

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 19.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk överenskommits, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas onsdagen den 16 med fortsättning, om så erfordrades, torsdagen den 17 nästkommande mars, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 31 i nämnda månad kl. 2 e. m., därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över då föreliggande godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen nr 105, med förslag till ändrad lydelse av §§ 53, 81, 82 och 105—107 regeringsformen, §§ 33, 35—41, 44, 45, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 75, 78 och 79 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 108, med förslag till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet m. m.; och

till statsutskottet propositionen, nr 119, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva utsträckning av lånetiden för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 12 och 13 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 4.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 133 av herr *Hermansson m. fl.* och nr 61 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*

I motionen II: 133 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av nu gällande lag om arbetarskydd, att första paragrafen i nämnda lag erhöles följande lydelse:

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

§ 1.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i)—1) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

I motionen II: 61 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att sista stycket i paragraf 1 utginge och att lagen alltså skulle äga tillämpning även beträffande jordbruket, samt att paragraf 5, punkt m, skulle erhålla följande lydelse: »Åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.»

Utskottet hemställde,

A) att motionen II: 133 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

B) att motionen II: 61 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Sigfrid Hansson*, *Norman*, *Olof Carlsson*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Hansson* i Trollhättan, vilka inom utskottet under punkt A) yrkat bifall till motion II: 133 och alltså hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206)
om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i)—1) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hermansson**: Herr talman! Vi ha i vår motion föreslagit, att arbetarskyddslagen skall utsträckas till att gälla även för jordbruket och dess binärningar med undantag för de bestämmelser i lagen, som handla om kvinnors och minderårigas användande i arbete, samt om vecko- och nattvila. Utskottet har för sin del i år icke anfört några andra skäl för sitt yrkande om avslag på vår motion än att riksdagen föregående år behagat avslå det då föreliggande förslaget i samma riktning. För min del kan jag emellertid icke inse, att detta i och för sig kan utgöra något egentligt skäl för att riksdagen också i år skulle ställa sig avvisande till förslaget, ty icke ens riksdagen kan ju undgå att åtminstone ibland ändra mening i en eller annan fråga. Och om riksdagen i fjol

begick en uppenbar orättvisa emot den stora och viktiga arbetargrupp, som det här gäller, så utgör detta sannerligen icke något skäl för att samma orättvisa skall upprepas också i år. Och det lär helt enkelt icke kunna bestridas, att den nuvarande ordningen på arbetarskyddets område innebär en stor orättvisa gentemot jordbrukets arbetare, som därigenom utestängas ifrån en social förmån, som statsmakterna icke ansett sig kunna vägra de övriga lönearbetarna i vårt land.

Jag har nu visserligen aldrig hyst några större förhoppningar om att riksdagen i år skulle komma att visa någon större ömsinhet gentemot lantbruksarbetarna än i fjol. Jag har således knappast vågat tro, att riksdagen i år skulle visa någon större benägenhet att gottgöra den orättvisa, som tidigare begåtts gentemot lantarbetarna. Våra fattiga lantarbetare äro ju varken betodlare eller sockerfabrikanter. De ha heller icke tid och möjlighet att samlas till larmande möten för att skicka pockande resolutioner till regering och riksdag, och jag förstår därför så väl, att riksdagen med sin nuvarande sammanställning icke skall visa något större intresse för deras livsfrågor.

Nu kan det ju också tyckas, att det icke tjänar mycket till att i denna kammare diskutera den här frågan, när den redan har fallit i första kammaren, och det således endast kan bli tal om en ren principförklaring ifrån andra kammarens sida. Men då det sannolikt icke är sista gången, som riksdagen får denna fråga till behandling, så anser jag att det i alla fall kan vara av ett visst värde, att frågan icke får begravas alldeles i tysthet. Innan kammaren går att eventuellt bekräfta det beslut, som tidigare fattats av första kammaren, vill jag därför påminna om att utskottets avslagsyrkande i själva verket innebär, att lantarbetarna även i fortsättningen skola vara utslutna från den sociala förmån, som arbetarskyddet utgör, och att de således i detta avseende skola förvägras rätten till likställdhet med andra lönearbetare i vårt land.

Då utskottet nöjt sig med att endast återropa riksdagens fjolårsbeslut såsom motiv för sitt avslagsyrkande, tolkar jag detta såsom ett bevis för att utskottet också i år godkänt de invändningar gentemot förslaget, som i fjol restes ifrån utskottets sida. Det var då huvudsakligen två olika argument, som jämsides med varandra och till och med av samme talare framfördes i debatten. Dessa argument voro emellertid av det trevliga slaget, att de slogo ihjäl varandra inbördes. Jag vill nu visserligen icke misstänka, att den talesman för utskottet, som jag närmast tänker på i det här sammanhanget, hade för avsikt att visa sin färdighet i att slå sig själv på fingrarna, men resultatet blev i alla händelser detsamma, som om han verkligen haft denna avsikt. Det sades nämligen å ena sidan, att en utsträckt tillämpning av lagen skulle komma att medföra sådana ekonomiska bördor för jordbrukarna, som dessa absolut icke skulle kunna bära, medan det å andra sidan med samma trovisshet framhölls, att arbetsgivarna vid jordbruket utan någon sådan här lagstiftning i alla händelser vidtaga alla erforderliga åtgärder för att skydda sina arbetare mot olycksfall i arbetet.

Det säger sig självt, att dessa båda argument rimma mycket dåligt med varandra. Är det ena riktigt måste det andra vara oriktigt. Ty om det verkligen vore så, att arbetsgivarna redan frivilligt vidtagit alla nödiga mått och steg för att skydda sina arbetare mot olycksfall i arbete, så skulle ju lagens utvidgning endast komma att befästa det goda förhållande, som redan vore rådande. Och en eventuell inspektion av arbetsplatserna skulle under samma förutsättning icke heller kunna göra något annat än konstatera, att allt på detta område är bra som det är. Men om så verkligen vore förhållandet, måste det också falla på sin egen orimlighet, att lagens utvidgning till att omfatta jordbruket skulle komma att medföra några extra kostnader för jordbrukarna. Alla åtgärder, som kosta pengar, skulle ju nämligen enligt detta påstående re-

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

dan vara vidtagna. Är det däremot så, att en lagändring verkligen skulle komma att pålägga jordbrukarna ökade bördor, så skulle ju detta utgöra det bästa beviset för att de omtalade åtgärderna i verkligheten *icke* äro vidtagna och att behovet av ett bättre arbetarskydd inom jordbruket alltjämt kvarstår.

I verkligheten förhåller det sig naturligtvis så, att alla arbetsgivare, lika litet i det här fallet som i alla andra, kunna skäras över en kam. Jag tror för min del, att det finns en hel del jordbrukare, som göra liksom hedningarna i det bekanta bibelspråket, vilka, »fastän de icke hava lagen, likväl göra vad lagen bjuder». Det vill i detta fall säga, att det säkerligen finns arbetsgivare, som utan några lagbestämmelser känna sig moraliskt förpliktade att så långt möjligt undanröja risken av olycksfall i arbete för sina arbetare. Men det finns tyvärr också gott om, låt mig säga hårdhjärtade, försumliga och slarviga arbetsgivare, som minst av allt ha någon lag om kärleken till nästan inskriven i sina hjärtan — i synnerhet icke om nästan utgöres av fattiga, föraktade lantarbetare, — och som icke frivilligt kunna förmås vidtaga några åtgärder för att skydda sina arbetare till liv och lem. Och det är dessa arbetsgivares hållning, som gör, att den ifrågasatta lagändringen måste sägas vara i mycket hög grad påkallad.

Om behovet av ett bättre arbetarskydd vid jordbruket talar ju för övrigt den tillgängliga olycksfallsstatistiken sitt tydliga språk. Jag ber att i detta fall få hänvisa till den tabell, som återfinnes å sid. 9 i utskottets utlåtande, och som sannerligen icke utgör något stöd för utskottets ståndpunktstagande i den här frågan. Siffrorna i denna tabell visa nämligen tydligt och klart, att den risk, som lantarbetarna löpa genom olycksfall i arbete, är betydligt större än för de flesta andra arbetargrupper. Antalet olycksfall per 100 årsarbetare är visserligen mindre inom jordbruket än inom vissa andra yrkesgrupper. Den relativt låga siffran i detta avseende torde emellertid sammanhänga med att en stor del av de lindrigare olycksfallen vid jordbruket icke anmälas till olycksfallsförsäkringsanstalterna. Men när det gäller antalet förlorade arbetsdagar pr årsarbetare, så se vi, att jordbrukets arbetare befinna sig bland de värst utsatta grupperna. Och i fråga om antalet förlorade arbetsdagar för varje olycksfall kommer jordbruket under tre av de fyra år, för vilka statistiken gäller, i allra främsta rummet och under det fjärde året som god tvåa. Vad bevisa nu dessa siffror? Jo, de bevisa framför allt, att de olycksfall i arbetet, som drabba lantarbetarna, äro av en mycket svårartad beskaffenhet och att de i en mängd fall medföra långvarig oförmåga till arbete eller fullständig invaliditet. För att nu inte tala om de fall, som direkt eller indirekt medföra döden.

Jag ber också att få hänvisa till den undersökning av olycksfallsrisken inom jordbruket, som verkställdes av byråchefen Fürst, och vilken som bilaga medföljde 1931 års regeringsproposition i arbetarskyddsfrågan. Jag finner det särskilt angeläget att påminna om denna undersökning just därför, att densamma i följd av en av utskottets talesmän tolkades på minst sagt samma fördomsfria sätt, som det påstås att en viss känd och ofta nämnd potentat brukar tolka bibeln. Till och med de rena sifferuppgifterna i herr Fürsts utlåtande tolkades alldeles uppåt väggarna galet och åberopades sedan som stöd för uppfattningen, att arbetarskyddslagen icke borde utsträckas till jordbruket. Ingen, som har någon övning i konsten att läsa rätt innantill, kan emellertid i byråchefen Fürsts yttrande finna ett enda argument *emot* den föreslagna utvidgningen av lagen. Utredningen styrker nämligen tvärtom till alla delar kravet på en dylik utvidgning. Enligt denna undersökning falla icke mindre än tre fjärdedelar av alla de genom olycksfall förlorade arbetsdagarna inom jordbruket på de områden, där maskinella hjälpmedel icke komma till användning, och vilka således utan vidare äro helt och hållet undantagna från lagens tillämpningsområde. Herr Aronson påstod visserligen i följd, att det endast

skulle vara en fjärdedel, men detta hans påstående rubbar nu icke på något sätt, vad som verkligen står i herr Fürsts utlåtande. Det är för övrigt icke ens hela den återstående fjärdedelen av de genom olycksfall förlorade arbetsdagarna, som inträffa på de områden inom jordbruket, som icke beröras av arbetarskyddslagen, utan det är i verkligheten betydligt mindre. Olycksfallsstatistiken sammanför nämligen alla de olycksfall, som förorsakas av s. k. maskinella orsaker, i en enda grupp. Och härvidlag göres det ingen skillnad på de olycksfall, som inträffa, där maskinerna äro underkastade tillsyn från yrkesinspektionens sida, och de olycksfall, som förorsakas av de maskiner, som icke bli föremål för någon inspektion. De maskinella anordningarna vid jordbruket kunna nämligen i detta avseende uppdelas i två kategorier: dels sådana, som falla under yrkesinspektionens tillsyn och dels sådana, som icke äro underkastade någon tillsyn från yrkesinspektionens sida. Och det finns tyvärr ingen statistik, som visar, hur många olycksfall som komma på den ena eller den andra kategorien. En sak är emellertid klar och tydlig, och det är, att det icke ens är en fjärdedel av de genom olycksfall förlorade arbetsdagarna inom jordbruket, som falla inom de områden, som beröras av den gällande arbetarskyddslagen.

Jag kan heller icke underlåta att i det här sammanhanget påpeka den oklarhet, som råder beträffande omfattningen av yrkesinspektionens tillsyn över jordbrukets arbetsställen. Och denna oklarhet synes ha varit rådande ända sedan lagens tillkomst. Det är uttrycket »maskinella hjälpmedel» i lagens första paragraf, som tolkas högst olika. Rent språkligt sett borde ju uttrycket maskinella hjälpmedel tolkas som det står, d. v. s. att det skulle innefatta alla slag av arbetsmaskiner. Många av riksdagens ledamöter synas också hysa den uppfattningen, att alla maskinella hjälpmedel, som användas inom jordbruket, äro underkastade tillsyn från yrkesinspektionens sida. Och det framgick av den debatt, som fördes här i fjol, att till och med socialministern ville giva arbetarskyddslagen denna vidsträckt tolkning. Och, om jag fattade saken rätt, hade utskottet icke heller gittat att taga reda på, huru långt lagens verkningar sträcka sig i fråga om dess tillämpning på jordbruket.

Vad som emellertid härvidlag är av avgörande betydelse är icke lagens ordalydelse, som kan tolkas litet hur som helst, utan det är den praxis på området, som under årens lopp har utbildats, och som blivit bestämmande för yrkesinspektionens utövande. I enlighet med denna praxis är inspektionen av jordbruksmaskiner åtminstone i stort sett inskränkt till de maskiner, som drivas med ångkraft eller motorkraft. Någon bestämd gräns för yrkesinspektionens befogenhet i det här avseendet har emellertid aldrig blivit uppdragen. Men i alla händelser tolkas de nuvarande bestämmelserna av myndigheterna på det sättet, att yrkesinspektionens befogenhet är begränsad till de ång- eller motordrivna maskinerna, medan alla övriga maskinella anordningar i jordbruket anses på sin höjd kunna bliva föremål för yrkesinspektionens rent rådgivande verksamhet. Härav följer också, att de maskiner, som drivas med hästkraft eller handkraft, i verkligheten äro undantagna från tillsyn. Bland dessa maskiner finnas emellertid en hel del mycket farliga sådana, som t. ex. hackelsemaskiner, skördemaskiner, och, om vi också skola räkna dit allehanda redskap, kunna vi nämna rullharvar o. s. v., vilka årligen förorsaka många svåra olycksfall. Det finnes dessutom andra anordningar, som medföra stora risker för olycksfall i arbete, t. ex. trappor, stegar och resta ställningar, golvöppningar å foderskullar, anordningar för grustäkt och stensprängningar o. s. v. Jag ber att få påpeka, att alla dylika anordningar på andra arbetsområden komma under arbetarskyddslagens tillämpning. Och jag kan icke fatta, varför lantarbetarna icke skola skyddas för att skadas vid t. ex. ett grustag eller vid stensprängningar, när andra arbetare, som utföra dylika arbeten, genom arbetar-

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

skyddslagen åtminstone i viss mån äro skyddade för sådana olycksfall. Särskilt de oskyddade taköppningarna i stall och ladugårdar orsaka varje år en hel del svåra olyckor. Många lantarbetare ha dessutom ådragit sig svåra skador vid spridandet av frätande gödningsämnen och medel för utrotande av ogräs, därför att lämpliga skyddsanordningar därvid saknats.

När man lägger tillsammans alla dessa risker för olycksfall i arbete vid jordbruket, måste jag säga, att det förefinnes ett rent av skriande behov av bättre arbetarskydd för jordbrukets arbetare. Och det är sannerligen icke på något sätt ägnat att förvåna, om våra lantarbetare anse sig styvmoderligt behandlade; om de betrakta den nuvarande ordningen på arbetarskyddets område såsom i högsta grad orättvis och orättfärdig.

För att förebygga alla eventuella misstolkningar av vad jag här sagt, vill jag också framhålla, att vi naturligtvis äro fullt på det klara med, att det icke går att genom ett ökat statligt arbetarskydd förebygga *alla* olyckor i arbetet och icke ens *alla slag* av olycksfall. Dit hör t. ex. det slag av olyckor, som orsakas av djur, eller som åstadkommas genom vårdslöst handhavande av handredskap o. s. v. Men sådana olyckor förekomma ju också på alla andra områden utan att därför tagas till intäkt för, att arbetarskyddslagen där skulle avskaffas. Och om man nu i det ena fallet kanske saknar möjlighet att vidtaga erforderliga skyddsåtgärder, bör detta väl icke hindra, att man vidtager dessa åtgärder, där man verkligen kan göra det. Om man i det ena fallet icke kan hindra, att en arbetare t. ex. blir stängad av en tjur, så bör det väl icke vara någon orsak till, att man icke skall vidtaga åtgärder, för att en annan arbetare icke skall bli massakrerad av en rullhary eller falla ner från en foderskulle och slå sig fördärvad.

Till sist kan jag icke heller underlåta att säga några ord om »jordbrukets nödläge» såsom motiv för att arbetarskyddet icke bör utsträckas till att omfatta även jordbrukets arbetare. För min del kan jag nämligen icke betrakta denna invändning som någonting annat än de obotfärdigas förhinder. Den av oss föreslagna ändringen kan naturligtvis icke genomföras utan några kostnader alls. Det är man ju utan vidare på det klara med. Men jag är emellertid av den uppfattningen, att i de allra flesta fall skulle effektiva skyddsanordningar kunna anskaffas för ganska rimliga kostnader. Och jag är också övertygad om, att det i alla händelser icke kan bli va tal om så särskilt stora summor i varje särskilt fall. Och det kan icke heller ur kostnadssynpunkt bli värre för de försumliga arbetsgivare, som eventuellt måste tvingas till att vidtaga dessa skyddsåtgärder, än vad det redan förut är för de samvetsgranna jordbrukare, som av fri vilja göra detsamma. Men bortsett härifrån faller det sig svårt att kunna fatta det s. k. fina i en politik, som avser att utestänga en viss arbetaregrupp från statens egna välfärdsanordningar, därför att denna grupp haft oturen att behöva söka sin utkomst inom en näringsgren, som för tillfället hemsökes av en ekonomisk kris. Det skulle ju betyda, att statsmakterna skulle lägga ytterligare sten på börda för de arbetaregrupper, som redan förut ha det svårast ställt i olika avseenden. Det skulle betyda, att de, som ha det sämst ställt i ekonomiskt avseende, skola ytterligare straffas genom att ställas utanför det lagliga skydd i olika avseenden, som övriga medborgare redan förut blivit tillerkända.

Det är nu visserligen gott och väl, att utskottet hyser omtanke för företagarna inom jordbruket, men rättvisan kräver, att man också tager någon hänsyn även till den andra parten i detta avseende, nämligen lantarbetarna. Och frågan är, vad man härvidlag skall anse såsom det viktigaste: att möjligen kunna rädda en arbetsgivare vid jordbruket från en utgift på några kronor eller att skydda jordbruksarbetarnas liv och lemmar. Utskottet har för sin del redan givit svar på den frågan. Utskottet anser, att det är viktigare att kunna

rädda arbetsgivaren från en mindre utgift än att söka vidtaga åtgärder för att skydda lantarbetarna mot olycksfall i arbetet. För min del har jag emellertid en rakt motsatt uppfattning. Jag anser nämligen, att våra lantarbetare på grund av sina levnadsförhållanden ha större moralisk rätt än de flesta andra medborgaregrupper i vårt land till den sociala omvårdnad, som samhället kan ge åt sina medlemmar.

Det är sant, att jordbruket, liksom en hel del andra näringsgrenar, lider under en svårartad kris. Men för våra lantarbetare har det alltid varit kristid: antingen jordbruket som sådant haft goda eller dåliga tider, ha lantarbetarna haft det ungefär lika dåligt, som de för närvarande ha det. Och då det allmänna ekonomiska läget nu är sådant, att det ytterligare hotar att förvärras även lantarbetarnas svårigheter, borde de självskrivet räknas bland dem, som i första hand borde bli föremål för statsmakternas omsorger.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sigfrid Hansson m. fl., vilket också innefattar ett bifall till vår motion nr 133.

Herr Karlsson i Grängesberg: Herr talman! När frågan om en revision av arbetarskyddslagen i följande förelåg till behandling i riksdagen, ställde vi från kommunistiska gruppen det kravet, att denna lag skulle i full utsträckning äga tillämpning även på jordbruket. Det finnes heller intet bärande skäl, som motiverar, att jordbruket ställs i undantagsställning beträffande skyldigheterna att vidtaga nödiga åtgärder till skydd för arbetarna till liv och lem.

Det kan icke betecknas som annat än en ansvarslös oersonlighet, när det reses ett motstånd mot att arbetarskyddslagen skall tillämpas på jordbruket likaväl som på alla andra arbetsområden. Bestämmelserna i den arbetarskyddslag, som vi ha, äro hållna i så vag och tänjbar form, att de icke ålägga några skyldigheter, som arbetsköparna på jordbrukets område icke skulle vara mäktiga att uppfylla.

Man kan därför slå fast, att de, som resa motstånd mot lagen på detta område, göra det endast på grund av ingrodd principiell ovilja mot utbyggande av en social lagstiftning, som kan ge arbetarna någon fördel eller i detta fall rättare sagt något skydd.

Det är ganska lustigt att se, huru motståndare söka argument, när det gäller att resa motstånd i denna fråga. Man har bl. a. sökt göra gällande, att arbetarskyddsbestämmelserna för jordbruket äro obehovliga, därför att olycksfallsrisken icke är så stor där som inom andra arbetsområden. Detta är emellertid oriktigt. Den föregående ärade talaren, herr Hermansson, pekade ju på den saken, och om man går till den officiella statistiken, visar den, att det ingalunda är så väl beställt i detta avseende, när det gäller jordbruket. När det gäller förlorade arbetsdagar per årsarbetare på grund av olycksfall, visar det sig, om vi taga tillgängliga siffror, att under åren 1923, 1926, 1927 och 1928 var antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare för jordbruk och boskapsskötsel respektive 6-97, 8-70, 6-36 och 6-80. Tager man såsom exempel närings- och njutningsämnesindustrien, finner man, att motsvarande siffror äro 5-18, 5-70, 4-35 och 5-40. För textil- och beklädnadsindustrien äro siffrorna 2-19, 2-36, 2-20 och 2-20. För läder-, gummi- och härindustrien voro siffrorna 2-12, 2-58, 3-24 och 2-60. Alltså förefinnes det en högre olycksfallsfrekvens inom jordbruket än inom de andra här citerade tre arbetsområdena, och det finnes en hel del andra yrkesgrupper, som ligga bättre till än jordbruket i fråga om olycksfallsfrekvensen. Alltså är det intet skäl att komma med.

Ett annat skäl, som anföres mot att arbetarskyddslagen skulle utvidgas att omfatta jordbruket, är att skyddsåtgärder icke kunna vidtagas för vissa olycksfallsrisker på detta område. Det gäller, som den föregående talaren anförde, t. ex. sparkar och bett av djur, skenande hästar o. s. v. Nu är det emellertid

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.*

(Forts.)

så, att inom alla arbetsområden, i varje fall inom de flesta, finns det vissa olycksfallsrisker, som man icke kan vidtaga några effektiva skyddsåtgärder emot. Men det kan icke få föranleda, att områdena i fråga helt undantagas från arbetarskyddslagens tillämpning. Och beträffande den här argumenteringen i fråga om jordbruket måste jag säga, att så mycket borde väl i alla fall lantbruksstyrelsen kunna förstå, att icke komma väl ändå husdjuren att bitas och sparkas mera, och icke komma väl hästarna att bli mera skengalna, om man utsträcker arbetarskyddslagen att omfatta även jordbruket. När dylika skäl konstrueras upp, är det intet annat än de obotfärdigas förhinder. Samma är också förhållandet, då man söker göra gällande, att arbetsskyddslagen skulle för jordbruket bli en alltför tung och tryckande ekonomisk börda. Det är ju endast ett löst påstående, som motståndarna kastat fram, utan att ge några som helst belägg för, eller exempel på, huru denna lag skulle kunna bli en tryckande börda för jordbruket. I den kungl. propositionen i följd gjorde herr socialministern samma lösa och obestyrkta påstående, och andra lagutskottet synes nu utan vidare godtagit detta som ett skäl för sitt avslagsyrkande.

Jag vill än en gång slå fast, att detta endast är ett de obotfärdigas förhinder och intet annat. Arbetarskyddslagen skulle icke medföra några tryckande bördor för jordbruket, men skulle i varje fall kunna bli ett skydd för arbetarna mot ansvarslösa och brutala arbetsköpare på detta område. Och det är detta, som ett reaktionärt utskott och en reaktionär riksdagsmajoritet icke vill vara med om. Där är det som skon klämmer. Herrarna kunna först som sist erkänna det och sluta med dessa hycklande motiveringar, när det gäller att göra motstånd i denna fråga. Herr Hermansson och utskottets socialdemokratiska ledamöter ha nu yrkat, att arbetarskyddslagen skall vara tillämplig på jordbruksarbetare utom beträffande tre olika punkter i lagens § 5 samt likaså beträffande bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors arbete. Till detta yrkande vill jag endast säga, att jag inte kan fatta, varför socialdemokraterna ställa förslag om att dessa tre punkter — det gäller punkterna i), k) och l) i § 5 — skola utrensas ur lagen, när densamma skall tillämpas för jordbrukets arbetare. Den första av dessa punkter innehåller ju endast ett påpekande, att arbetet bör, där dess natur det medgiver, avbrytas genom en eller flera lämpligt avvägda raster. Varför skall inte denna enkla och naturliga ordning kunna få bli fastställd även för jordbruket liksom den gäller för andra arbetsområden? Vi kommunister kunna i varje fall inte godkänna, att denna bestämmelse skall slopas, när lagen skall utsträckas att omfatta jordbruket.

Den andra punkten innehåller den bestämmelsen, att arbetarna böra beredas erforderlig ledighet för nattvila. Även den självklara rätten borde väl socialdemokraterna kunna vara med om att tillerkänna jordbrukets arbetare och inte såsom här skett framföra yrkande om att även den bestämmelsen skall slopas för denna arbetargrupp.

Den tredje punkten, som socialdemokraterna yrka på skall uteslutas ur lagen, när det gäller jordbruket, innehåller ett stadgande som säger, att för varje period av sju dagar skola arbetarna i regel åtnjuta en ledighet av minst 24 timmars varaktighet, och det säges vidare i denna bestämmelse, att sådan veckovila bör såvitt möjligt förläggas till söndag och till samma tider för alla vid ett arbetsställe anställda. Jag för min del kan inte finna, att det föreligger någon rimlig anledning att yrka på slopandet av dessa bestämmelser för jordbrukets vidkommande. Lagens föreskrifter böra anpassas efter rådande förhållanden, säga motionärerna, och arbetet inom jordbruket skiljer sig i vissa avseenden från arbetet inom andra näringsgrenar. Jag tror emellertid, att det blir svårt för motionärerna att kunna övertyga jordbrukets arbetare om att

deras arbete skiljer sig så mycket från annat arbete, att det är nödvändigt att stryka de bestämmelser, som gälla för andra arbetargrupper beträffande raster, ledighet för nattvila och 24 timmars veckovila. Det är ju självklart, att jordbrukets arbetare likaväl som andra arbetare böra tillerkännas rätten att erhålla dylik vila, och därför böra dessa bestämmelser också finnas kvar och äga tillämpning även för jordbrukets vidkommande. Jag kan därför, herr talman, inte vara med om det av socialdemokraterna ställda yrkandet utan kommer att vidhålla det yrkande, som ställts i vår motion och som innebär, att lagen i sin helhet skall äga tillämpning även på jordbrukets område.

Vid den revision, som förra året vidtogs beträffande arbetarskyddslagen, beslöts att i lagen införa en bestämmelse rörande semester. Den kommunistiska gruppen har tidigare framfört förslag om en särskild semesterlagstiftning, och vår principiella uppfattning är den, att en sådan särskild lag i anslutning till arbetstidslagen borde komma till stånd. Vi betrakta nämligen från arbetarhåll inte den här frågan, alltså frågan om semester, som en *skyddsfråga*, utan vi anse semester vara en materiell rättighet, som arbetarklassen måste få tillgodosedd på ett tillfredsställande sätt. Den semesterbestämmelse, som förra året infördes i arbetarskyddslagen, är ur arbetarsynpunkt absolut otillfredsställande. Stadgandet i fråga innebär ju endast ett vagt uttalande, vari säges, att åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, bör beredas semesterledighet under fyra söckendagar. »Bör» beredas semesterledighet!

På detta område ligger faktiskt Sverige oerhört på efterkälken, om man gör jämförelser med lagstiftningen i en hel del andra länder. Sedan ett tiotal år tillbaka är nämligen i flera länder genomförd en lagstiftning, som stipulerar en längre semesterledighet för arbetarna. I en del länder är tiden två veckor och därutöver och i vissa fall, exempelvis i Sovjetunionen, ända upp till en månad för vissa arbetargrupper. Man kan i fråga om den semesterbestämmelse, som är fastställd i den nu gällande arbetarskyddslagen, endast konstatera, att densamma i sin nuvarande lydelse är utan praktiskt värde för arbetarna. I denna fråga avancera vi tydligt bakåt här i landet, och det måste bli den organiserade arbetarklassens uppgift att på ett kraftigare sätt giva eftertryck åt kravet på en bättre lösning av semesterbestämmelserna.

Redan för tolv år sedan yrkade den s. k. arbetstidskommittén i sitt då framlagda förslag till lag om arbetarsemester, att semesterledigheten skulle fastställas till minst åtta dagar, och denna kommitté framhöll samtidigt, att den ansåg en dylik semesterledighet endast vara ett *minimum*. I sin motivering för det framlagda lagförslaget underströk också kommittén med skärpa, att »åt semestern måste givas en ej alltför ringa varaktighet, om densamma skall i någon mån motsvara sitt ändamål». När en semesterledighet på åtta dagar redan år 1920 ansågs vara endast ett minimum, kan det sannerligen inte med fog sägas, att det är något överdrivet yrkande eller krav, som vi komma med, när vi nu ställa förslag om en semesterledighet av minst femton dagar. Arbetarklassen har hittills endast fått ökad arbetslöshet och sänkt levnadsstandard som resultat av den kapitalistiska rationaliseringen. Det är högt på tiden, att arbetarna gå till kamp för att tvinga kapitalistklassen att utlämna rationaliseringens vinster. Detta måste då ske i form av höjd levnadsstandard, kortare arbetstid och längre semesterledighet.

Andra lagutskottet yrkar nu avslag på vår motion om fastställande av en mera tillfredsställande semesterbestämmelse. Utskottet erinrar i sitt utlåtande om att riksdagen förra året avslagit ett likartat yrkande, och så kommer slutklämman i utskottets utlåtande, som lyder: »Enligt utskottets mening saknar riksdagen anledning att nu ändra sin sålunda intagna ståndpunkt.» Utskottets avslagsyrkande är fullständigt enhälligt, och socialdemokraterna anse sålunda

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.

(Forts.)

i likhet med de övriga borgerliga, att riksdagen »saknar anledning» att ändra ståndpunkt i denna fråga. Det är betecknande, att inte ens mot ett dylikt uttalande i utskottets utlåtande ha socialdemokraterna reserverat sig.

Första kammaren har ju redan avslagit vår motion, och jag förstår ju, att den här enhetsfronten kommer att fälla vårt krav även här i kammaren, men herrarna kunna vara övertygade om att frågan faller framåt. Detta krav skall resas på nytt och kommer igen med förnyad styrka. Jag yrkar, herr talman, bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen, som innebär förslag till sådana ändringar i arbetarskyddslagens bestämmelser, att en semesterledighet av minst femton dagar fastställs för alla arbetargrupper och att lagens tillämpningsområde utvidgas att även omfatta jordbruket.

Herr Björnberg: Herr talman! Sedan de båda motionärerna haft ordet en timme, skall jag be att få använda några minuter för att säga några ord i fråga om utskottets ställningstagande, där jag råkat vara med.

Det är ju vid många tillfällen inte något speciellt nöje att stiga upp och söka tillrättalägga en hel del överdrifter och uttalanden, som knappast skulle behöva korrigeras, om man endast haft litet mera känsla för de realiteter enkannerligen på det område, som vi här syssla med. Redan vid fjolårets behandling av denna fråga yttrade socialministern bland annat: »Utan vidare torde vara tydligt, att under nu rådande för jordbrukets ekonomi bekymmersamma förhållanden åtgärder, som kunna ytterligare belasta denna näring, böra undvikas.» Detta uttalande, som utskottet har tillåtit sig att referera och i viss mån grundar sitt avslagsyrkande på, detta att samma fråga avlogs i fjol. betrakta motionärerna såsom *enda* orsaken till avslagsyrkandet. Det är icke så. Det talades här nyss i icke just hovsamma ordalag om »orättvisa» och att »läget ingenting är att fästa avseende vid». Det är egentligen bara »de obotfärdigas förhinder», som vi skulle representera. Givetvis kommer herr Karlsson i Grängesberg någon hästlängd före i fråga om omdömen och avståndstagande från herr Hermansson gent emot det ansvarlösa, hjärtlösa och för de stackars arbetarna fullständigt olidliga förhållanden, som det kapitalistiska samhället alltjämt konstituerar. Det är ju inte nödvändigt att giva sig in på en principdebatt och påminna om frågans tidigare behandling, ehuru det i något fall kanske skulle behövas. De flesta av oss veta mer än väl, hurudant läget är. Jag vill säga, att det är en synnerligen oförsynt förebräelse, när man här ger det omdömet åt vad vi företräda, att det endast är ovilja, endast principiell motvilja mot både skyddsåtgärder och, som den siste ärade talaren i slutet av sitt anförande underströk, detta rättvisa krav på en lagstadgad semestertid även inom jordbruket.

Jag skall först be att få säga några ord om jordbruksarbetet. Jag råkar nämligen känna till förhållandena där — jag vet inte, i vilken mån som de föregående ärade talarna känna till det personligen. Det är givetvis ingalunda uteslutet, att det även inom jordbruket inträffar olycksfall, i synnerhet vid arbete med de maskinella anordningar, som nu i ganska stor utsträckning kommit till användning, och det är därför långt ifrån så, att man där inte skulle ha behov av åtgärder för att undvika olycksfall. Jag tror, att det ligger i sakens natur, att varje något så när sunt fundat arbetsgivare på detta område söker göra det bästa möjliga, men det är nog, såsom också erkännes, mycket svårt att åstadkomma åtgärder, som kunna borteliminera dessa olyckshändelser. Herr Karlsson i Grängesberg sade, att det skulle väl knappast bli flera skengalna hästar, om man antog detta förslag. Det är ju möjligt, att det inte blir flera, men jag undrar, om det därigenom blir färre. Sådana saker kan man ju inte lagstifta emot lika litet som mot mycket annat, som dess värre är ofrånkomligt. Vad saken här gäller är ju frågan om en utsträckt tillämp-

ning, likartad för såväl jordbruket som andra yrken och industrier, exempelvis transportarbetare och flottningsarbetare. Jag tror mig vara i min fulla rätt att här ge ett nyktert omdöme, och det är, att i de flesta fall är det bra mycket lugnare och mera riskfritt inom jordbruket än de flesta andra yrken, och detta säger jag trots den statistik, som åberopas. Det är mera riskfritt och lungt att gå bakom en plog på ett fält och köra ett par hästar än att vara anställd vid en hamn eller industri, där många både hälsofarliga och livsfarliga förhållanden äro rådande så gott som dagligen.

När utskottet inte kunnat gå med på motionen utan yrkat avslag på densamma såväl beträffande tillämplighetens utsträckning till jordbruket som semesterbestämmelserna, är det ingen, som verkligen på fullt allvar kan göra gällande, att de föreslagna bestämmelserna icke i någon mån skulle beröra jordbrukets ekonomi. Man kan ju exempelvis i fråga om semesterbestämmelserna inte gärna tveka om, huruvida det skulle betyda en extra utgift utan motsvarande prestanda, när man under en arbetstid av fyra månader begär en semesterledighet av femton dagar. Det gör en sjättedel av tiden, och jag förmodar, att det inte är meningen, att semestern skall tillbringas utan lön, utan givetvis skulle vederbörande, som man väl menar, ha den lön, som är honom tillförsäkrad under de veckor då han arbetar. En sak, som jag inom parentes kan antyda, är att de nuvarande förhållandena ute i landet göra det för många lantbrukare så gott som omöjligt att behålla sina drängar. De ha endast eller två man kvar i arbete och många mindre jordbrukare hava ingen, emedan de icke ha medel till att avlöna dem. Jag var för några dagar sedan i den by i Mälardalen, där jag har min gård, och det berättades mig och jag erfor med häpnad, att av tio bönder är det åtta, som nu utföra allt arbete själva, och några av dem äro gamla gubbar på bortåt 70 år. De ha nödgats avskeda sina drängar i höstas, ehuru det var snälla och duktiga pojkar. Jag talade med en bonde, som sade, att han tyckte det var så synd om pojken och givetvis var det svårt för bonden också att mista honom och han trivdes väl, men en avlöning av sex- eller sjuhundra kronor om året kunde hans lilla jordbruk inte bära. Därför måste bonden försöka att på egen hand sköta sitt jordbruk, åtminstone under vintern. Det skulle kunna tänkas — det är en djärv tanke men rätt så hälsosam och inte alls något orimligt experiment — att statsmakterna i någon mån skulle kunna bidra med arbetslöshetshjälp genom att betala en del av den kontanta lönen under några månader. Det är endast en tanke, ett hugskott, som jag tillåter mig att framföra. Jag har varken motionerat om det eller har något hopp om att det skall vara så lätt att genomföra, ty urvalet av de jordbrukare, som skulle få en sådan förmån, är svårt att träffa. Jag vill understryka, att förhållandena ingalunda äro bättre för de större jordbrukarna. Om en person har en gård, som sysselsätter tio eller tolv man, kallas han och är ju en arbetsgivare i större stil, men han kanske strängt taget har mindre möjligheter att effektuera ett sådant önskemål, som herr Karlsson i Grängesberg nyss gav uttryck åt, nämligen att »rationaliseringens vinster måste utlämnas åt arbetarna i form av högre löner, längre semestertid och överhuvud taget bättre levnadsstandard». Jag vill säga, att dess bättre ha vi hittills här i landet inte så värst mycket att klaga över, jämfört med de flesta andra länder i närvarande tid. Jag har inte varit i Ryssland den allra senaste tiden, men herr Karlsson i Grängesberg påstår, att det är mycket bra där. Jag gratulerar! Det skulle vara gott, om man kunde säga det all over världen, men faktum är, att det är synnerligen kritiska och besvärliga förhållanden så gott som överallt. Det resonemang, som här göres då man i den gamla stilen med djupa brösttoner riktar förbräelser mot oss för att vi inte vilja gå med på förslagen, tycker jag i närvarande tid är rätt så olämpligt.

Om saken kan man ju för all del ha både förståelse och intresse, men att gå

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.*

(Forts.)

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.

(Forts.)

till en lagstiftning, när resurser saknas och i det nuvarande läget skulle endast försätta dessa stora grupper av vårt folk i ökade svårigheter. Det kan givetvis icke alldeles undvikas, att svårigheterna träffa arbetarna likaväl som dem som kallas och äro arbetsgivare. Det övervägande antalet av arbetsgivarna på lantbrukets område äro icke heller bara arbetsgivare — de äro arbetare också. Alla äro de kamrater, och de borde ha gemensamma intressen. Men olika intressen har man alltid spelat ut i riksdagen: det måste vara strid dem emellan, och får man icke strid, är det icke något bevänt med det hela. Det är, som någon sade en gång om ett politiskt möte, som förflöt stillsamt och lugnt: »Det var bara bosch, det var ju ingen träta där, ingen var ilsken.» En sådan syn på saken passar inte, sådant bör i möjligaste mån avkopplas. Nu säger jag icke, att de representanter, som i dag yttrat sig, speciellt skulle ha jagat upp en dylik stämning, men jag vill understryka, att det vore vällovligt och hälsosamt, om vi nu försökte samarbeta och känna oss för beträffande de förutsättningar och de resurser, som föreligga. Kraven kunna för all del i viss mån vara berättigade, men att tillmötesgå dem nu på detta område likosom på så många andra och, på ett sådant sätt, att man når ett tillfredsställande resultat, anser jag för min del f. n. icke lämpligt. Jag har därför också undertecknat utskottets utlåtande, som går ut på avslag.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall be att såsom representant för reservanterna i utskottet få yttra ett par ord. Mitt anförande skall icke bli långt, ty jag hade tillfälle att redan föregående år, när denna fråga behandlades, diskutera spörsmålet tämligen ingående. Jag vet också, att, även om man hade en ängels tunga, skulle man icke heller i dag kunna åstadkomma något mot majoriteten i utskottet och riksdagen.

Vi socialdemokrater ha i denna fråga velat hävda den uppfattningen — och dess riktighet torde ingen kunna bestrida — att lantarbetarna ha samma rätt till social omvårdnad från samhällets sida i det hänseende det nu gäller som andra arbetare här i landet. Det skulle vara förvånansvärt, om någon kunde stiga upp här i kammaren och säga, att så icke vore fallet. Vi hålla också bestämt före, att lantarbetarna syssla med ett arbete, som — trots den föregående ärade talarens påståenden — i lika hög grad och t. o. m. många gånger i ännu mycket högre grad än annat arbete utsätter dem för olycksfallsrisk. Detta faktum har också erkänts därigenom, att då det gällt lagstiftningen om ersättning för olycksfall, lantarbetarna medtagits i den lagstiftningen.

Nu framhåller man, att lanbruket befinner sig i ett synnerligen betryckt läge för närvarande. Ja, det må så vara, men jag vill erinra den föregående ärade talaren om att det finns en hel del näringar här i landet, som äro lika betryckta som lanbruket. Skulle man alltså driva den satsen, att för den skull ingenting borde göras i positiv riktning inom detta område, då ledde det givetvis till att man rent av skulle kunna framföra krav på att skyddslagstiftningen skulle beskäras på ett flertal olika områden för närvarande. Emellertid måste givetvis en lagstiftning som denna och överhuvud taget all social lagstiftning utgå från förhållandena under *normala* tider. Lagstiftningen kan naturligtvis icke ändras fram och tillbaka med hänsyn till att det inträder ändrade förhållanden i ekonomiskt avseende på det ena eller andra området. Jag vågar alltså påstå, att vi socialdemokrater alltjämt ha lika goda skäl som förut att hålla på vår uppfattning i detta avseende, den uppfattningen alltså att lagstiftningen även skall omfatta lantarbetarna.

Nu vill jag härutöver säga några ord med anledning av att den kommunistiske talaren nyss gjorde anmärkning på att vi hade, när det gällde ifrågasvarande lagstiftnings tillämpning på lantarbetet, undantagit vissa bestämmelser, som gälla för andra arbetare, och ansett att de icke skulle äga tillämpning på lantarbetarna. Jag vill gentemot detta framhålla, att vi gjort det bara därför, att socialstyrelsen utformat ett förslag, som går i dylik riktning. Vi hålla före, att om vårt förslag skulle genomföras, skulle ändå denna lagstiftning i de väsentliga punkterna komma att bli gällande för lantarbetarna. Vi ha därutöver givetvis sagt oss, att om det skulle finnas någon möjlighet för oss att få igenom en lagstiftning för lantarbetarna i detta avseende, skulle den möjligheten helt visst bli mycket större, om vi toge det förslag, som utarbetats av socialstyrelsen, d. v. s. ett förslag som erhållit sanktion och tillstyrkande av vederbörande ansvarsmyndighet på hithörande område. Det är mycket möjligt, att om vi finge igenom en sådan lagstiftning, vi senare kanske kunde få den ytterligare utvidgad och förbättrad, i den mån detta funnes befogat.

Sedan skall jag be att få yttra några ord beträffande arbetarsemestern. I det avseendet ha vi socialdemokrater denna gång icke avgivit någon reservation. Men detta innebär icke, att vi på något sätt i år intagit en annan principiell ståndpunkt än vi gjort förut. För min del får jag säga, att jag varit med om att utarbeta och verka för en motion i denna fråga, långt innan ännu den kommunistiske talaren herr Karlsson i Grängesberg — såvitt jag kan erinra mig — stuckit sin fot in i riksdagen. Jag bör sålunda sannerligen icke kunna beskyllas för något ljumt intresse för detta spörsmål. Det tog, som bekant, en oerhörd lång tid, innan saken slutligen kom fram i form av ett utarbetat förslag till riksdagen. Vi lyckades emellertid vid förra årets riksdag åstadkomma en liten början till lagstiftning på detta område. Vid det tillfället markerade vi socialdemokrater dock, att vi ville gå ännu längre, och detta vill jag för min del markera även i dag. När utskottet här skrivit, att man icke är beredd att ändra sin ståndpunkt, har utskottet i alla fall satt in ordet *nu*, och detta kan väl dock innebära — det vill jag understryka i detta sammanhang — att finns det en möjlighet för oss att något annat är på något sätt taga upp saken och föra den framåt till en bättre lösning, så äro vi alljämt beredda att sätta in hela vår kraft härpå. Men nu föreligger ju ej en sådan möjlighet.

Ja, jag skall inskränka mig till dessa korta ord och ber att från den utgångspunkten få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr Aronson: Herr talman! Det faller mig icke in att här försöka upptaga till bemötande alla de synpunkter, som från opponenternas sida lagts fram till förmån för deras uppfattning i föreliggande spörsmål. Det totalintryck jag fått av deras resonemang är, att de ha en mera teoretisk syn på saken, under det att de övriga inom utskottet, och jag tror framför allt jordbruksrepresentanterna därstädes, anlägga en mera praktisk synpunkt på densamma. Jag skall inskränka mig till att försöka att i första hand ur herr Hermanssons anförande sovra ut vad som enligt vad jag kunde uppfatta måste anses vara det väsentliga i hans argumentering och ägna dessa hans synpunkter en liten granskning.

Herr Hermansson gjorde, vill jag minnas, ett ganska stort nummer av den omständigheten, att det skulle innebära en orättvisa gentemot lantarbetarna, att de voro undantagna från lagstiftningen. Gentemot detta skulle det kunna vara nog att åberopa vad reservanten inom socialstyrelsen framhållit i det avseendet. Han har nämligen erkänt, att det kan betraktas som ett skönhetsfel hos lagen, att den icke omfattar även lantarbetet, men icke som något annat. Vi

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.*

(Forts.)

ha, som jag nämnde, försökt att anlägga mera praktiska synpunkter på saken, och dessa ha för oss varit vägledande, då det gällt att fatta ståndpunkt till spörsmålet.

Det som jag tror att herr Hermansson tillmätte mest betydelse härvidlag var, att det vid debatten under fjolårets riksdag i detta ämne skulle ha förelegat en viss motsägelse i argumenteringen. Nu kan jag icke erinra mig, vem som skulle ha gjort sig skyldig till denna motsägelse, men jag såg, att herr Hermansson kastade åtskilliga blickar på mig, och det skulle ju kunna hända, att det var jag, som kunde anses vara den skyldige i det fallet. Jag vill alltså bemöta herr Hermansson litet på den punkten. Om herr Hermansson hade läst den litteratur, som finns beträffande riksdagsbehandlingen av denna sak, torde han även ha sett, att man ifrån vårt håll ansett, att det skulle möta vissa svårigheter att få fullt kompetenta personer att handha inspektionen. Vi ha menat, att med hänsyn till den mycket skiftande arten av jordbruksarbetet det skulle falla sig mycket svårt att draga upp några linjer vare sig i det ena eller det andra avseendet, som angåve, att det skulle vara så eller så. Det måste bli en lämplighetsprövning från fall till fall, och saken måste ses ur rent praktiska synpunkter. Om det kommer en inspektör till en arbetsplats, måste han hålla sig till sin instruktion, som kanske föreskriver en viss anordning, och han blir tvungen att i vissa fall föreskriva sådant som ur rent praktisk synpunkt måste betraktas såsom alldeles olämpligt. Nu menade jag — om det nu var mig herr Hermansson syftade på, då han talade om den där motsägelsen — att i stort sett alla de anspåk, som med en praktisk syn på saken kunna ställas på en jordbrukets arbetsgivare, bli tillgodosedda frivilligt från dennes sida. Därmed har jag dock ingalunda sagt, att den uppfattning en inspektör kanske i detta avseende har alldeles sammanfaller med den praktiske jordbrukarens uppfattning. Man har all anledning att förmoda, att inspektören fordrar åtskilligt utöver vad som vid ett praktiskt bedömande kan anses lämpligt. Härmed tror jag mig ha lämnat förklaring till den motsägelse, som herr Hermansson ville tillvita oss, och jag tror icke, att det är nödvändigt att jag upptager mera tid med att utförligare gå in på detta kapitel.

Vad sedan beträffar olycksfallsrisken inom lantbruket åberopade herr Hermansson den av byråchefen Fürst offentliggjorda statistiken. Jag kunde emellertid icke förstå annat än att herr Hermansson å sin sida väl ändå därvidlag gjorde sig skyldig till en motsägelse. Om jag förstod honom rätt, sade han, att tre fjärdedelar av de olycksfall, som inträffa, ske på grund av jordbruksarbetarnas användande av maskinella anordningar. Jag förstår icke, huru han kunde anse detta såsom särskilt värt att omnämna, då han ju tycktes vara medveten om, att dessa anordningar redan förut äro inordnade under olycksfallsförsäkringslagen. Han gjorde emellertid i det hänseendet gällande, att denna lag icke tillämpas, och att det utvecklats sig en praxis, som icke vore tillfredsställande, i det att man icke underkastade de maskinella anordningarna den vederbörliga inspektionen. Jag kan icke gå in på något bemötande i den punkten, då jag ingen erfarenhet har om huru det förhåller sig därvidlag. För min del har jag icke erfarit något, som styrker hans uppfattning. Vad jag däremot skulle vilja framhålla är, att om lagen föreskriver, att maskinella anordningar vid jordbruket skola vara underkastade den ifrågavarande inspektionen, men denna föreskrift icke sedan efterföljes, så är detta icke något fel hos lagen utan ett fel på annat håll, och det kan väl icke vara något som bör vålla en lagändring.

Jag skall i övrigt inskränka mig till att bemöta herr Hermansson endast på ytterligare en punkt, den nämligen, där han talar om att arbetarna borde ha skydd vid sprängningsarbete, vid grustag o. s. v. Jag förstår icke, huru herr Hermansson tänker sig att man skulle genom någon sorts inspektion åstad-

komma skydd vid sprängningsarbete ute på fria fältet, lika litet som jag förstår, huru man skulle formulera några lagbestämmelser, som skulle kunna förebygga olyckor överhuvud taget vid arbete ute på fria fältet. — Innan jag fortsätter skall jag be att få beträffande herr Hermanssons omnämnande av rullharvar såsom särskilt farliga redskap få säga, att faran i det fallet kan på ett mycket lämpligare sätt avväjas genom att man, om så skulle behövas, bereder större effektivitet åt den lag, som redan nu gör inskränkning i möjligheterna att släppa ut farliga maskiner i marknaden. Det skulle ju kunna bestämmas, att en rullharv, som släppes ut i handeln, skall vara så beskaffad, att det i största möjliga utsträckning kan förebyggas, att olycka vid dess handhavande inträffar. — För att emellertid återgå till frågan om arbetet vid grustag och liknande arbeten: huru kan herr Hermansson tänka sig, att man därvidlag genom en inspektion skulle kunna förebygga olyckor? Jag tror, att detta är om möjligt ännu mera ogörligt än att genom en inspektion förebygga olyckor, som inträffa vid skötseln av djur. Jag vet icke, om herr Hermansson sett ett grustag, men hans uttalande ger icke anledning att förmoda, att så är fallet. Det kan inträffa, att grustaget är i ett sådant skick, att det den ena timmen icke kan sägas föreligga fara att arbeta där, medan det den andra timmen är förenat med stor risk att där ha sitt arbete. Enligt herr Hermanssons uppfattning skulle det väl stå en yrkesinspektör vid varje grustag och se till, att man där vidtoge de nödiga försiktighetsmått! Jag tror, att förhållandet är ungefär detsamma beträffande den andra av honom nämnda gruppen, d. v. s. sprängningsarbetena. Även där äro förhållandena så olikartade i olika fall, att man omöjligen kan tänka sig att en effektiv inspektion skulle kunna åstadkommas, för så vitt det icke skulle stå en inspektör vid varje arbetes utförande och kontrollera, att det ginge riktigt till. På annat sätt ginge det nog icke att komma till resultat.

Jag har velat inskränka mig till att göra dessa erinringar. Jag tror icke, att något i kammaren har anspråk på att man skall mera vidlyftigt uppehålla sig vid detta problem nu, då det dels är så grundligt genomdiskuterat i utskottet, dels under fjolårets riksdag blev debatterat tämligen ingående, åtminstone så ingående att man icke kan räkna med att en ännu grundligare diskussion skulle medföra ett annat resultat än det beslut kammaren fattade. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Dunker: Herr förste vice talman! Utan att vilja göra mig delaktig i alla de uttalanden, som motionärerna gjort i sin motion eller under debatten här i kammaren, måste jag säga, att jag icke kan dela herrar Björnbergs och Aronsons uppfattning i föreliggande fråga. För mig står det tämligen klart, att det icke är bra som det är på detta område. Det sker alltför många och verkligt svåra olycksfall inom jordbruket.

Ett sådant olycksfall, som drabbar en arbetare, är ju i första hand en mycket stor olycka för honom själv; han blir ju ofta nog urständsat att under lång tid, kanske för livstid, försörja sig och de sina. Jag anser därför, att vad som kan göras för att skydda arbetaren för olycksfall också bör göras. Men den saken är en fråga även för hans arbetsgivare. Varje sådant olycksfall medför, kan man säga, både direkta och indirekta kostnader för jordbrukaren, som ju i detta fall är arbetsgivaren. De direkta kostnaderna bestå ju däri, att den ersättning, den sjukpenning, vilken arbetaren fått, som råkat ut för olycksfallet, räcker sällan, för att icke säga säga aldrig, till hans och ännu mindre till hans familjs underhåll; utan då blir det så gott som alltid så, att jordbrukaren får träda emellan och hjälpa både den för olycksfallet utsatta arbetaren som även hans familj. Den saken medför ofta ganska betydande kostnader. Men varje sådant olycksfall medför också indirekta kostnader; ty det är ju

*Ang. väsa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.*
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

så, att vi jordbrukare måste betala olycksfallspremie för arbetarna, vare sig vi äro med i riksförsäkringen eller i något enskilt olycksfallsförsäkringsbolag; och dessa premier stå ju, i synnerhet vad gäller de enskilda försäkringsbolagen, i direkt förhållande till de inträffade olycksfallen. Man kan ju därför lugnt säga, att jordbrukaren får betala kostnaderna i stort sett för olycksfallen. Det är ju också ofta så, att man skulle med mycket enkla medel kunna hindra, att sådana olycksfall inträffa. Jag har i min hemsöcken i egenskap av ordförande i pensionsnämnden haft med många sådana olycksfall att göra; ty då den som råkat ut för olycksfallet kanske för all framtid blir urståndsatt att helt försörja sig, kommer han till pensionsnämnden och söker pension. En sådan person har ju kanske fått något litet bidrag från olycksfallsförsäkringen, men det räcker sällan till. De olycksfall, som åtminstone jag haft med att göra, ha i de allra flesta fall varit sådana, som icke inträffat genom maskinella anordningar, varom lagen talar, utan dessa olycksfall ha inträffat genom att vederbörande fallit ned genom sådana skullöppningar, som vi ha nära nog vid varje lantbruk. Det förhåller sig nämligen så, att på skullarna är det i allmänhet mörkt, varigenom det är förfärligt lätt för en person, som hålles med arbete däruppe, att falla ned genom en sådan öppning, varvid han i allmänhet ramlar ned på ett hårt cementbord eller på ladugårdens cementgolv. Det blir skador, som äro synnerligen besvärliga, och det tar många månader att bli återställd för den, som råkat ut för olycksfallet, och ofta nog blir han aldrig återställd. Men på samma gång är det, som sagt, mycket lätt att förhindra sådana olycksfall genom en särdeles enkel anordning, vilken dock icke kommit till stånd, därför att det finnes inga bestämmelser om att det skall finnas några skyddsanordningar på sådana platser. Jag vet emellertid ett olycksfallsförsäkringsbolag, som utfärdat särskilda bestämmelser för sina delägare beträffande just dessa olycksfallsrisker, därför att nämnda olycksfall visat sig medföra stora kostnader för bolaget; men det är blott ett litet bolag, och jag vet icke, om det utfärdats liknande bestämmelser från andra försäkringsinrättningar; jag har bara tagit detta såsom ett exempel. Jag tror, att vid jordbruket finnas många liknande olycksfallsrisker, som man med mycket enkla anordningar skulle kunna skydda sig emot, men något sådant blir icke gjort därför att det som sagt icke finnes några bestämmelser härom. Jag tror för övrigt, att denna fråga är en ekonomisk fråga för jordbruket, fastän den är det på alldeles motsatt sätt mot vad herr Björnberg ville göra gällande.

Jag vill därför i korthet säga, att jag visserligen icke anser, att utskottet utan vidare kunnat gå in för ett tillstyrkande av motionen, men jag tror det varit lyckligt, om utskottet gått till en undersökning, i vad mån det är möjligt att utsträcka olycksfallsförsäkringslagen och till vilka områden inom jordbruket den skulle kunna utsträckas. Jag skulle därför, om utskottet kommit med ett sådant yrkande, ha biträtt detsamma, men att utan vidare biträda motionen anser jag för närvarande icke kunna göras. Jag vill dock till sist säga, att det är mycket berättigat att påkalla en reform i enlighet med vad här framhållits och att det är en rättvis fordran att jordbrukets arbetare bli i möjligaste mån skyddade för olycksfall.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Herou: Herr talman! Det var herr Aronsons anförande, som gav mig anledning att begära ordet. Som den försiktige general herr Aronson är, ansåg han icke tillräckligt att bara föra fram sin gamla sterila argumentering i den här frågan, utan för säkerhets skull trollade han bort också motionärerna, i varje fall deras rättighet att här uppträda, med den förklaringen, att de sågo saken uteslutande ur teoretisk synpunkt till skillnad från herr Aronson,

som hade så mycket praktiska synpunkter att anlägga på frågan. Det är ju redan nog, att herr Aronson vederlagts av en praktisk jordbrukare, vederlagts av det anförande, som här hölls av herr Andersson i Dunker. Jag kan från samma område, från vilket den talaren tog sina exempel, också anföra några konkreta fall i denna fråga. Jag erinrar mig vid ett tillfälle, att en arbetare störtade från en foderskulle och hamnade med huvudet före i ett cementfoderbord, varvid han skadade sig svårt, ehuru till all lycka icke så svårt som man kunnat frukta. I alla fall, den arbetsgivare som ägde gården, där detta olycksfall inträffade, han fann sig nödsakad att uppsätta det rätt så enkla skyddsmedel som behövdes för att för framtiden förebygga dylika olyckor. Men utskottets ledamöter, herrar Aronson och Björnberg m. fl., anse icke, att man bör tvinga den försumlige, den vårdslöse arbetsgivaren, eller, för att använda ett uttryck av herr Björnberg, den »sunt funtade» att vidtaga de åtgärder, som behövas till förebyggande av olyckor. I det fall, jag här nämnde, fann sig arbetsköparen, på grund av erfarenhet om den risk, som genom olyckan inträffat, föranlåten att självant vidtaga åtgärder; men jag försäkrar att det är mycket ovanligt, att vederbörande anser sig böra vidtaga dylika åtgärder.

Herr Aronson är mycket betänksam inför de opraktiska förslag, som en inspektör kunde komma att förelägga jordbrukaren i olika fall; men där skymtade ju ändå principiell motvilja fram i den argumenteringen. Om det är så, att man har den uppfattningen, att man bör bekämpa en dylik lagstiftnings utsträckande till jordbruket, därför att man befara, att inspektörerna komma att gå mycket förnuftslost till väga, då skall man icke komma med det skälet, att man skyller på det nuvarande ekonomiska läget, på de dåliga tiderna o. s. v.; ty man har väl anledning befara, att inspektörerna bli lika opraktiska också när tiderna äro goda; och sådant skulle väl även varit fallet för en åtta, tio år sedan, då förhållandena voro relativt gynnsamma för jordbruket. Men om det är så, att man kan befara det inspektörerna bli opraktiska i sina föreskrifter, då är det väl bättre, att var dag har sin egen plåga och erfarenheten så småningom kan justera vad som brister i inspektörernas verksamhet, än att på herr Aronsons förmodan fälla en lag, som annars behövdes och som det finnes starka skäl för.

Herr Björnberg förklarade, att varje sunt funtad arbetsköpare söker förekomma olyckor; men varför då tala om att jordbrukets dåliga läge är hinderligt för genomförande av en lagstiftning? Är det ett medgivande, herr Björnberg, att de »sunt funtade» förekomma i så ringa omfattning, eftersom herr Björnberg väntar, att lagstiftningen skall medföra kostnader.

Herr Björnberg kryper nu bakom det ekonomiska läget för att förhindra en sak, som han från sina utgångspunkter måste medgiva har något av rättfärdighet i sig. När han nu gör detta och säger, att det icke är av principiell motvilja som han motsätter sig en sådan lagstiftning, tro vi herr Björnberg, därest han kan visa, att han tidigare under sin långa riksdagsmannabana, när jordbrukets förhållanden varit betydligt bättre, hyst ett verkligt intresse för denna fråga. Herr Björnberg ondgjorde sig på en föregående ärad talare, att han skulle understrukt sin argumentering med användning av brösttoner; det ligger väl litet vid sidan av. Jag bemärker, att herr Björnberg kan bli upprörd även han, han har också känslor, han är inte så känslolös som hans ställningstagande i denna fråga skulle låta förmoda, han har känslor och tar sig »brösttoner»; han blir indignerad, han säger det är »otillbörligt», han använder starka ord när han blir kritiserad för sitt eget ståndpunktstagande.

Jag tycker herr Björnberg och de frisinnade i denna kammare själva skulle finna, att de icke äro så radikala, som de egentligen sökt inbilla sig själva och även sökt inbilla andra. Vi finna, att från bondeförbundets sida har i dag

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

givits anslutning till tanken på denna lagstiftnings utsträckande till jordbruket. Det är verkligen ett tidens tecken, och man bara önskar, att riksdagen skall få den sammansättning, som med nödvändighet kräves för att denna fråga skall få sin lösning, d. v. s. det kräves ett litet ombyte i de borgerliga mellanpartierna, så att de partier, som kanske anse sig vara radikalare än ett visst annat, få lämna ifrån sig litet till ett annat mellanparti, som dock i denna fråga nu visat sig ha en betydligt förnuftigare uppfattning, än som kommit till uttryck från det frisinnaade hållet.

Vad till sist beträffar herr Hage och skälen för hans och socialdemokraternas ställningstagande att icke reservera sig på vissa givna punkter, så förklarade herr Hage, att den omständigheten, att de icke reserverat sig, icke skulle betyda, att de ändrat uppfattning. Utskottet säger dock: »Enligt utskottets mening saknar riksdagen anledning att nu ändra sin sålunda intagna ståndpunkt i semesterfrågan»; och när det från herr Hages och socialdemokraternas sida icke heller finnes någon reservation på den punkten, visar ju detta, att de också instämma i detta uttalande.

Herr talman, jag ber att få instämma i det yrkande, som här är framställt av herr Karlsson i Grängesberg.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hermansson**: Herr talman! Jag vet inte i vilken mån herr Björnberg representerar det frisinnaade partiet, men skulle det vara så, att herr Björnberg har hela sitt parti bakom sig i denna fråga, så måste jag bestämt beklaga den utveckling, det frisinnaade partiet genomgått, sedan den dag lagen om arbetarskydd första gången diskuterades i riksdagen.

I den debatt, som fördes 1912, yttrade sig bl. a. herr Persson i Tällberg, som bl. a. anförde följande: »Jag anser det nämligen vara en gärd av rättvisa mot våra arbetare, att även de få åtnjuta samma skydd som de egentliga fabriksarbetarna. De arbetare, som arbeta i det mindre jordbruket, äro lika mycket värda som andra arbetare, deras liv och lemmar äro fullt lika mycket värda som de andras, och därför vågar jag å de mindre jordbrukarnas vägnar uttala som min bestämda uppfattning, att det är en stor fördel och en förtjänst i det föreliggande förslaget, att det mindre jordbruket medtagits.» Det yttrandet föranleddes av att herr Persson i Tällberg liksom en hel del andra vid det tillfället trodde, att lagen i sin tillämpning skulle komma att gå mycket längre, än vad den sedan i praktiken kom att göra. I alla händelser måste man säga, att det ligger en avgrund mellan den ståndpunkt, som herr Persson i Tällberg intog, och den, som för närvarande intages av herr Björnberg såsom representant för det frisinnaade partiet i utskottet. Det är ju skäl att ytterligare beklaga denna utveckling, eftersom det ser ut som om man numera drivit ut alla »tällbergare» ur det frisinnaade templet.

Herr Björnberg beskyllde mig och kanske även någon annan för vissa överdrifter, vartill vi skulle gjort oss skyldiga, något som även skulle framgått av mitt förra anförande. Jag skall därför be att något närmare få veta, vilka överdrifter jag sålunda gjort mig skyldig till.

Herr Björnberg talade också om oförnöjsamhet från min sida. Jag vill gentemot detta säga, att den omtalade oförnöjsamheten orsakats av den upprörande likgiltighet för lantarbetarnas belägenhet, som kommit till uttryck vid frågans behandling, i synnerhet när det i fjol lämnades uppenbarligen oriktiga uppgifter från utskottets talesmän i kammaren, uppgifter, som för övrigt upprepats även i år i den debatt, som hittills förts. Detta har visserligen icke skett från herr Björnbergs sida, ty herr Björnberg har ju aktat sig mycket noga för att lämna några bestämda uppgifter, utan han gick i stället som katten kring

het gröt och talade bl. a. om våra brösttoner, om vår oförnöjsamhet o. s. v., saker som icke ha med själva sakfrågan att skaffa. Herr Björnberg ansåg dock tydligen, att det icke skulle gå att vidtaga några säkerhetsåtgärder för att skydda lantarbetare för olycksfall i arbetet, därför att det, som han säger, icke är lätt att skydda t. ex. dem, som gå bakom plogen. Herr Björnberg talade i alla fall om, vilken oerhörd erfarenhet han hade på jordbruksområdet; och när han har det, så borde han väl veta, att våra lantarbetare ha många andra göromål än att gå bakom plogen.

Herr Björnberg talade även om att han naturligtvis önskade samarbete för att åstadkomma bättre skydd även för lantarbetarnas del. Men herr Björnberg önskar ett sådant samarbete, att hänsyn endast toges till ena parten, d. v. s. endast till arbetsgivarens intressen. Antingen vilja vi vara med om att undanröja riskerna för olycksfall i arbetet eller också vilja vi icke göra det; det vill med andra ord säga, att herr Björnberg vill vara med om samarbete endast för att hålla de försumliga arbetsgivarna om ryggen.

I fråga om det yttrande, som hölls av herr Andersson i Dunker, vill jag säga, att jag är mycket tacksam, för att vi från bondeförbundshåll erhållit ett rent moraliskt stöd för vår uppfattning i det här fallet, och jag hoppas också, att denna uppfattning från bondeförbundets sida skall komma till synes, när frågan vid ett annat tillfälle kommer upp i riksdagen. Jag kan och vill nämligen taga tillfället i akt och säga, att det är icke sista gången, som riksdagen har att behandla denna fråga.

Emellertid tycker jag ändå, att, när herr Andersson i Dunker säger sig sympatisera med de synpunkter, som framförts av oss, det skulle ha varit mera konsekvent, om han också tagit steget fullt ut och sagt, att han också vill vara med om att vidtaga några åtgärder, i stället för att bara inskränka sig till rent platoniska yttranden och sympatiförklaringar för det förslag, som föreligger. Jag hoppas därför, att också bondeförbundet en annan gång icke stannar blott vid ord, utan att det också blir handling.

Sedan skulle jag vilja säga några ord till herr Aronson. Herr Aronson var tydligen mycket förolämpad därför att jag i mitt första anförande hade sagt, att åtminstone en av utskottets talesmän i fjol hade tolkat byråchefen Fürsts utlåtande som en viss potentat tolkar bibeln. Efter herr Aronsons sista anförande är jag i viss mån benägen att återtaga denna beskyllning, därför att jag måste anse den som en förolämpning, inte mot herr Aronson utan mot den omtalade potentaten. Denne potentat anses ju, åtminstone enligt teologerna, besitta en viss smidighet i sitt uppträdande och skulle säkerligen ha uppträtt på ett smidigare sätt än herr Aronson här har gjort. Jag tror också att han, om han nu finns till, inte skulle läsa innantill så illa som herr Aronson har gjort både i år och i fjol. För det första har herr Aronson nämligen både i år och i fjol läst herr Bergstens reservation lika mycket uppåt väggarna som han läst byråchefen Fürsts yttrande. Jag tycker, att detta är ganska underligt, då ju utskottet också i år i sitt betänkande har återtagit denna reservation från herr Bergstens sida, vilken visserligen i viss mån avviker från socialstyrelsens uppfattning i frågan, men som absolut inte utgör något stöd för den negativa ståndpunkt, som herr Aronson och utskottet intagit. Vad är det nu herr Bergsten har velat med sin reservation? Jo, han har för sin del också understrukt behovet av ett bättre arbetarskydd vid jordbruket. Han säger t. ex. på ett ställe så här: »Från yrkesinspektionens sida har emellertid påpekats, att vissa inom jordbruket använda redskap och anläggningar jämväl visat sig medföra sådan olycksfallsrisk att de borde giva anledningar till ingripande, men att, då dessa redskap och anläggningar ej kunnat räknas till de i lagen angivna hjälpmedlen, yrkesinspektionens befattningshavare saknat befogenhet därtill. Detta är naturligtvis ett missförhållande,

*Ang. vissg
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

som kräver rättelse, men sådan torde enklare kunna ske genom ett tillägg till ovannämnda, i lagen nu förefintliga särbestämmelse för jordbruket än genom att lägga detsamma helt under lagen.» Herr Bergsten är således fullt enig med socialstyrelsen därom, att förhållandena äro långt ifrån bra sådana de äro. Han vill också för sin del ha ändringar till stånd. Men han har icke velat gå samma vägar som socialstyrelsen. Han har i stället rekommenderat ett annat medel för att nå precis samma resultat som socialstyrelsen för sin del vill komma till.

När det gäller byråchefen Fürsts yttrande vidhåller herr Aronson tydligen fortfarande de oriktiga uppgifter, som han i fjol lämnade till kammarens protokoll, nämligen att av alla olycksfall vid jordbruket endast en fjärdedel skulle falla inom det område, där lagen nu inte tillämpas. Envar, som har den minsta förmåga att läsa rätt innantill, måste finna, att herr Aronsons påstående härvidlag är raka motsatsen till vad byråchefen Fürst sagt. Denne säger nämligen, när han hänvisar till sin i regeringspropositionen återgivna tabell: »Av densamma framgår först och främst att de orsaker vara lagen om arbetarskydd äger tillämpning endast medföra 25-25 % av totala antalet förlorade arbetsdagar eller, med andra ord, den nuvarande begränsningen i arbetarskyddslagens tillämpning inskränker den förebyggande verksamheten till omkring $\frac{1}{4}$ av den risk, som jordbruksarbetet medför.» Jag tillät mig i mitt första anförande påpeka — vilket ju också byråchefen Fürst gör — att dessa 25 % utgöras av alla de olycksfall, som förorsakas av maskinella anordningar överhuvud, vare sig det gäller maskiner som äro underkastade yrkesinspektionens tillsyn eller icke, och att således denna siffra i verkligheten måste åtskilligt reduceras. Hur mycket den skall reduceras, är det ingen som vet, därför att vi icke ha någon statistik, som visar, hur många olycksfall som falla på det ena eller andra området. Herr Aronson medgav, att han inte själv hade någon erfarenhet om hur långt yrkesinspektionens befogenhet sträcker sig på detta område. Men han ville fortfarande göra troligt, att alla maskinella anordningar i jordbruket skulle vara underkastade tillsyn från yrkesinspektionens sida. Jag tycker verkligen, att herr Aronson, som sitter såsom ledamot i andra lagutskottet och således både i år och i fjol varit med om att behandla denna fråga, kunde ha gjort sig samma besvär som jag såsom motionär har fått göra, nämligen att fråga de personer, som ha med denna sak att skaffa. Han kunde ha frågat yrkesinspektörerna, underinspektörerna och de tjänstemän i socialstyrelsen, som närmast ha med saken att skaffa, för att få reda på, hur lagen i verkligheten tillämpas i stället för att bara hålla sig till vad som kan läsas ut av lagens ordalydelse. Emellertid borde väl herr Aronson inte sakna all erfarenhet på detta område. Jag kan inte föreställa mig annat än att herr Aronson också själv har någon liten maskin, och han borde i så fall veta, huruvida denna maskin är underkastad yrkesinspektionens tillsyn eller inte. Av herr Aronsons ovetenhet på området tycks det tyvärr framgå, att herr Aronson saknar all erfarenhet, rörande både stora och små maskiner, vilket förhållande jag i så fall vill på det livligaste beklaga.

Herr Aronson frågade också, hur denna inspektion vid jordbruket skall anordnas. Ja, jag måste i det fallet säga, att en sådan fråga vittnar om att herr Aronson inte alls försökt sätta sig in i vad problemet gäller. Inspektionen får naturligtvis anordnas på samma sätt som på alla andra områden, och inspektionens omfattning blir i sista hand en fråga om i vilken utsträckning statsmakterna vilja ställa personal till förfogande för inspektionens utövande. För närvarande är det inte mer än ungefär 5 000 arbetsställen vid jordbruket som besökas av inspektörerna för varje år. Det är således endast en mycket liten del av jordbrukets arbetsställen, som stå under yrkesinspektionens tillsyn. Och vad yrkesinspektörerna då inspektera, är just dessa stora maskiner, som jag talat om, alltså sådana maskiner som drivas med ångkraft eller med motorer.

Herr Aronson menade också, att alla faror och risker för olycksfall i arbete vid jordbruket, när det gäller användningen av olika redskap, sådana som t. ex. en rullharv, bortelimineras genom en lagbestämmelse, som säger, att man inte får sälja maskiner, som äro på något sätt farliga för dem som skola arbeta med dem. Jag tror nu inte, att rullharvar och dylika redskap äro inbegripna i de maskiner, som det här gäller. Men dessutom borde herr Aronson såsom gammal jordbrukare också veta — om inte av egen erfarenhet så åtminstone efter hörsägen — att det finns många olycksfall, som förorsakats av rullharvar, därför att det plan, som man har ovanpå harven och som körkarlen står på, med tiden blir ruttet, så att körkarlen trampar igenom det med foten och blir massakrerad mellan rullarna i harven. Det är ju alldeles självklart att sådana saker inte kunna förhindras genom att man förbjuder saluförandet av maskiner, som kunna tänkas bli orsak till olycksfall i arbetet. Herr Aronson förstod inte heller, hur man skulle anordna inspektionen vid ett grustag. Ja, jag kan inte åtaga mig att i det fallet upplysa herr Aronsons förstånd, om han inte själv förstår den saken. Vi ha ju i alla fall många grustag här i landet förut, som äro underkastade tillsyn, och jag kan inte tänka mig, att den i detta fall skulle komma att tillgå på annat sätt, än vad den redan gör på de områden, där inspektionen nu utövar denna tillsyn.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Aronson: Jag måste be kammaren om ursäkt för att jag än en gång nödgas taga några minuter av kammarens dyrbara tid i anspråk. Jag hade verkligen hoppats, att det inte skulle behövas.

Det stöd, som herr Andersson i Dunker givit kommunisterna i dagens debatt, ger mig endast anledning att säga, att om det är berättigat att, som herr Herou gjorde, därur utläsa sympatier från bondeförbundshåll gentemot kommunisterna, så må det vara en sak, som herr Andersson i Dunker själv i första hand får klara upp. Den saken skall jag sålunda inte vidare blanda mig i.

Vad sedan angår herr Herous uttalande om att man hade principiella betänkligheter mot denna sak, så skall jag utan vidare gärna deklarerera, att jag är principiell motståndare mot att staten överhuvud betungar sig med förmynderskap över vare sig jordbruk eller annat, som man med den praktiska inställning till problemen, man i sin livsföring fått, måste anse vara alldeles opåkallat och olämpligt.

När man här åberopar jordbruksarbetarna och vill göra gällande, att de skulle bli missgynnade genom att man inte här tillmötesgår motionärerna, så vill jag åtminstone såsom min erfarenhet säga, att det bland jordbruksarbetarna finnes mycket mindre av het åtrå efter en sådan lagstiftning som denna, än vad som kommer till synes från motionärernas sida. Jag har tvärtom den erfarenheten, att bland jordbruksarbetarna råder i allmänhet den inställningen, att när man såsom ledare av arbetet föreskriver dem vissa försiktighetsåtgärder, så finner man i regel, att de känna sig besvärade av dessa föreskrifter. Och ges det tillfälle för dem att bryta föreskrifterna, så göra de det också i många fall, därför att de anse en tillämpning av dessa föreskrifter besvärande. Fördenskull vågar jag påstå, att det från deras sida finnes mycket litet av den åtrå efter en lagstiftning på detta område, som man från visst håll här i dag låter så tydligt komma till synes.

Vad sedan beträffar herr Hermanssons polemik mot mig, vill jag friska upp hans minne med att meddela, att vad jag sade om lagen, det var, att om lagen föreskriver att maskinella anordningar inom jordbruket skola vara underkastade inspektion men detta icke tillämpas av yrkesinspektionen, så är detta inte lagens fel utan tillämparnas. Det är alltså vad jag i det avseendet har sagt. Jag tror, att lagen föreskriver så mycket i detta fall, som är behövt, för att in-

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.

(Forts.)

spektionen mycket väl skall kunna underkasta dessa saker granskning, om den så vill.

Till slut bara några ord om denna rullharv, som herr Hermansson nu har behagat göra ett stort nummer av i denna debatt. Han tänkte sig, att den skyddsinnrättning, som skulle befinna sig på rullharven, skulle kunnat ruttna och inte göra tjänst utan, när harven användes, gå sönder, så att den som körde harven ramlade ned. Då vill jag fråga: hur tror herr Hermansson, att man skulle kunna förekomma sådant genom inspektion? Det är nog så, att om en jordbrukare är så vårdslös, att han låter verktyg och redskap förfalla, så att de kunna bli farliga att använda, så kan man nog också räkna med att vederbörande inte är så noga med att taga in redskapen utan låter dem ligga kvar här och var omkring åkrarna. Tror nu herr Hermansson, att det skulle vara praktiskt utförbart, att yrkesinspektören, när han kommer, skall ge sig ut på åkrar och fält och leta reda på alla verktyg och redskap, som möjligen kunna behöva ses till? I så fall överskattar han säkert i synnerligen hög grad dessa inspektörens förmåga. Därest inspektionen skulle få en omfattning motsvarande sådana anspråk, så kan man åtminstone inte komma med den invändningen, att det inte skulle komma att bli en i ekonomiskt avseende synnerligen betungande tillställning.

Jag har alltså kort och gott den uppfattningen, att om man skulle börja granska dessa problem i detalj, så skulle man på varje punkt komma till samma resultat, som jag gjort beträffande denna detalj, d. v. s. i fråga om rullharven. Söker man se saken i verklighetens ljus, så skall man finna, att det är mycket litet bevänt med denna inspektion. Och det tar jag såsom ett ytterligare stöd för mitt påstående, att den betydelse, som motionärerna vilja tillmäta saken, är uteslutande teoretisk men att den praktiska betydelsen är i det allra närmaste ingen alls. I varje fall kan den praktiska betydelsen inte på långt när uppväga de olägenheter, både ekonomiska och andra, som en utsträckning av denna lags tillämpning på jordbrukets område otvivelaktigt skulle medföra.

Herr Björnberg: Herr talman! Debatten har ju redan dragit långt ut, och jag skall endast tillägga några ord.

Jag föranledes att begära ordet, därför att herr Andersson i Dunker var så missbelåten med vad jag sagt och med den ståndpunkt utskottet intagit. Det var ju mycket intressant att höra, att han ställde sig så sympatisk till vad som här föreslås, och det var en upplysning, som jag förmodar kommer att få sina konsekvenser. Det är rätt underligt, att man här skall gå in i sådana detaljer som skullöppningar, rullharvar och grusgröpar, allt saker, som jag förmodar att sunt funtade människor — för att återigen använda det ord, som herr Herou ständigt återkom till — ordna och ställa med på bästa möjliga sätt var och en i sin mån. Jag har för egen del inte bara gått efter plogen var dag. Herr Hermansson tycktes vilja göra gällande, att mitt arbete i jordbruket varit synnerligen ensidigt. Det är inte så. Jag har varit både arbetare och arbetsgivare inom jordbruksbranschen under större delen av mitt liv.

När jag nu kom in på herr Hermansson, så kan jag inte underlåta att med ett par ord replikera honom. Han ville inte göra en jämförelse mellan en viss potentat och herr Aronson, därför att denne potentat skulle läsa bättre innan till. Jag skall nu inte göra någon jämförelse mellan herr Hermansson och »denne potentat». Det finns i varje fall ingenting att anmärka mot herr Hermanssons innanläsningskonst men mot smidigheten. Det framgick ju av det citat han lämnade av ett yttrande av herr Persson i Tällberg från år 1912. Men jag vill säga, att vad som där sades var inte alls så uppseendeväckande och avvikande från min uppfattning, att man kan säga, att en avgrund skiljer oss. Det var tvärtom verkligen så, att jag mycket väl skulle kunnat själv säga

samma ord, jag var nämligen händelsevis med i denna kammare även 1912. Min uppfattning nu har ingalunda förändrats utan är alldeles densamma som man den gången gav sitt erkännande åt, nämligen att det vore rimligt, att lagens tillämpningsområde sträckte sig längre än för närvarande är fallet.

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Här har man emellertid kommit fram med förslag, som avse både det ena och det andra. Jag måste verkligen påpeka för herr Andersson i Dunker, att det är dock ett lagförslag, som vi nu syssla med, och det är verkligen underligt, att man då skall behöva lämna upplysningar om hur vi skola ställa oss med avseende på allehanda praktiska och detaljerade saker, som beröra exempelvis jordbruksarbetet. Sådana åtgärder tror jag nog, att man kan reglera på ett bättre och enklare sätt.

När jag i dag talat och sagt några ord å utskottets vägnar, så är det verkligen litet underligt och, förefaller det mig, en smula långsökt att försöka driva det därhän, att vi skulle ha mistat all känsla och all förståelse för vad som rätt och rimligt och befogat är. Jag fick ju ett visst erkännande från herr Herou om att jag hade en viss känsla i det här fallet, men han var litet elak också, när han sade, att det bara gällde, när jag blev angripen i de själviska, ensidiga och reaktionära positioner, som jag intager. Det är ju icke så illa ställt. Jag förstår inte, varför vi skola behöva utveckla det här vidare och analysera spörsmålet och rannsaka våra hjärtan och njurar i fråga om skullöppningar och rullharvar. Skulle vi inte kunna återgå till saken?

Jag hörde inte om herr Andersson i Dunker instämde i reservanternas yrkande, men det vore intressant att få veta det. För min del nöjer jag mig med att med den ståndpunkt jag intager och alltid intagit i denna fråga vidhålla mitt tidigare gjorda yrkande om bifall till det utskottsutlåtande, som vi nu så länge ha resonerat om.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet, men fann mig föranlåten härtill, då en talare, herr Hermansson, i viss mån hade gjort gällande, att utskottet och dess ledamöter inte skulle ha besvärat sig med att sätta sig in i den fråga, som nu föreligger till kammarens behandling.

För någon vecka sedan sökte man köpa sig en billig framgång här i kammaren med att göra gällande, att man inom andra lagutskottet icke skulle ha noggrant behandlat ett visst, då föreliggande ärende. Vid tidigare tillfällen ha vi, som sitta i andra lagutskottet, däremot fått uppbara förebråelser för att vi alltför ingående och alltför vidlyftigt behandlat en del av de spörsmål, som utskottet har att pröva. Jag kan försäkra, att vi icke ha behandlat det nu förevarande spörsmålet mindre samvetsgrant, även om vi icke låtit behandlingen avsätta sig i ett så förfärligt vidlyftigt utlåtande, som någon gång tidigare skett. Något skäl till allvarigare klander mot utskottet för att på den punkten ha sparat tryck tycker jag dock icke föreligger.

Herr Hermansson var sedan inne på talet om olika läsarter, och han citerade i det sammanhanget en viss potentat och dennes sätt att läsa och gjorde även ett uttalande om den potentatens smidighet. Jag vet icke vem som är den smidigaste, potentaten i fråga eller herr Hermansson, men när det gäller läsarten, tycker jag det finnes vissa likheter, det må herr Hermansson förlåta. Han lyckades ur byråchefen Bergstens reservation till socialstyrelsens utlåtande läsa ut, att denne i själva verket uttalat sig i tillstyrkande riktning. Men, herr Hermansson, det erbjuder inga svårigheter att ur socialstyrelsens utlåtande läsa ut, att styrelsen i själva verket avstyrkt förslaget i fråga. Socialstyrelsen säger: »Mot kravet på en fullt genomförd likställighet inför arbetarskyddslagen mellan industriens och jordbrukets arbetare kunna onek-

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

ligen vissa erinringar göras. Arbetet inom jordbruket är nämligen i flera hänseenden olika industriarbetet.» Det är alltså en ganska negativ ståndpunkt, som socialstyrelsen här intager, ja, man kan rentav tala om en avstyrkande bevisföring i detta utlåtande, ehuru väl socialstyrelsen, för uniformitetens skull, kommer fram till att det vore lämpligt, om lagen komme att gälla även för jordbruket. Detta betvivlar dock byråchefen Bergsten, men herr Hermansson har lyckats läsa ut, att byråchefen Bergsten i själva verket tillstyrkt förslaget om utsträckning av lagens tillämpningsområde. Så där olika kan det vara, och så där olika kan det skrivas och läsas.

Går man in på frågans realiteter och undersöker spörsmålet om lagens utsträckning till att gälla jordbruket och om det skydd, som därigenom skulle beredas jordbruksarbetarna, så måste jag säga, att såvitt jag funnit — och jag har dock litet erfarenheter på detta område — skulle denna lag medföra mycket litet gagn för jordbruksarbetarna, men mycket besvär för jordbrukarna till följd av alla olägenheter och allt det besvär, som dessa därigenom finge underkasta sig.

Jag har försökt återkalla i mitt minne de olycksfall, som inträffat i min egen praktik. Jag har då funnit, att en arbetare har vid vedhuggning fått yxan mitt över handen, en annan har fått kniven i handen vid trädbeskränning, en tredje har blivit sparkad av en häst o. s. v. Detta är, tänker jag, exempel på de allmännast förekommande olycksfallen inom jordbruket. Men kan herr Hermansson eller någon annan säga, hur man genom inspektion eller föreskrifter skall kunna förebygga någonting sådant? Jag kan icke se, hur det skulle bli möjligt. Visst kunna inspektörer komma med allehanda föreskrifter, som närmast bli till besvär för arbetsgivaren, fast även för arbetarna, som helt enkelt, så fort inspektören gått, plocka bort de attiraljer, som skulle vara till skydd men som äro till besvär vid arbetets utförande — det är ju känt, att så sker det ofta inom industrien — men jag tror icke, att något avsevärt resultat till skydd för arbetarna skulle kunna åstadkommas genom lagens utsträckning till jordbruket. Där emot skulle det, som sagt, bli mycket besvär för arbetsgivarna och detta till ingen som helst nytta.

När herr Andersson i Dunker visade jordbruksarbetarna en vacker bukett, som han stod och viftade med och sade: Se så vackra blommor, så skänkte han dem icke buketten utan lade den i stället bakom sig. Jag undrar om jordbruksarbetarna skola känna sig särdeles trakterade av den lilla gestalten. Jag vill fråga herr Andersson i Dunker, om han verkligen tror, att jordbrukarna eller ens jordbruksarbetarna skulle bli glada över att inspektörer och föreskrifter av olika slag i ganska stor utsträckning beskärdes dem genom att lagen utsträcktes till att gälla även jordbruket, ehuru till ringa eller ingen nytta.

Jag hör ingalunda till dem, som skulle vilja försumma några skydds föreskrifter för arbetarna. Jag tror icke heller, att jordbrukarna i allmänhet vilja det, och jag är fullt medveten om att när olycksfall inträffa, så är detta icke bara beklagligt för den arbetare, som drabbas härav, det har också svåra följder för arbetsgivaren. Men då jag inser, att någonting av värde kan vinnas genom lagens utsträckning utan bara ökade besvär och svårigheter, så anser jag utskottets ståndpunkt fullt försvarbar och under nu föreliggande omständigheter den enda riktiga.

Herr Karlsson i Grängesberg: Herr talman! Det var utskottets talesman, herr Björnberg, som gav mig anledning att på nytt begära ordet. Han var synnerligen upprörd, i varje fall föreföll det så, när han skulle söka bemöta de skäl, som från vårt håll framförts. Herr Björnberg ville t. o. m. göra gällande, att jag i mitt anförande skulle uppträtt »oförsynt». Det var, sade han, ett »otillbörligt och olämpligt» uppträdande, då vi våga kritisera utskottets

ståndpunkt. Jag måste verkligen säga, att så pass starka ord, som herr Björnberg använde vid detta tillfälle — han uttrycker sig för övrigt ofta på det sättet, då han är uppe som utskottets talesman — har jag för min del icke använt. Jag skulle vilja hemställa till herr Björnberg, att han, då han uppträder här såsom utskottets talesman, icke tager munnen så full, som han gjorde den här gången.

Jag framhöll i mitt första anförande, att jag ansåg, att det var ansvarslös oresonlighet, när det restes ett så starkt motstånd mot tanken på att arbetarskyddslagen skulle utsträckas till att äga tillämpning även för jordbruket. Jag sade vidare, att de, som här resa motstånd mot detta förslag, göra detta på grund av en ingrodd, principiell motvilja mot utbyggandet av en social lagstiftning, som kan skänka arbetarna någon fördel eller, i detta fallet, något skydd. Herr Björnberg blev synnerligen salvelsefull i tonen, när han började tala om arbetsköparna på jordbrukets område, och påstod, att dessa nog gjorde sitt allra yttersta för att få arbetarskyddet ordnat på bästa möjliga sätt. Det fanns ingen som helst principiell ovilja, sade han, mot att arbetarskyddslagen skulle komma i tillämpning även på jordbrukets område, och det var helt och hållet praktiska omständigheter, som bestämde den saken.

Nu har emellertid utskottets talesman, herr Björnberg, fått svar från dala-bänken genom herr Aronson, vilken säger, att han är principiell motståndare mot att lagen utsträcker till att omfatta jordbruket. Han anser, att jordbrukarna icke böra och icke skola ha några förmyndare i dessa saker. Herr Aronson är alltså principiell motståndare mot att få yrkesinspektionen såsom förmyndare, när det gäller arbetarskyddet.

För min del vill jag säga — och det ha vi ju understrukit oupphörligt i denna debatt — att vårt krav på utsträckande av arbetarskyddslagen till att omfatta även jordbruket, det innebär endast, om och när det blir realiserat, att det kommer att finnas bestämmelser, som lämna möjlighet att komma åt oresonliga, hänsynslösa och ansvarslösa arbetsköpare.

Nu kommer herr Magnusson i Skövde åter igen med det där utslitna argumentet, att *alla* olycksfallsrisker inom jordbruket inte kunna förebyggas. Han räknade upp tre olycksfallsrisker, nämligen att hugga sig i handen, att skära sig med en kniv och att bli sparkad av en häst. Dessa olycksfall kunde, enligt herr Magnussons åsikt, icke förebyggas genom att arbetarskyddslagen utsträcktes till jordbruket. Jag förstår inte, varför herr Magnusson kommer med dylika besynnerliga argument. Inom de flesta arbetsområden finnes givetvis olycksfallsrisker som icke kunna förebyggas, men för den skull kan väl inte lagstiftarna gå inför, att dessa områden helt och hållet skola undantagas från arbetarskyddslagens bestämmelser.

Till sist ett par ord rörande herr Hages uppfattning i denna fråga, en uppfattning, som ju särskilt hade avseende på semesterfrågan. Vårt yrkande rörande semestern avser, att en bestämmelse om bättre semesterförhållanden skulle införas i arbetarskyddslagen. Jag påpekade under mitt första anförande, att här i landet avancera vi bakåt i denna fråga. Utskottets enhälliga utlåtande i denna punkt vittnar om, att även socialdemokraterna avancera åt det hållet.

Herr Magnusson i Skövde framhöll alldeles särskilt starkt, att andra lagutskottet gnuggade frågorna mycket samvetsgrant och utformade sina utlåtanden efter synnerligen ingående överläggningar. Jag ber då att få erinra herr Hage om, att också socialdemokraterna i utskottet, när det gäller frågan om förbättrade bestämmelser rörande semestern, ha gått in för att säga, att efter deras mening riksdagen saknar anledning att nu ändra sin tidigare intagna ståndpunkt i frågan. Jag må säga, att om socialdemokraterna i utskottet skrivit under detta utlåtande efter, som herr Magnusson i Skövde säger, ett syn-

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)

nerligen grundligt övervägande, då kunna vi sannerligen konstatera, att även socialdemokraterna avancerat duktigt bakåt i denna fråga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till vår motion.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall be att få säga till herr Karlsson i Grängesberg, när han talar om ett grundligt övervägande, att man dock bör komma ihåg, att de många orden icke alltid vittna om ett grundligt övervägande. Bakom de färre orden kan ofta finnas ett lika grundligt övervägande som bakom de många.

När sedan herr Karlsson i Grängesberg talade om att taga munnen full, om salvesfull ton o. d., så tror jag, att detta uttalande mera vittnar om oförmåga att känna ordens valör än om ett sakligt bedömande. Ty då han sedan talar om cresonliga och hänsynslösa arbetsgivare och gör det utan att anföra några egentliga undantag, så vill jag säga, att visst kan det finnas sådana personer, men nog är det väl ändå oriktigt att taga munnen så full, att man framställer den typen av jordbrukare såsom allmänneligen förekommande.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag ber att få rikta en replik till herr Karlsson i Grängesberg.

Jag skulle vilja säga, att när man citerar ett utskottsutlåtande, så bör man citera det riktigt och icke falskt, vilket åtminstone herr Karlsson i Grängesberg nu har gjort. Det står icke så i utskottets utlåtande, som man från kommunistiskt håll gjort gällande, utan det sägs i fråga om arbetarsemestern, att »enligt utskottets mening saknar riksdagen anledning att *nu* ändra sin sålunda intagna ståndpunkt». I detta uttalande inlägga vi socialdemokrater den meningen, att om och när det finnes någon möjlighet att vinna majoritet för att komma längre med avseende på en utbyggnad av arbetarsemestern, så äro vi beredda att göra detta. Men det behöver icke nödvändigtvis innebära, att man vid varje tillfälle — även då det ej finnes någon möjlighet att genomdriva något — skall demonstrera för saken. Man kan mycket väl säga, att man har sin ståndpunkt klar utan att markera detta genom en reservation. Vi ha också, genom vad vi nu i debatten anfört om att vi alltjämt komma att arbeta för att utbygga denna lag till förmån för arbetarna, även givit besked i det avseendet. Om herrarna icke fästa avseende vid vad vi anfört, så angår det oss icke. Vi ha i alla fall sagt ifrån vad vi vilja. Alltså vad jag här deklarerat, det är vår ståndpunkt, och för den komma vi alltjämt att arbeta trots alla försök till misstolkningar från kommunistiskt håll.

Herr **Herou**: Herr talman! Om herr Hage icke hör rätt, skall han icke därför komma med falskspel och säga, att vi förvanska något i utskottets utlåtande. Jag har i utlåtandet här framför mig strukit under de rader jag citerade, och där står också ordet *nu*, som herr Hage påstår, att vi utelämnat.

Vi fästa avseende vid att socialdemokraterna icke reserverat sig, det är mycket anmärkningsvärt, och vi påtala det med så mycket större styrka som vi å vår sida härom dagen förebräddes av socialdemokraterna, därför att vi icke väckt motion i en fråga, som vi uppträdde som förespråkare för. Detta ansåg man mycket anmärkningsvärt då på det hållet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande mom. A), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren

hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hermansson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
arbetarskydd.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A) av utskottets förevarande utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Vidare gav herr talmannen i fråga om mom. B) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 61; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Karlsson i Grängesberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. B) av utskottets förevarande utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 61.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

§ 5.

Föredrogos vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vikt-märkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

*I fråga om
förbilligande
på lands-
bygden av
elektrisk energi
från statens
kraftverk.*

Å föredragningslistan var härefter upptaget andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1. i anledning av väckt motion angående förbilligande på landsbygden av elektrisk energi från statens kraftverk.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 64, hade herr *Johansson* i Bro föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder för att den elektriska energi, som distribuerades från statens kraftverk, måtte tillhandahållas därför bildade sammanslutningar på landsbygden mot en kostnad, som ej överstege 5 öre per kilowattimme, samt att den fasta avgiften sänktes till 1 krona per tariffenhet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Johansson* i Bro: Herr talman! Endast en liten kort begravningsmässa.

Jag hade verkligen en svag förhoppning om att de ekonomiska svårigheter, som föreligga för lantbruket, skulle ha gjort utskottets ledamöter benägna för ett bättre utlåtande än det man nu kommit med. Man säger, att det är uteslutet, att man nu fattar något beslut i ärendet, därför att regeringen har på riksdagens framställning överlämnat detsamma till en kommitté, som troligen kommer att redan i år framlägga förslag. Jag vill gentemot detta framhålla, att det givetvis icke finns någon anledning att föregripa kommitténs arbete, men man får ursäkta mig, om jag icke har samma optimistiska syn på saken som utskottets ledamöter. Jag tror nämligen icke, att kommittén blir färdig med sitt arbete i så god tid, att frågan kan framläggas ens vid nästa års riksdag. Jag har under sådana förhållanden funnit nödläget vara så pass allvarligt, att man icke kan vänta utan måste vidtaga åtgärder för att erhålla någon lättnad. Jag har då tänkt mig, att den av mig anvisade vägen skulle kunna föra i viss mån till målet, särskilt vad Mellansverige beträffar, där de allra flesta lantbrukarna äro anslutna till statens kraftverk. Jag är alldeles säker om att kommittén, när den en gång avslutat sitt arbete, kommer att gå litet längre, än jag begärt i min motion. Vi skola hoppas detta åtminstone — vi äro i varje fall icke belättna med mindre.

Emellertid torde det vara på tiden, att statsmakterna vidtaga åtgärder för att öppna vägarna för en lindring på detta område, innan någon katastrof inträffar. Nå ja, säga säkerligen många, någon katastrof kan det väl inte bli tal om; om några stycken lantbrukare gå under och göra konkurs, vad betyder det; det kommer andra i stället under andra ekonomiska förhållanden. Jag kan mycket väl förstå, att många icke taga så stor hänsyn till just denna sida av saken. Men frågan har en annan, en vidare betydelse. När en gång bankerna få övertaga en hel del av de värdelösa egendomarna, kanhända saken når fram till riksdagen och man återigen får taga itu med att anslå miljoner för att förhindra en katastrof.

Vi skola sålunda icke bara tänka på det kanske betydelselösa faktum, att en massa lantbrukare stupa, utan vi få se litet vidare på problemet. Om vi närmare betrakta läget, skola vi finna, att statsmyndigheterna gå andra vägar än vi tänkt, att förhållandena skulle tvinga till. Vi kunna bara se, vart det lett för jordbruket, att riksbanken höjt räntan så oerhört. Det har skapat svårigheter, som äro vida större än riksbanksfullmäktige ens ha en aning om, synnerligast som därtill åtgärder vidtagits för att bevara kronans

köpkraft inom landet med tydlig avsikt att förhindra en välbehövlig pris-höjning på jordbrukets produkter. Vi känna till ute från landsbygden, huru utmätningsmännen komma dag efter dag för att icke bara taga löseegendomen utan även egendomarna från bönderna, därför att dessa icke varit i stånd att betala de höga räntor, som pålagts dem. En sak, som man även bör påtala i detta sammanhang, är den, att affärsbankerna fordra minst 2 % högre ränta än den riksbanken fastställt. Det blir en oerhörd tunga för lantbruket, som detta för närvarande icke tål vid.

Jag skall icke alls i detalj nu ingå på frågan om de elektriska taxorna. Den saken har dryftats så många gånger tidigare, att det kan vara nog. Vi skola också erkänna, att vattenfallsstyrelsen sänkt taxorna delvis. Men vi äro icke belättna ändå, och jag vill instämma med en ledamot av kammaren, som för några dagar sedan i ett visst sammanhang sade: I vattenfallsstyrelsen sitta ofantligt kloka män; fastän vi i tidningarna och på annat sätt erfara, att taxorna skola sänkas, ha de en förvånansvärd skicklighet att, då räkningarna skrivas ut, göra dem lika stora ändå. Ja, det är svårt för oss att förstå dessa saker, och vi kunna icke riktigt följa med i galoppen, men vi kräva ytterligare sänkning av taxorna snart.

Nu är det naturligtvis ingenting att göra åt saken tillsvidare, utan man får vänta, tills kommittén en gång blir färdig. Jag förmodar dock, att detta drager ut på tiden. Det kan hända, att det inträffar förhinder ännu en gång, såsom jag hört sägas, att det gjorts förut, av skäl som jag icke vill nämna, och att man måste taga sig en liten vilopaus, innan man åter börjar arbetet. Men det blir för sent, om vi skola vänta i årtal, ty då har kanske större delen av den nuvarande bondehären fått ge upp. Min avsikt har här icke varit — jag säger det uttryckligen — att lägga krokben för kommitténs arbete, utan endast att söka utverka snar hjälp åt lantbruket och förhindra den katastrof, som annars säkerligen kommer att inträffa.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindberg: Herr talman! Då utskottet avstyrkt motionen, är det utslutande därför, att denna fråga ju är föremål för en utredning, som väntas bli slutförd instundande höst. Det har förefallit utskottet orimligt, att riksdagen skulle, så att säga på rak arm, uttala sig för vissa bestämda krafttaxor. Man rör sig här på ett område, som är synnerligen invecklat. Det är väl också därför riksdagen tidigare ansett sig böra avvisa motioner, som gått ut på att riksdagen skulle bestämt fixera sin ståndpunkt i avseende å kraftpriset på landsbygden.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarades avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Vidare upptogs till behandling andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående skärpning av gällande bestämmelser rörande motorförares förhållande till bruket av starka drycker.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 312, hade herr andre vice talmannen *Bengtsson m. fl.* yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med

I fråga om förbilligande på landsbygden av elektrisk energi från statens kraftverk.
(Forts.)

I fråga om bestämmelserna rörande motorförares förhållande till bruket av starka drycker.

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker.
(Forts.)

beaktande av i motionen anförda synpunkter täcktes låta utreda frågan om skärpta bestämmelser rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Jag ber först att få uttala min tacksamhet mot utskottet för det sätt, varpå det behandlat ärendet. Visserligen är min motion enhälligt avstyrkt, men hela utskottets motivering går ut på ett bifall, och det enda skälet till att motionen icke tillstyrks är, att man anser, att den förordning, som nu gäller, varit alltför liten tid i kraft, för att se, huru den verkar. Det är mycket tacksamt med denna vanliga motivering för ett avslag, och man måste ju också erkänna, att den i allmänhet har fog för sig. Men då det är fråga om ett så viktigt spörsmål som det föreliggande och då det gäller människoliv, som oupphörligt äro i fara, borde utskottet kanske ha insett allvaret med ett för långt dröjsmål. Förordningen är ju nu i kraft in på andra året, och om riksdagen i dag skulle bifalla motionen — något som naturligtvis icke mot ett enhälligt utskotts avstyrkande är tänkbart — tager det dock tid, innan utredningen hinner komma i gång. Sålunda torde det dröja ett eller två år, innan riksdagen får ärendet på sitt bord, och vid den tidpunkten har man kanske vunnit så stor erfarenhet på området, att man kan få en klar uppfattning om och fatta ståndpunkt till detta viktiga spörsmål.

När det gällt bilolyckor vid järnvägsövergångarna, vilka ofta inträffat på grund av bilförarnas onykerhet — och jag tänker icke bara då på chaufförerna i den allmänna trafiken utan kanske mera på de privata bilförarna; det är ju här fråga om alla som sitta vid ratten — har det visat sig, att sedan den saken genom allmänna opinionen och pressen på allvar tagits upp och strängare ordningsföreskrifter tillämpats, ha olyckorna glädjande nog minskats i så väsentlig grad, att man nu sällan ser, att några dylika inträffa.

Emellertid vill jag här påpeka, huru utskottet ställer sig till motionen. Utskottet framhåller, att det »kan för sin del helt ansluta sig till motionärernas uppfattning... i fråga om önskvärheten av att motorförare fullständigt avhålla sig från bruket av starka drycker under och viss tid före framförandet av motorfordon». Detta är ju ett kraftigt erkännande och helt tillstyrkande av motionens vikt och betydelse.

Tanken på motion i ämnet föddes på grund av ett föredrag, som Stockholms nye borgmästare herr Fant höll i radio här i Stockholm för en tid sedan. Detta föredrag har ju fått det allra varmaste erkännande, och man har ansett det berömvärdt, att en man i en sådan framskjuten ställning för ordningens upprätthållande inom Stockholms stad ställt sig såsom förespråkare för en sak som denna.

Utskottet tillägger därefter, sedan det såsom skäl för sitt avstyrkande framhållit, att man haft alltför liten tid på sig att samla erfarenheter om den nya förordningen: »Skulle det emellertid efter tillräcklig tids erfarenhet visa sig, att den nya lagstiftningen på ifrågavarande område icke medfört önskad effekt, skulle utskottet för sin del icke tveka att i överensstämmelse med sin ovan uttalade principiella uppfattning i den föreliggande frågan förorda en utredning angående längre gående krav än de nuvarande beträffande motorförarens avhållsamhet från bruket av starka drycker.» Jag vill bara fråga utskottet: Är det nödvändigt, att det skall spillas fler människoliv genom

onyktra bilförarens vårdslösa framfart, innan strängare ordningsföreskrifter börja tillämpas? Och har icke allmänheten rätt att fordra, att när man sätter sig upp i en bil och betalar för bilresan, all erforderlig försiktighet iakttages? Det är ju vetenskapligt bevisat, att den som inmundigat sprit är olämplig att strax därefter sitta vid ratten och framföra bilar.

Jag ber att få understryka — och det är ett av skälen, varför jag begärt ordet — vad utskottet här ytterligare framhåller: »Utskottet håller det icke för uteslutet, att en sträng tillämpning av redan gällande stadganden såväl i fråga om beviljande av körkort och indragning av dylikt som med avseende på beivrandet av överträdelse kan komma att leda lika långt som ett absolut förbud för motorförare att under och viss tid före framförandet av motorfordon överhuvud taget förtära alkoholhaltiga drycker.» Jag tror, att ett understrykande i diskussionen på detta område i riksdagens kamrar skall ha det goda med sig, att länsstyrelserna och ordningens upprätthållare i landet skola på grund av uttryck sådana som det nu citerade bliva angelägna om att förordningen skall hållas noga i helgd, så att vederbörande länsstyrelse icke beviljar nya körkort eller förnyar körkort för personer, som visat sig vara ovärdiga. Man kan få se här och där ute på landsbygden, hurusom personer, som icke borde få sina körkort igen, efter någon månad dock få dem förnyade. Där borde man gå mycket strängt tillväga och noggrant tillämpa förordningen. Det är viktigt, att länsstyrelserna och även nykterhetsnämnderna ute i kommunerna med ansvarskänsla och utan att favorisera någon person göra vad på dem ankommer i det hänseendet och strängt hålla på att körkort icke åter må beviljas en person, som fått det indraget, förrän han efter lång tids prövning och klara intyg från nykterhetsnämnd, landsfiskalen och trovärdiga personer visat sig värdig att återfå detsamma.

Herr talman, med dessa ord har jag velat ge uttryck åt min uppfattning i frågan. Jag har intet yrkande att göra.

I detta anförande instämde herrar *Johanson* i Huskvarna och *Bergström* i Bäckland.

Herr **Källman**: Herr talman! Med anledning av herr andre vice talmanens fråga ber jag få säga, att om ett bifall till motionen hade kunnat förhindra en eller annan olycka på detta område, hade motionen blivit tillstyrkt. Motionären har emellertid erkänt vad utskottet påpekat, att ännu alltför kort tid förflutit efter den nya motorfordonsförordningens ikraftträdande, för att man skall kunna vara i tillfälle att peka på verkningarna av densamma. Jag vill erinra om att medan det förut gällde, att körkortsindragning förekom, om förare varit berusad — allenast då — det i den nya förordningen heter, att körkortsindragning kan förekomma, om alkoholpåverkan hos föraren giver anledning till antagande, att han ej ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Motionärerna framhålla själva, att det beror på den nuvarande lagens tillämpning, om bestämmelserna skola föranleda en ändrad lagstiftning. Detta tror utskottet också.

Beträffande det nya, egentliga kravet, som motionärerna framställa, skall jag be att få yttra några ord. Motionärerna vilja ha straffansvar och påföljd av körkortsindragning för förare, som under och viss tid före framförande av motorfordon förtärt alkohol. Man har då frågat sig inom utskottet: huru skall en dylik bestämmelse kunna övervakas, ifall den kommer till stånd, och om detta sker, innan man vunnit erfarenhet om den nya förordningens värde? Jo, svara vi, när en olycka inträffat, upptäckes det, huruvida en förare förtärt alkohol omedelbart före färden eller under densamma. Man kan väl icke begära, att vederbörande landsfiskaler eller fjärdingsmän eller andra i rättens

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker.
(Forts.)

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker.
(Forts.)

tjänst skola antasta varje bilförare för att undersöka, om han förtärt alkohol. Det bleve säkerligen en uppgift, som vederbörande icke komme att gå i land med. Inom utskottet har man framhållit, att alkoholförbud för motorförare ingalunda kan ifrågakomma, men däremot — och det är det väsentliga — en noggrann kontroll vid utlämnandet av körkort och en sträng tillämpning av nu gällande bestämmelser.

I ett annat sammanhang kommer utskottet att få tillfälle att yttra sig om trafiksäkerheten och att då även gå in på frågan om motorförarnas arbetstid, vars längd i många fall föranleder trötthet och oförmåga att på ett riktigt sätt sköta den viktiga funktion de ha.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Björkman**: Herr talman! Herr andre vice talmannen yttrade nyss, att det skulle vara nyttigt och upplysande för frågans vidare behandling, om en diskussion i kammaren kunde äga rum i detta viktiga spörsmål. Jag vill därför nu säga några ord.

Innan det föredrag, på vilket herr andre vice talmannen syftade, hållits i Stockholm, fick jag i höstas en anmodan från motorförarnas helnykterhetsförbund att vid ett sammanträde tala om min uppfattning om ansvaret vid ratten. Det var då för mig som jurist angeläget att med stöd av anskaffat statistiskt material söka sätta mig in i frågan, och det resultat, till vilket jag kom, var skrämmande. Det blev så för mig, då jag tog reda på hur det var i vårt samhälle i avseende å olyckor, som skett genom motorfordon, och då jag vände mig till lasarettet och fick kännedom om vilken anledningen varit till en del olyckor, som motorvägen fört vederbörande dit. Från den utredning jag då i mitt sedermera hållna föredrag framlade, har jag den starkaste uppfattning därom, att det är absolut nödvändigt, att man låter de lagens stadganden, som avse krav på nykterhet vid ratten, bliva fullt effektiva. Därför understryker jag på det livligaste behovet av en noggrann granskning vid utfärdandet av körkort och återställandet av körkort till vederbörande efter skedd indragning. Jag vill icke gå till så stränga bestämmelser som att ifrågasätta absolut förbud för motorförare att förtära alkohol, men stränga bestämmelser måste fordras och det bör vid en utredning av en bilolycka, som kan misstänkas ha sin grund i förarens alkoholmissbruk, tagas reda på, hur härmed sig förhåller, och då även hur lång tid som förflutit från sista glasets och till första greppet i ratten. Det är nödvändigt i avseende å den säkerhet, som andre vice talmannen talade om att man borde ha, då man sätter sig i en bil.

Jag fick det glädjande intrycket, då jag gjorde utredningen, att det är ett relativt gott förhållande i avseende å yrkeschaufförerna. Men i avseende å många av de s. k. gentlemannachaufförerna är det mycket övrigt att önska. Man kan i avseende å dem med en tidning tala om bildräpare. Om jag jämför nuvarande förhållanden på detta område, med mina erfarenheter från den tid, då jag satt som domare i en norrländsk domsaga, där kniven satt ganska löst inne, så finner jag, att människorna nu äro utsatta för betydligt större fara till liv och lem än vad fallet var i den domsagan i den gamla goda eller, om man så vill säga, onda tiden.

Jag har endast velat säga detta för att andre vice talmannens önskemål skulle uppfyllas om uttalanden, som kunde vara vägledande för framtiden.

Fröken *Wellin* instämde häruti.

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Jag är delvis förekommen av herr andre vice talmannen, då han påpekade, att utskottet har beledsagat sitt avstyrkande med en synnerligen välvillig motivering, som jag också tar tacksamt fasta på.

När sedan utskottet avstyrker, beror det på åtskilliga saker: att det är för kort tid, sedan den nya lagändringen skedde; att det behöver vila på ett fullt objektivt omdöme, innan man kan gå till en lagändring; vidare att vi kunna vänta åtskilligt av en strängare lagtillämpning; likaså att det vållar stora svårigheter att tillskapa ett eventuellt nytt system.

Jag vill framhålla, att vad som förekommit i borgmästare Fants anförande är av den beskaffenhet, att denna fråga icke bör få vila utan vidare på bordet. Det är redan påpekat, icke här i dag, men förut, att under en viss period, från 1924 till 1928, var det 70 procent av bilolyckorna, som föranleddes av vederbörandes onykterhet. Det är således en förfärande procent, som i det fallet skrives på spritdryckernas konto. Det förefaller, som om i denna fråga, som icke är en nykterhetsfråga av vanlig beskaffenhet utan en fråga, som träffar envar av oss, borde man kunna ägna ett särskilt intresse åt saken och möjligen frångå Kungl. Maj:ts nådiga tågordning att låta det dröja allt för länge med en ändring, då man verkligen finner, att en ändring är av behovet påkallad. Om denna procent säger borgmästare Fant, och jag vill gärna att det skall stå i kammarens protokoll: »De 70 procenten, är det inte en allvarlig varningstavla, fläckad av oskyldiga människors blod?»

Då kan man fråga: hur har lagändringen av 1930 verkat? Jag måste säga, att det föreligger icke statistik för 1931 från hela landet, men från Stockholm föreligger det en sådan, och i den mån Stockholm kan i det fallet visa på en statistik, som duger att lägga till grund för ett objektivt omdöme i fråga om procenten i övriga delar av landet, har det intresse att konstatera vad en utredning i Stockholms poliskammare för 1931 säger. Den visar, att av 355 körkortsindragningar under 1931 berodde icke mindre än 250 på spritmissbruk. Av dessa 250 fall gällde 98 yrkeschaufförer. Om jag tager siffrorna föregående år, 1930, som jag har rätt att jämföra med, så äro de resp. 365, 261 och 111. Om jag jämför siffrorna enligt gamla lagen före 1930 med siffrorna efter nya lagens tillämpning eller för hela året 1931, så befinnes det, att det förekommit endast 10 körkortsindragningar mindre i Stockholm under 1931 och att av de för spritmissbruk indragna körkortet är det icke mer än 11 mindre för 1931 jämfört med 1930. Om jag ser på yrkeschaufförerna, så visar det sig, att det är endast 13 mindre för 1931 jämfört med 1930. Om jag sålunda får anse, att dessa siffror tala något språk, och det förmodar jag väl, att man får anse, att de göra, även om det är endast ett års erfarenhet, så ge de vid handen, att den nya lagen, åtminstone vad angår 1931 och Stockholm, icke haft de verkningar, som vi önskat. Om man räknar i procent, så tror jag icke, att det är mer än något över 3 procent, som det sjunkit i olycksfall på grund av alkoholmissbruk vid ratten mot året förut.

Om jag ser på detta förhållande och vad utskottet säger om att det är för kort tid, så kan jag ju instämma i det, i synnerhet som jag icke har några siffror från landsbygden, men nog tror jag, att man med ett fullständigt objektivt omdöme dock kan säga, att allt icke är sådant, som det borde vara i detta avseende. Då synes det mig vara så, som andre vice talmannen nämnde, att när det gäller människors liv, bör man ha anledning att kunna fordra, att lagstiftningen ändras fortare, än när det endast gäller ändringar i andra avseenden.

När t. o. m. borgmästare Fant säger, att det är önskvärt, kanske nödvändigt, att en motorförare helt avhåller sig från alkoholbruk under viss tid, innan han sätter sig vid ratten, tror jag vi alla måste vara ense om att det är riktigt. Han frågar: kan en måttlig alkoholförtäring under denna tid anses försvarlig? Och den frågan ha vi rätt att ställa till oss litet var.

Jag skall icke vidare citera vad han säger, ty det står ju i motionen; endast ett par rader skall jag ytterligare anföra. »Bilföraren må», säger han, »välja mellan spriten och bilen.» Det må man hava rätt att fordra med hänsyn till

I fråga om bestämmelserna rörande motorförares förhållande till bruket av starka drycker.
(Fortn.)

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker.
(Forts.)

alla olyckor, som spritmissbruk vid ratten har åstadkommit. I detta sammanhang kan jag icke neka mig nöjet att citera en annan person, vilkens ord gäller mycket för oss alla, nämligen Stockholms överståthållare. Han säger: »Av varje motorförare måste obönhörligt fordras *absolut avhållsamhet* från alkoholtunga drycker även i de minsta doser under och avsevärd tid före körningen eller, om han vid ett visst tillfälle avvikit från detta krav, i stället absolut avhållsamhet från ratten.»

När nu män sådana som dessa uttalat sig på detta sätt, vilka lika väl som utskottet beaktat svårigheterna att tillämpa gällande lag, förefaller det mig, som om vi alla skulle kunna instämma i den fordran, som allt högljuddare ställes därpå, att kravet på vederbörande i dessa hänseenden må bli större och större. Naturligtvis beror det mycket på domstolarna och de administrativa myndigheterna, hur strängt de förfara vid körkortstilldelning. Det har dock hänt att vederbörande tilldelats körkort mot nykterhetsnämndens avstyrkan. När det förekommit sådana fall, har man anledning att påtala detta. Ty jag förmodar, att, när en nykterhetsnämnd med den känsla av ansvar den måste ha avstyrker, borde vederbörande myndighet taga sig en skarp funderrare, om den icke borde följa nykterhetsnämnden i stället för att bevilja krav från vederbörande bilförare, som måhända kunna komma att leda till katastrofer på gator och vägar. Det har ock hänt, att det dröjt allt för länge, innan en motordrulle — jag kanske vågar använda det uttrycket — avstängts från rätten att köra. Vi ha haft ett sådant fall icke så långt ifrån Stockholm. Om jag får tro vad som står i tidningen Motorföraren, skulle det icke vara så ovanligt, att vederbörande icke fylla sin uppgift. »Man hade trott», heter det, »att myndigheterna, vid övervakandet av gällande trafikförordningars efterlevnad, genom snabbt ingripande, när körkortsinnehavare på ett flagrant sätt eftersatt nykterhetskravet, skulle sörja för att vederbörande finge iakttaga 'absolut avhållsamhet från ratten'. Men alltjämt förekommer det, att personer, som framfört bil 'i av starka drycker berört tillstånd' och varit så påverkade, att de inte bara 'kunna antagas' ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar', utan uppenbarligen styrkt sig sakna detta herravälde, i flera månader, efter sedan detta klart konstaterats, ändå behålla körkort och bli till ständig fara för trafiksäkerheten.» — På grund därav, mina herrar, är det, som det inlämnats en inlägga t. o. m. till justitiekanslersämbetet för att påtala ett dylikt framträdande fall just från Lidingö villastad.

En annan sak, som jag också vill peka på och som måhända tarvar, att frågan kommer under förnyad prövning, det är de erfarenheter vi ha, när det gäller anskaffandet av s. k. blodprov. Vederbörande ha icke laglig skyldighet att underkasta sig dessa blodprov, även om de i eget intresse i de flesta fall göra det. Varför icke införa en dylik bestämmelse i lagstiftningen? Det är alla skäl till detta. Denna fråga synes mig, t. o. m. den ensam, vara motiv för begäran om utredning. Professor Widmark konstaterar själv, att blodprov skulle ha kunnat komma till än större användning, om lagen innehållit stadgande därom.

Jag citerar åter borgmästare Fant, då han säger, att han tillsvidare ställer sig tvivlande till möjligheten att utan ytterligare skärpning av lagbestämmelserna vinna verkligt effektiv rättelse i dessa förhållanden, som vi nu här påtala.

Ja, det var egentligen detta, herr talman jag ville understryka. Jag förstår ju, att kammaren kommer att följa utskottet, men det förefaller mig, som om denna fråga vore av den beskaffenhet, att skyndsamt om någonsin här skulle vara av nöden, så att icke flera blodsoffer på våra gator och vägar skola behöva förekomma. Jag måste fråga, hur många hundra eller tusen utskottet vill skola bli överkörda eller lemlästade, innan det vill gå med på förslag om ny prövning. Mig förefaller det, att om endast ytterligare några få på grund av

lagens bristfälligheter gå sitt sorgliga öde till mötes, är det skäl nog. De som i likhet med mig äro vana att färdas efter landsvägarna körande bil veta, hur svårt det är, hur skickligt man än söker manövrera, att komma undan dessa som fara fram som vildar. Det hjälper icke att man själv är nykter vid ratten. Man kan bli påkörd både framifrån och t. o. m., även om bilen står stilla, bakifrån, varvid fordon och människoliv gå förlorade. Jag kan icke annat än bli en smula upprörd över att, trots all välvilja utskottet visat, utskottet på detta sätt vill, att en viss tid skall förgå, innan man företar någon ändring i dessa förhållanden.

Även om jag, då ett enhälligt utskott avstyrkt motionen, uppenbarligen icke kan vinna kammarens bifall till motionen, utan frågan kanske länge än skall stå öppen, tills utskottet får inför sina ögon ytterligare tusentals motorolyckor, anser jag mig skyldig att göra ett bestämt yrkande. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till motionen eller att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av i motionen anförda synpunkter täcktes låta utreda frågan om skärpta bestämmelser rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Herr Näslund: Herr förste vice talman! Då jag suttit i det utskott, som behandlat detta ärende och hört till de ledamöter av utskottet, som hyst sympati för motionärernas önskemål, tillåter jag mig att i detta sammanhang säga några ord med anledning av herr Ljunggrens missnöje över att utskottet icke kunnat komma med ett positivt yrkande om bifall till motionen. Att utskottet icke kunde göra detta berodde icke, herr Ljunggren, därpå att utskottet icke skulle ha beaktat nödvändigheten av att tillgodose trafiksäkerheten genom bestämmelser om skydd mot bildrullar. Vad utskottet velat göra gällande är, att utskottet icke varit övertygat om att denna ökade trafiksäkerhet vinnes enbart genom ytterligare skärpta bestämmelser, utan den kan även vinnas genom strängare tillämpning av nu gällande stadganden.

Jag för min personliga del är av den uppfattningen, att det är endast en kort tidsfråga, när ärendet kommer upp ånyo. Som saken nu ligger till, anser jag emellertid, att det mesta möjliga vunnits genom ett så välvilligt utformat utskottsutlåtande som det föreliggande. Skulle man i utskottet ha ställt ett annat yrkande, d. v. s. ett yrkande om bifall till motionen, hade utskottet delat sig i två hälfter med mycket liten minoritet; och vi hade under sådana förhållanden fått en utskottsmajoritet, som vattnat ur det hela betydligt. Jag för min del anser, att vi vunnit mera ur trafiksäkerhetens synpunkt genom detta utskottets uttalande, som jag också hoppas blir kammarens, än vi skulle ha gjort, om vi kommit med ett yrkande, som samlat en mycket liten meningsgrupp omkring sig.

Såsom ärendet ligger till, ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande, som är gjort av utskottets ärade ordförande, nämligen om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Herr statsrådet *Rundqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 125, angående försäljning av ett område av förra övningsplatsen Notviken; och

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker.
(Forts.)

nr 128, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tofteryds socken av Jönköpings län.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 9.

Ang. tvångspensionering av vissa motorförare.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående tvångspensionering vid viss tidig ålder av motorförare i yrkesmässig trafik.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 310, hade herr *Olsson* i Mellerud föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning i trafiksäkerhetens intresse rörande tvångspensionering vid tidigare ålder än den allmänna folkpensioneringen förutsatte av motorförare i yrkesmässig motortrafik samt om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Beträffande viss del av utskottets motivering hade reservation avgivits av herr *Ström*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman! Jag har i likhet med ett par ledamöter av medkammaren tillåtit mig väcka en motion, i vilken jag hemställt om utredning rörande möjligheterna att utan särskilda kostnader för staten kunna pensionera motorförare vid tidigare ålder, än bestämmelserna i allmänna folkpensioneringslagen förutsätta. Skälen härför äro följande.

Motortrafiken, som framför allt i storstäderna och deras omgivningar ökat ofantligt i intensitet, ställer mycket stora och omfattande krav på yrkeschaufförerna. Vi ha oss bekant, att man bland sakkunnigt folk är på det klara med att dessa yrkeschaufförer icke skola kunna sitta kvar vid ratten till den tid allmänna folkpensioneringslagen förutsätter för åtnjutande av pension. Trafiksäkerheten synes oss sålunda kräva, att man vidtager lämpliga åtgärder, så att icke åldringar längre än som rimligt är tvingas kvar i yrkestrafiken. Vi ha i våra motioner räknat med 55-årsåldern såsom en lämplig övre gräns för dessa yrkeschaufförer.

Jag skall villigt erkänna, att när vi skrivit denna siffra, ha vi närmast tänkt på den oerhört intensiva trafik, som förekommer i våra storstäder och deras närmaste omgivningar. Vi ha i första hand siktat på busstrafiken, som enligt uppgift från fackmän kräver en oerhörd vakenhet och sinnesnärvaro. Men även drosktrafiken i dessa landsändar torde kräva mer än vanligt av sin man. Vi räkna vidare med att den väldiga utvidgning av motortrafiken, som ägt rum på senare år, sugit upp ett mycket stort antal unga män, som nu sitta som motorförare. På grund av detta förhållande och vidare den relativt ringa ålder som motortrafiken i stort sett har, är det naturligt, att medelåldern hos dessa yrkeschaufförer för närvarande är ganska låg. Det har gjorts en preliminär undersökning inom en grupp av busschaufförerna, vilken visat, att genomsnittsåldern torde ligga vid 30 å 32 år. Sammalunda torde i viss grad vara fallet med avseende å motorförarna inom drosktrafiken.

Om man tvingas in på restriktiva åtgärder i fråga om åldringarnas rätt att utöva en yrkeschaufförs arbete, synes det oss rimligt och riktigt, att man i tid

undersöker, om det finns möjlighet att, vid tidigare ålder än allmänna folkpensioneringen förutsätter, kunna pensionera dessa åldriga yrkeschaufförer. Detta har synts oss vara tillräcklig anledning att redan nu väcka motion i ärendet, ty dels kräver en eventuell undersökning en hel del tid, och dels är det, om man skulle gå in för en sådan linje, betydligt lättare att vidtaga åtgärder för pensionering, när angivna medelålder, såsom jag tidigare nämnt, för närvarande är ganska låg. Svårigheterna bli givetvis mycket större, när vi komma längre fram i tiden och få relativt hög medelålder hos dessa yrkeschaufförer.

Motionärerna ha vidare räknat med att kostnaderna för pensioneringen bäras av företagen och av de anställda, alltså utan någon kostnad för statsverket eller för det allmänna. Vi ha också tänkt oss möjligheten av att en sådan pensionering skulle kunna ordnas i anslutning till folkpensioneringens frivilliga försäkring. Jag är icke fullt på det klara med, om detta sätt att ordna saken är det mest lämpliga. Vi ha trots, att det kan vara en utväg; men naturligtvis kan den saken diskuteras. Det kan ju även tänkas andra utvägar, exempelvis bildandet av egna pensionskassor för ändamålet. Vi ha också föreslagit att man lämpligen skulle fastställa ett pensioneringstvång. Detta av skäl, som jag skall be att få omnämna senare.

Vid behandlingen av föregående motion uttalade motionärerna sitt tack till utskottet för dess sätt att behandla motionen i fråga. Jag skall villigt erkänna, att jag skulle göra våld på mig själv, om jag skulle känna en sådan tacksamhet gentemot utskottet i detta fall. Jag konstaterar tvärtom, att utskottet redan på de första raderna eller åtminstone relativt tidigt i sitt utlåtande avfyrrar en ganska skarp salva gentemot motionären. Man säger, att motionären har i hög grad förenklat frågan. Jag tillåter mig fråga det ärade utskottet: Utav vilken anledning faller utskottet ett sådant omdöme? Jag vågar bestämt förneka, att det förekommit någon förenkling. Däremot är jag naturligtvis villig erkänna, att när man rör sig med så vidlyftiga spörsmål som dessa — och då jag endast begärt utredning — man inte kan fordra, att jag skall komma med ett komplett förslag. Och för övrigt, hade jag kunnat komma med ett komplett förslag, skulle jag naturligtvis inte ha begärt en utredning, ty då hade ju saken varit klar för mitt vidkommande.

De bevis, som utskottet anfört för att jag skulle tagit alltför lätt på frågan äro, att det enligt utskottets mening lär finnas — vilket jag också är villig erkänna — en grupp enskilda företagare, som utöva motorföraryrket. Detta är icke obekant för motionären. Jag vet mycket väl, att det på landsbygden finns en del självständiga företagare, som utöva motorföraryrket. Detta förhållande har tvärtom varit ett av de skäl, som gjort problemet så invecklat, att det kräver en undersökning.

Man säger vidare, att det finns andra grupper, som man möjligen kan jämföra med dessa yrkeschaufförer, och då tänker man förmodligen på handelsresandegruppen, såvitt jag förstår. Jag skall icke ingå på någon diskussion. Huruvida denna grupp är jämförbar med den av mig åsyftade eller icke. Jag tillåter mig endast hänvisa därtill, att för yrkeschaufförerna, framför allt de som befordra allmänheten i sin biltrafik, föreligger praktiskt taget *körtvång*. Där föreligger den eventualiteten, att motorförarna tvingas köra under vilken tid som helst på dygnet, under vilka svåra vägförhållanden som helst o. s. v. Jag tror icke, att vad man sagt från utskottets sida om de där andra grupperna och om deras jämförbarhet med av mig åsyftade grupp är fullt hållbart. Jag fäster för övrigt inte avgörande avseende vid om man möjligen kan leta upp en grupp, beträffande vilken man skulle kunna göra gällande, att den borde falla under samma bestämmelser som de utav mig begärda. Det är nämligen alltid så här i livet, att man icke kan draga någon bestämd gränslinje

Ang. tvångspensionering av vissa motorförare.
(Forts.)

Ang. tvångs-
pensionering
av vissa
motorförare.
(Forts.)

och säga, att på den sidan ha vi den gruppen och på den andra sidan den andra gruppen. Vi träffa alltid på mellanskikt, som det kan vara en omdömesfråga, om man för dem hit eller man för dem dit.

Utskottet avfyrrar, som jag sade, en salva gentemot motionären, därför att han tagit lättvindigt på frågan. Jag skall ta och vända den pilen mot utskottet självt. Man överväldigas minsann icke av det allvar med vilket man tagit på denna fråga inom utskottet. Jag skulle för att använda ett norskt uttryck kunna säga, att utskottet synes ha »været sig selv nok». Man har icke behövt rådgöra med någon part i denna synnerligen viktiga angelägenhet. Här finnas tre självständiga arbetsgivaranslutningar plus Svenska spårvägsföreningen. Här finns Svenska transportarbetareförbundet, som organiserat den väsentligaste delen av motorförarna inom sina leder. Ingen av dessa organisationer har blivit tillfrågad, om den haft något att anföra i denna sak. Jag vet bestämt, att man från transportarbetareförbundets sida varit livligt intresserad av att få delge utskottet sina synpunkter, vare sig detta skulle skett skriftligen eller i en muntlig redogörelse inför utskottet.

Litet längre ned i sitt utlåtande säger utskottet: »Beträffande samtliga ovan berörda kategorier torde man med ledning av all erfarenhet rörande lagstadgad pensionering kunna utgå ifrån, att kostnaderna för pensioneringen, särskilt om pensionsåldern sättes så lågt som till 55 år, men även om en något högre pensionsålder fastställes, skulle bliva så höga, att anordningens genomförande skulle komma att kräva icke oväsentliga bidrag från det allmännas sida.» Här gör man helt enkelt gällande, att pensioneringen utan biträde från det allmännas sida skulle vara ekonomiskt omöjlig. Jag har tidigare sagt, att den där gränsen av 55 år naturligtvis kan diskuteras. Jag tror för övrigt, att med hänsyn till de olikartade arbetsförhållandena en uppdelning i olika grupper av motorförarna kan ske. Detta är emellertid en sak, som utredningen bör kunna ge besked om.

Jag frapperas av detta påstående, att pensioneringen av motorförarna skulle vara ekonomiskt omöjlig. Tvärtom skulle jag vilja påstå, att erfarenheten giver vid handen, att en sådan pensionering är möjlig, om den planeras på ett förnuftigt sätt. Jag har under snart ett tjugotal år haft att göra med en ganska stor pensionsinrättning för sådana privatanställda — och jag känner en liten smula de fordringar, som krävas för genomförande av en pensionering — och jag har icke kommit till samma slutsats som utskottet.

Nästa punkt, där utskottet sätter in sin kritik, gäller något, som man kallar för obehagliga konsekvenser. Utskottet säger, »ett bifall till motionen möjligen skulle såsom konsekvens leda till, att man skulle komma fram till ett förbud även för personer över viss ålder utom yrkestrafiken att överhuvud taget föra motorfordon». Ja, naturligtvis kan man draga konsekvenser av våra handlingar här i livet, men jag undrar ändå, om det icke vore skäl att ge utskottet ett råd på denna punkt, nämligen att draga konsekvenser med en smula förnuft. Det finns ett uttryck, som säger, att man kan dra slutsatser in absurdum, och jag undrar, om icke utskottet varit utsatt för det misstaget på denna punkt.

Man säger vidare, att ett ställningstagande till här ifrågavarande spörsmål skulle innebära ett ställningstagande till den tidigare mycket diskuterade frågan om de privattjänsteanställdas pensionering överhuvud taget. Ja, vill man göra en sak vidlyftig, kan man naturligtvis resonera på det sättet. Men som jag tidigare sade, vill man dra konsekvenser med förnuft, behöver man icke beträda det orimligas mark. För mig är ett sådant konsekvensmakeri ingenting annat än en orimlighet, som man knappast behöver taga riktigt på allvar. Det väsentliga i spörsmålet menar jag alltså är, huruvida framställningen är förnuftig, och huruvida den är möjlig att med rimliga kostnader kunna realisera.

Till sist vänder utskottet sitt ansikte litet vänligare mot motionären och säger några ord om att man möjligen i framtiden kan få denna sak ordnad utan något ingripande från statsmakternas sida. Man pekar exempelvis på de enskilda järnvägarna och hur de ordnat sin pensionsfråga. Jag skulle vilja säga till utskottets ordförande, att den jämförelse som man här gjort med de enskilda järnvägarna icke är hållbar, framför allt av det skälet, att när det gäller en sådan massa av företag, som det här är fråga om, kan man näppeligen begära, att de på samma sätt, som skett exempelvis vid de enskilda järnvägarna, som ju i alla fall bestå av ganska stora enheter, var och en skall kunna självständigt ordna denna fråga. Det finns, bara för att taga ett exempel, i den här staden utom alla privata bilägare mer än 800 olika droskägare. Man förstår lätt, hur svårt det är att kunna få till stånd ett effektivt samarbete på denna punkt mellan så många personer, som det här är fråga om. Det är dessa svårigheter, som betinga en medverkan ifrån det allmännas sida.

Slutligen hänvisar utskottet till att det längre fram kommer att behandla en annan motion, som berör trafiksäkerhetsproblemet. Jag skulle ifråga om detta uttalande utav utskottet vilja säga, att man i det fallet ju icke talar om *samma* trafiksäkerhetsproblem. Den motion, som utskottet, såvitt jag förstår, syftar på, tar sikte på ett spörsmål, som ligger vid sidan av det nu behandlade. *Pensioneringsspörsmålet* kan utskottet icke vid behandlingen av den åsyftade motionen komma i tillfälle att behandla. Den åsyftade motionen fastslår som en grundprincip, att biltrafiken bör bära sina egna kostnader, och jag uttalar med tillfredsställelse min anslutning till denna mening. Det är därför enligt mitt förmenande endast ett tillämpande av denna princip, när man går in för att automobiltrafiken också får taga hand om pensioneringskostnaderna för dessa yrkeschaufförer. Det kan knappast vara riktigt att föra dessa kostnader på det allmänna, helst som förutsättningarna för en pensionering visavi pensionsåldern äro av sådan art, att särbestämmelser säkerligen komma att visa sig ofrånkomliga.

Efter denna lilla kritik av utskottets ställningstagande får jag hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Ström: Herr andre vice talman! Den motion, som här föreligger, är ju mycket behjärtansvärd, och man borde naturligtvis i någon mån tillgodose de önskemål, som där framföras. Det kan emellertid icke vara något intresse för staten att gå in för pensionering av vissa grupper och i detta fall små grupper, försåvitt det icke ligger något annat bakom, som motiverar detta. I annat fall borde man ju från det allmännas sida sträva efter att genomföra en pensionering för alla grupper med så pass stora belopp, att vederbörande kunde leva på de utgående understöden. Här är det emellertid faktiskt på det sättet, att det verkligen ligger ett annat önskemål bakom, nämligen tillgodoseendet av trafiksäkerheten, vilket skulle kunna motivera, att denna fråga upptoges till särskild behandling. Man kan ju motivera det därmed, att när statens järnvägar och enskilda järnvägar kunna pensionera sin personal, borde också dessa omnibusföretag och automobilföretag kunna göra detsamma.

De driva i mycket stor utsträckning konkurrens med järnvägsföretagen, och till följd härav sammanhänger denna fråga mycket nära med den omständigheten, att järnvägarna få bära kostnaderna för pensionering av sina befattningshavare. När därför utskottet i detta utlåtande sagt ifrån, att utskottet icke har ingått på frågan om vinnande av sådan ökad trafiksäkerhet, beroende därpå, att utskottet senare får anledning att i annat sammanhang mera ingående behandla detta spörsmål, så pekar utskottet därmed direkt på en motion, som samma utskott har till behandling, nämligen en motion om utredning an-

Ang. tvångspensionering av vissa motorförare.
(Forts.)

Ang. tvångs-
pensionering
av vissa
motorförare.
(Forts.)

gående konkurrensen mellan å ena sidan automobil- och omnibusföretag och å andra sidan järnvägarna.

För min del tycker jag också det är riktigt, att detta problem upptages i det stora sammanhanget, nämligen som en del av frågan om konkurrensen mellan dessa olika trafikföretag. Skall man emellertid upptaga frågan i detta större sammanhang, så har jag ansett det vara riktigt, att man också skriver en motivering, som gör det möjligt att upptaga frågan i detta sammanhang. Om det är så, och det betonades i utskottet, när denna fråga behandlades, att man har all anledning att uppmärksamma kravet på ökad trafiksäkerhet och att det vore önskvärt, att åtgärder i sådant syfte vidtoges, även om man kan vara litet tveksam om huruvida den framställning, som gjorts i motionen, var den riktiga, så bör man skriva en motivering, som icke slår ihjäl den saken.

Som redan har betonats i diskussionen, förhåller det sig ju så, att utskottet har sagt ifrån, att dessa trafikföretag icke kunna bära en sådan pensionering utan att erhålla bidrag från det allmännas sida. Är det så, att man icke kan gå in för att det allmänna skall gynna vissa små grupper genom pensionering, och det kan man ju knappast göra, så är det klart, att kostnaderna för en sådan pensionering, som motiveras av hänsyn till trafiksäkerheten, böra bäras av de företag, som ha att sköta denna verksamhet, d. v. s. omnibus- och automobilföretagen böra bära kostnaderna på samma sätt som järnvägarna. Nu har man emellertid i utskottets motivering sagt ifrån, att dessa automobilföretag icke ha de ekonomiska möjligheterna att bära dylika kostnader utan måste kräva bidrag från det allmännas sida. För min del finner jag det vara mycket lätsinnigt av utskottet att säga ifrån en sådan sak utan att ens ha gjort en undersökning av frågan. Hade man efter att ha gjort en undersökning kommit till detta resultat, så hade man kunnat motivera det med material, som hade styrkt riktigheten av detta påstående. Nu har man emellertid icke alls gjort en sådan undersökning, utan efter en diskussion på några minuter kom man till det kategoriska uttalandet, att dessa företag icke kunna bära dessa kostnader.

Jag tycker, att ett sådant uttalande är så lätsinnigt, att det överhuvud taget icke borde förekomma. Vi kunna ju tänka oss, att det uppstår en tvist mellan arbetare och arbetsgivare om denna fråga, när den blivit aktualiserad, så att det skulle vara fråga om pensionering kanske icke vid 55 års ålder, som motionären talat om, utan vid 60 eller 63 års ålder. Då kommer arbetsgivaren att säga, att riksdagen har ju uttalat den uppfattningen och har sagt ifrån, att det icke går för våra företag att bära en sådan pensionering. Jag tycker det är fullständigt orimligt, att riksdagen skall säga en sådan sak, i varje fall innan man har gjort en ordentlig utredning angående dessa frågor, och det är med hänsyn härtill, som jag icke kunnat vara med om utskottets motivering på en hel del punkter.

Jag har ingenting att erinra emot att man upptager denna fråga i det stora sammanhanget, nämligen i samband med den Lundquistska motionen, fastän jag anser, att utskottet först borde ha behandlat den frågan och sedan ha avgivit ett utlåtande i detta ärende, varvid utskottet just kunde ha hänvisat till utlåtandet om den Lundquistska motionen, men det är ju för sent att nu göra något åt den saken. Att däremot skriva motiveringen på sådant sätt, att det i fortsättningen omöjliggör att gå fram på den linjen, att man kräver, att dessa automobilföretag skola underhålla sin personal genom pensionering på samma sätt som de företag, med vilka de konkurrera, det finner jag icke vara riktigt.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört ber jag att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen till detta utlåtande.

Herr Källman: Herr talman! Det var för några år sedan en motionär, som mycket häftigt förebrädde en utskottsordförande, att ett utlåtande var mycket

underhålligt. Då försvarade sig utskottsordföranden med att ett utskotts utlåtande måste självfallet stå någorlunda i proportion till den väckta motionen. Jag vill påstå, att förhållandet är detsamma i förevarande fall. Såväl motionären som den reservant, vilken anmärkt mot utskottets motivering, bestrida, att samhället skall vara med om denna sak. Ja, men motionären säger något annat. Bestämmer man, säger han på sid. 10, att motorförare icke får fortsätta utöver en viss ålder, så kan man icke kasta ut honom på gatan, och han fortsätter: »På något sätt måste det allmänna medverka till att de överåriga chaufförerna beredas en tillfredsställande pensionering vid en ålder, som med hänsyn till förhållandena måste bli lägre i detta yrke än i de flesta andra. Om en sådan pensionering skapas, blir den icke till förmån endast för en viss yrkesgrupp inom samhället; därigenom tillgodoses framför allt det betydelsefulla, allmänna samhällskrav, som kallas trafiksäkerhet.» När man läser detta och tänker på att det är fråga om en tvångspensionering, så är det omöjligt för utskottet att komma ifrån, att ett bifall till motionen skulle medföra ekonomiska konsekvenser för staten. Därmed tror jag, att jag har avfärdat den del av frågan, som särskilt reservanten har uppehållit sig vid. Jag har därmed också sagt, att den passus i utskottets utlåtande, som han vänt sig emot, är motiverad av motionens innehåll.

Jag skall vidare be att få yttra några ord i anledning av vad motionären sade. Det finns ingen, som bestrider, att icke chaufförer under alla förhållanden vid utövändet av sin tjänst böra vara vid full vigör. En äldre åderförkalkad person kan icke vara en lämplig chaufför. Så långt äro vi fullständigt ense med motionären, men vi anse, att han förenklat problemet, och vi göra det därför, att han har presenterat för riksdagen en liten del av en stor fråga, nämligen frågan om tjänstepensionering i allmänhet. Än vidare har motionären icke utrett hur många chaufförer, som äro yrkeschaufförer, och i vad mån trafiksäkerheten tryggas genom att anställda yrkeschaufförer pensioneras vid viss tidig ålder, när kanske flertalet motorförare äro sina egna företagare. Motionären säger själv i motionen, att för närvarande känna vi icke förhållandet mellan anställda yrkeschaufförer och andra motorförare. Vi veta det icke, därför att företagsräkningens resultat ännu icke föreligger, och icke ens den senaste folkräkningens resultat. Hur är det då möjligt, frågar jag, för ett utskott att kunna ge direktiv för en utredning, när icke ens dessa absolut nödvändiga förutsättningar föreligga?

Motionären har undertecknat en annan motion, som har nummer 315 i denna kammare. Den har samma utskott fått till behandling. I denna motion påvisar man, att den kommunikationsverksamhet, som det här är fråga om, är av jämförelsevis ungt datum, och att den icke är stabiliserad. Motionären anför en mängd anmärkningar, som återfinnas i den vidlyftiga motiveringen till ifrågasvarande motion. Det förekommer en olämplig och osund konkurrens från motortrafikens sida, det förekommer en omotiverad och obehörlig godstrafik från automobilföretagen, vi ha omnibuslinjer, som gå parallellt med befintliga järnvägar och därför äro onödiga, myndigheterna ha medgivit omnibuslinjer långt utöver det erforderliga behovet, i fråga om lastautomobiltrafiken råder ett sannskyldigt oeffterrättighetstillstånd, automobiltrafiken betalar icke de vägar, som den sliter o. s. v. I denna motion, som jag är övertygad om kommer att tillstyrkas, pekars det på en hel del utvägar, varigenom automobiltrafiken överhuvud taget skall komma in på sundare banor, både lastautomobiltrafiken och annan automobiltrafik. Finns det då icke anledning att vänta ett ögonblick, innan man avgör den nu väckta frågan, till dess man får den utredning efter större mått, som påyrkas i denna andra motion, som motionären även varit med om?

Med avseende på den viktiga detaljfrågan om hur många anställda yrkes-

Ang. tvångspensionering av vissa motorförare.
(Forts.)

Ang. tvångs-
pensionering
av vissa
motorförare.
(Forts.)

chaufförer det finns och hur många egna företagare det finns, vill jag nämna, att enligt Statistisk årsbok för år 1930 fanns det här i landet av lätta lastautomobiler, lastande högst 1 ton, 14 700 stycken, av medelstora, som lasta till och med 2 ton, 20 507 stycken, av tunga lastautomobiler, som lasta 3 ton, endast 2 452 stycken, och av de allra tyngsta, som lasta över 3 ton, 412 stycken. Då man vet, att de chaufförer, som äro sina egna företagare, i allmänhet ha de lätta automobilerna, så visa dessa siffror, att detta är det stora flertalet. I fråga om personbilar är det ju ofantligt vanligt på landsbygden, att automobilägarna äro sina egna chaufförer. Jag åker rätt mycket bil särskilt om höstarna litet varstans i landet, och det vanliga är, att jag får åka med personer, som själva äga sina bilar. Samma erfarenhet har nog litet var gjort, som haft anledning att resa bil i Sveriges bygder. Om en utredning ägde rum efter den förenklade begränsning, som motionären angivit, skulle vi sålunda tvångspensionera kanske $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ av yrkeschaufförerna, under det att alla de övriga finge vara hur gamla som helst och ändå kunna ägna sig åt att föra motorfordon.

Motionären har antagit, att det skulle gå lätt att anknyta en sådan tvångspensionering till pensionsstyrelsens frivilliga pensionsförsäkring. Ja, det är klart. Dit kan vilken yrkesgrupp som helst anslutas på vederbörliga villkor. Innan det sker något sådant beträffande chaufförerna, så måste dock hela denna näringsverksamhet ha vunnit en helt annan och bättre stadga än vad den nu företer. Jag har emellertid bett en fackman att räkna ut vad det skulle kosta att pensionera en chaufför vid 55 års ålder och vid 60 års ålder, varvid jag förutsatt, att pensionen skulle vara 1 200 kronor. Om pensionering skall ske vid 55 års ålder, och om inträdesåldern är 25 år, så skulle årsavgiften bli 225 kronor. Om inträdesåldern är 30 år — det kan mycket väl tänkas, att en inträdesålder av 30 år blir vanligare än en ålder av 25 år — så skulle den årliga avgiften bli 315 kronor. Skulle man nöja sig med att pensionera vid 60 års ålder, så skulle årsavgiften bli 150 kronor med en inträdesålder av 25 år och 210 kronor med en inträdesålder av 30 år. Denna beräkning är utförd enligt den tariff, som i den frivilliga pensionsförsäkringen kallas för F., eller ren ålderdomsförsäkring utan rätt att få pengarna tillbaka vid dödsfall. Häri inbegripes då den åttiondedel, som staten lämnar i bidrag för varje trettiotal kronor per år. Det har emellertid anmärkts, att de dödlighetstabeller, som nu ligga till grund för beräkningen av pensionsavgifterna, icke längre äro tillförlitliga med hänsyn till den ökade medellivslängden. Vi måste därför säkerligen inom den allra närmaste tiden höja avgifterna såväl enligt den frivilliga pensionsförsäkringen som enligt annan pensionsförsäkring, såvitt försäkringen avser ålderdomsförsäkring.

Jag skall icke, herr talman, upptaga tiden längre. Jag har emellertid velat säga några ord, trots den starka motivering, som utskottet har för sitt avslagsyrkande, eftersom motionären icke blott skarpt klandrade utskottet utan också rätt så omständligt talade för bifall till sin motion. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Det föreföll mig, som om den senaste ärade talaren hade en viss benägenhet att glida förbi sakens kärnpunkt för att i stället tala om något relativt oväsentligt. Vad motionärerna ha syftat till är, som de angiva, en *undersökning* om möjligheten av att kunna åvägbringa en pensionering, och man har i motiveringen sagt, att en sådan pensionering åtminstone i vissa fall borde inträda redan vid 55 års ålder. Naturligtvis kan åldersgränsen diskuteras, och jag sade redan i mitt första anförande, att en dylik siffra naturligtvis icke kunde vara klar redan på förhand, allra helst när man begär en utredning just om saken.

Den ärade talaren tycktes ifrågasätta, om man skulle kunna genomföra en dylik pensionering. Jag vill då ställa till honom den frågan, hur det har varit möjligt att genomföra en pensionering exempelvis för järnvägarnas befattningshavare, fastän järnvägarna säkerligen i denna stund ligga betydligt sämre till än vad många av automobilföretagen göra. Jag vet, att det finns en hel del automobilföretag, som icke äro överdrivet ekonomiskt bärkraftiga, kanske mest beroende på en osund konkurrens, som det dock bör bli företagens egen uppgift att söka komma till rätta med. När varenda järnväg i detta land har kunnat ordna med pensionering för sina anställda, så bör det också finnas möjlighet även för automobiltrafiken att reda upp sitt pensioneringsproblem. Den saken synes mig ligga i alldeles öppen dag.

Jag skall därutöver blott säga ett par ord om de höga avgifterna. Vi ha en mycket stor erfarenhet framför allt i fråga om den pensionering, som jag tidigare talat om, som gäller de olika järnvägarna. Om man slår ut kostnaderna på företagen och på de anställda, så kan jag icke finna, att det i fråga om biltrafiken skulle föreligga mindre möjlighet att bestrida samma kostnader än det varit för åsyftade järnvägar.

Det synes mig vara av värde, om man redan nu på detta tidiga stadium ginge till en undersökning av denna sak, därför att ju längre vi vänta med denna undersökning desto svårare blir det att klara förhållandena med de anställda, eftersom man då får räkna med en högre medelålder. Detta är ju synpunkter, som synas mig vara av den art, att man bör taga på saken med litet mera allvar än utskottets ordförande är benägen att göra. Det är icke fråga om att vältra över några våldsammare kostnader vare sig på det allmänna eller biltrafiken. Avsikten är endast att se till att de kostnader, som rimligtvis höra hemma på biltrafiken, också bestridas av denna. Den ökning av pensioneringskostnaden, som uppstår genom en av yrket orsakad tidigare inträdd pensionsålder, synes mig ovillkorligen böra bestridas genom biltrafiken, om kostnaderna skola rättvist fördelas.

Det skulle vara intressant att gå in på några av de synpunkter, som utskottets ärade ordförande berörde, men jag finner, att det går öfver vad motionen egentligen åsyftar och söker därför koncentrera min framställning till det väsentliga. Ett par ord om de principiella betänkligheter utskottets ordförande uttalade. Vi ha icke åsyftat att locka riksdagen till ett principiellt ställningstagande på denna punkt. Frågan bör tagas för vad den är: ett förnuftigt avgörande i en rent praktisk angelägenhet. *Skeppstjänstkommitterade* ha för övrigt gått in för en liknande lösning i vad det avser sjöfolket. Jag har anfört detta blott därför, att denna väg icke är så främmande som den ärade ordföranden synes vilja göra gällande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som under herr Olssons i Mellerud anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till samma hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 110, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava stats-tjänst och annat allmänt uppdrag;

Ang. tvångspensionering av vissa motorförare.
(Forts.)

nr 123, med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse;
 nr 127, angående statsförvärv av Mellersta Södermanlands järnväg;
 nr 140, angående täckande av vissa kostnader för det s. k. Ådalsmålet; och
 nr 141, angående förhöjning av livränta, som tillerkänts före detta vaktkonstapeln vid förutvarande tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Sven Johan Carlsson i anledning av honom genom olycksfall i tjänsten tillskyndad skada.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Till avgörande företogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående understöd av lotterimedel åt mindre bemedlade bland jordbruksbefolkningen.

I förevarande utlåtande, avgivet över en inom andra kammaren av herr *Bäcklund m. fl.* väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 395, angående understöd av lotterimedel åt mindre bemedlade bland jordbruksbefolkningen, hemställde utskottet, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har tillsammans med herrar Olovson i Västerås och Hage väckt en motion med anhållan, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att lotterimedel för år 1933 må av Kungl. Maj:t så fördelas, att hälften av den genom lotterierna influtna behållningen användes till understöd åt mindre bemedlade bland jordbruksbefolkningen, och att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer understödets storlek.

Utskottet har i förevarande utlåtande redovisat detta ärende och har enhälligt gått på avslag av motionen. Jag kan icke underlåta, herr talman, att något beröra vad utskottet säger. Utskottet erinrar om de socialdemokratiska motioner, vari begärts 24 miljoner kronor till krishjälp till jordbrukarna, och i anledning av dessa motioner, vilka hänvisats till jordbruksutskottet, anser nu fjärde tillfälliga utskottet, att riksdagen blir i tillfälle att pröva eventuella förslag därifrån. Ja, det är nog alldeles riktigt, men riksdagen blir ingalunda i tillfälle att pröva i samband med dessa motioner den hjälp till jordbruksbefolkningen, som vi framfört i vår motion. Går det, som utskottet vill, att vår motion avslås i dag, då kommer frågan aldrig till behandling i samband med de andra frågorna. Utskottet säger därefter: »Vid sådant förhållande har utskottet vid behandlingen av motionen II: 395 ansett sig icke böra ingå på saklig prövning av frågan, huruvida en understödsverksamhet av ovan angiven art bör tillskapas eller icke, utan inskränkt sitt yttrande till att avse endast frågan om lotterimedels användande för bestridande av kostnader för en eventuell dylik verksamhet.» Utskottet går alltså icke in på frågan om det föreligger ett behov av jordbrukshjälp, utan det tar huvudsakligen sikte på den principiella inställningen till frågan om lotterimedlens användande. Detta är ett både enkelt och bekvämt sätt av fjärde tillfälliga utskottet att avfärda en allvarlig fråga med en sådan argumentering. Jag är av den meningen, att när det gäller nödtid, behöver man icke precis ha så värst stora principiella betänkligheter mot att taga pengar, där de finnas, och lägga dem, där de fattas. Ty faktum är, att det finns en väldig mängd människor ute på landsbygden, som äro i den ställningen, att de behöva understöd och hjälp. Det tror jag, att utskottet icke kan bestrida, även om det anser, att de kulturella ändamålen, teatrar och dylikt, skola i första hand skyddas och ha hela lotteriinkomsten. Vi ha i motio-

*Ang.
understöd
av lotterimedel
åt mindre be-
medlade bland
jordbruks-
befolkningen.*

nen nöjt oss med att begära, att endast hälften av lotterimedlen skulle av Kungl. Maj:t fördelas till understöd åt behövande på landsbygden. Alltså bör det finnas lotterimedel även för de kulturella ändamålen.

Sedan har utskottet också förbigått en annan sak, och det är, att även om den socialdemokratiska motionen om anslag på 24 miljoner kronor skulle effektueras till större eller mindre del, kommer detta icke att omfatta alla de kategorier människor, som vi avse i vår motion. Och det gör ju sitt till att frågan är något annorlunda än vad utskottet sett den. Utskottet har icke ägnat tillbörlig uppmärksamhet åt den saken. Det står i motionen: »Den av oss önskade hjälpsamheten bör omfatta behövande: mindre jordbrukare, egnahemsägare, mindre arrendatorer, torpare och jordbruksarbetare, vilka äga vitsord om skötsamhet, men ändå kommit i svårigheter på grund av t. ex. jordbrukskrisens verkningar, fetslagen skörd, mistade djur, egen eller i familjen uppkommen svårartad sjukdom och oförmåga att kunna betala skuldräntor, arrenden eller hyror.» Vårt förslag går alltså längre än vad de omnämnda socialdemokratiska motionerna göra, det tycker jag utskottet bort bättre beakta.

För att visa vilka förhållanden som råda på landsbygden skall jag tillåta mig att läsa upp något av en utredning, som jag för socialdemokratiska partiet varit med om att göra i Skaraborgs län: Vinnings arbetarkommun, som har flera småbrukare bland sina medlemmar, framlägger till denna utredning en budget för småbrukare. »Ett småbruk på 7—8 har inköptes för mellan 7 och 8 000 kronor. Dåligt byggnadsbestånd. Inventarier inköptes: 4 stycken nötkreatur, därav ett ungdjur, för 800 kronor, en häst för 400 kronor, andra inventarier för 800 kronor, alltså tillsammans mellan 9 och 10 000 kronor. Köparen äger en sparad slant på 2 000 kronor och skuldsättningen blir alltså 8 000 kronor. På detta ställe äro inkomsterna per år: Mjolk till försäljning 6 000 kilogram, medelpriset vid traktens mejerier är 8 öre per kg sötmjolk, alltså 480 kr., årliga produktionen av fläsk till försäljning 400 kg, priset är 75 öre per kg slaktad vikt, alltså 300 kronor, övriga produkter såsom ägg, något spannmål m. m., ge 250 kronor. Summa inkomster 1 030 kronor. Utgifterna äro: ränta 480 kr., kraftfoder, gödning m. m. 200 kr., övriga driftkostnader 75 kr. Summa utgifter 755 kr. Alltså återstår för familjens behov, skatter, räntor, amortering etc. 285 kr. För några år sedan uppingo inkomsterna till cirka 1 600 kr.» När man vet, att förhållandena äro sådana — och det är väl ingen som vill bestrida, att så äro förhållandena för många småbrukare — bör man försöka tillgripa de medel, som överhuvud taget finnas för att skydda och rädda dessa människor. Jag är fullt medveten om att det icke är möjligt att inom budgetens ram effektuera alla deras önskemål på understöd, men vi kunna under sådana förhållanden hjälpa dem som ha det värst genom att använda lotterimedel. Jag har ansett, att teatrar och andra kulturella ändamål böra till viss del få maka åt sig, när det är fråga om bröd för folket. De kunna icke få sitta i orubbat bo ständigt och jämt, i synnerhet inte i nödtid.

I den omnämnda utredningen har ett antal speciella fall relaterats från olika orter i länet. I två av dessa uppges att i ena fallet tre innehavare »stupat» före den nuvarande och i det andra fallet två. — Ett eget hem på 9 tunnland i Södra Lundby inköptes 1922 för 4 600 kronor. Egnahemslänet var 2 000. Stället har väsentligt förbättrats, trädgård anlagts och jorden odlats och förbättrats. Nu har innehavaren icke kunnat klara räntor och amortering, sammanlagt 128 kronor 20 öre. Landsfiskalen tog hans enda ko, 3 svin och 30 höns samt en åkvagn och ett tröskverk eller så gott som allt yttre lösöre i mät och exekutiv auktion har utlysts. Mannen i fråga är ändå skötsam och arbetsam. — Detta är en för läget rätt så belysande rapport. Tidningen »Skaraborgaren» har gjort en insamling för att rädda honom från exekutiv auktion och skriver följande: »Insamlingen till den nödställda småbrukaren Albert

*Ang.
understöd
av lotterimedel
åt mindre be-
medlade bland
jordbruks-
befolkningen.
(Forts.)*

Ang.
understöd
av lotterimedel
åt mindre be-
medlade bland
jordbruks-
befolkningen.
(Forts.)

G. Sandgren, S. Lundby, Vedum, har hittills inbringat omkring 200 kronor. Sandgren har ännu en gång drabbats av utmätning och hot om exekutiv auktion. Som bekant togs hans enda ko och yttre lösöre i mät för att han icke lyckats klara räntor och amortering på sitt amorteringslån. Beloppet rörde sig om tillhoppa 150 kronor. Han lyckades då låna 100 kronor och avvärjde genom denna avbetalning den exekutiva auktionen. Emellertid återstod 50 kronor och för denna skuld blev det ny utmätning. Denna gång trädde Vedums arbetarkommun emellan och lånade Sandgren det erforderliga beloppet. Hjälpen är sålunda av nöden.» Så ligger det i verkligheten till för många på landsbygden och vi motionärer ha ansett, att det skulle med användande även av lotterimedel finnas några möjligheter till hjälp. Vi ha icke gått ifrån de principer, som hittills gällt, utan vi anse, att Kungl. Maj:t alltjämt skall få fördela medlen men hälften av dem bör gå till hjälp åt folk, som stå i den ställningen, som talas om i vår motion, och vilkas förhållanden jag här relaterat.

Jag har ingen tanke på att nu mot ett enhälligt utskott göra ett yrkande om bifall till motionen, men jag har den uppfattningen, att det kanske ej var så lyckat med remiss till detta utskott. Detta utskott har haft till behandling en annan motion, som berör liknande spörsmål, nämligen motionen nr 140 i andra kammaren, däri hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till åtgärder, åsyftande hjälp till ekonomiskt hårt beträngda jordbrukare i syfte att förebygga deras frånträdande av innehaft jordbruk på grund av utsökning för gäld, samt att Kungl. Maj:t måtte så skyndsamt verkställa denna utredning, att förslag i ärendet kan föreläggas den nu församlade riksdagen». Utskottet hemställde i ett tidigare utlåtande, att den motionen skulle remitteras till ett annat utskott och det har också bifallits. Den motionen har sedan remitterats till jordbruksutskottet. Den motion, som nu är före, yrkar utskottet utn vidare avslag på. Det hade väl varit mera riktigt om utskottet istället föreslagit, att frågan fått behandlas av annat utskott i samband med andra spörsmål angående krishjälpen åt jordbruksbefolkningen. Nu går det icke att ordna den saken, eftersom det föreligger ett bestämt yrkande av utskottet om att ärendet skall avgöras. Men det finns en möjlighet, och det är den, att denna fråga kunde få vila hos samma utskott, som haft den under behandling, till dess alla övriga jordbruks-hjälpsfrågor blivit behandlade. Jag tycker, att andra kammaren borde kunna vara med om detta, så att vi kunde få se, huruvida jordbrukshjälpen blir tillräcklig utan att taga några lotterimedel till hjälp. Det är enligt min mening för tidigt att nu avgöra denna fråga. På grund av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka på ärendets återremiss till utskottet, så att utskottet får vila på frågan, till dess övriga understödsfrågor rörande jordbruket blivit avgjorda, och vi ha bättre möjligheter att taga ställning till detta ärende.

Herr **Lindberg**: Herr talman! Jag ber först att få påpeka, att utskottet själfvallet är alldeles oskyldigt till att det fått denna motion till behandling. Det har kammaren själf beslutat och bär ansvaret därför, i all synnerhet givetvis herr Bäcklund, som försummat att yrka på remiss till annat utskott, när frågan var uppe i kammaren. Emellertid skall jag be att ytterligare få påpeka, att det ju här gäller frågan, huruvida lotterimedel skola användas för vissa bestämda ändamål. Jag kan icke tänka mig, att jordbruksutskottet kan ha någonting med den saken att skaffa. Herr Magnussons motion, som herr Bäcklund sviftar på, gäller frågan om beviljande av statsbidrag för jordbruks-ändamål. Det förelåg således ganska starka skäl för att den frågan skulle gå till jordbruksutskottet. Jag tror, att det icke finns någon rimlig anledning att rikta någon anmärkning med avseende å remissen av motionen.

Vad sakfrågan beträffar vill jag säga, att motionen syftar, uttryckt med

andra ord än motionärernas, till att under år 1933 skola anordnas 6 lotteridragningar för åstadkommande av medel till understöd åt mindre bemedlade på landsbygden. Motionärerna säga visserligen att hälften av de genom lotterier influtna medlen skulle användas för det i motionen angivna ändamålet, men vi ha ju icke något statslotteri här i vårt land utan formellt, om kanske icke reellt, ett privat lotteri. Det måste finnas någon organisation av något slag, som anhaller hos Kungl. Maj:t att få anordna lotteridragningar för vissa bestämda ändamål. Staten kan, såvitt jag förstår, icke arrangera dessa lotteridragningar, då vi icke ha något statslotteri.

Utskottet har icke ansett sig ha anledning att gå in på frågan huruvida understöd med allmänna medel överhuvud taget äro behöfliga för att hjälpa mindre bemedlade på landsbygden. Den frågan måste riksdagen, åtminstone i den mån det gäller statsbidrag, taga ställning till i annat sammanhang. Utskottet har ansett det falla på sin lott att pröva om lotterimedel överhuvud taget böra komma i fråga för social understödsverksamhet, och då har utskottet kommit till det resultatet, att lotterimedel i fortsättningen såsom hittills böra reserveras för i huvudsak kulturella och vetenskapliga ändamål. Om lotterimedel skola tagas i anspråk för andra uppgifter i den utsträckning, som motionärerna tänkt sig, kan det givetvis icke undvikas, att svårigheter uppstå att finansiera den kulturellt betydelsefulla verksamhet, som nu bedrivs tack vare bidragen av lotterimedel, och i vissa fall skulle denna verksamhet helt och hållet omöjliggöras. Det skulle utan tvivel komma att resas anspråk på statsmakterna att bevilja statsbidrag för att täcka det hål, som skulle uppstå, om lotterimedlen icke skulle stå till förfogande. Om en understödsverksamhet till hjälp åt de mindre bemedlade på landsbygden skall komma i fråga — och det har jag för min del ingenting att anmärka mot — bör den enligt utskottets mening finansieras på ett annat sätt. Jag tycker, att det varit rimligare, om motionärerna hade yrkat på, att de 3 miljoner kronor, varom här är fråga, skulle tagas direkt av statsmedel. Att taga ut de pengarna i den form, som motionärerna föreslå, anser jag och utskottet överhuvud taget icke böra komma i fråga.

Ja, herr talman, jag tror, att detta är tillräckligt för att belysa vad som varit avgörande för utskottets ställningstagande i frågan. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag anser, att utskottets ärade ordförande har de obotfärdigas förhinder, när han gör gällande, att det finnes ingen, som kan ordna lotterierna. Jag frågar, vem som anordnat lotteriet för den privata folkhögskolan i Vara, som fick 50 000 kronor för sin byggnadsfråga med villkor naturligtvis, att landstinget också skulle träda in, trots att det hade en egen folkhögskola förut. Det ordnades intet särskilt lotteri för det. Tenhults lantmannaskola i Småland har också fått en del pengar av lotterimedel. Där har det icke heller ordnats något lotteri, utan Kungl. Maj:t har föreskrivit, att de skulle hava dessa pengar av lotterimedel.

Det gäller här ungefär 7 miljoner kronor, som årligen komma in i lotterimedel, vilka av Kungl. Maj:t fördelas. Vi hava icke begärt mer än hälften därav för angivet ändamål. Nog kan lotterifrågan ordnas. En lotterixpedition finnes här ständigt — det vet utskottets ärade ordförande — så nog kan det ordnas lotteri. Är det bara så, att vi vilja trycka på Kungl. Maj:t att giva av dessa lotterimedel, är jag övertygad, att Kungl. Maj:t också gör det. Utskottets ordförande behövde icke ha så stora betänkligheter på den punkten.

Jag vidhåller, herr talman, yrkandet om återremiss.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om

Ang.
understöd
av lotterimedel
åt mindre be-
medlade bland
jordbruks-
befolkningen.
(Forts.)

*Ang.
understöd
av lotterimedel
åt mindre be-
medlade bland
jordbruks-
befolkningen.*

ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande jag för den senare propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren avslår yrkandet att fjärde tillfälliga utskottets förevarande utlåtande nr 3 skall återförvisas till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling.

I anledning härav framställde herr talmannen proposition på bifall till utskottets hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

§ 12.

*I fråga om
ökning
av export-
industriens
avsättnings-
möjligheter
m. m.*

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, nr 101, angående åtgärder för ökning av exportindustriens avsättningsmöjligheter och konkurrenskraft m. m. begärdes ordet av

Herr **Ström**, som yttrade: Herr talman! Det huvudspörsmål, som anförts i denna motion, har beaktats på det sättet, att regeringen, sedan motionen väckts, tillsatt sakkunniga för att utreda frågan i dess helhet. Under sådana förhållanden återstå endast de detaljspörsmål, som framförts i denna motion. Beträffande dessa detaljspörsmål förutsätter utskottet, att de utredningar, som pågå, vederbörligen beakta dessa och komma att ägna de i motionen framförda önskemålen uppmärksamhet. I det avseendet har jag ingenting att erinra, om man gör på det sättet. Jag skulle emellertid vilja uttala det önskemålet, att när man går att behandla denna fråga och utreda de spörsmål, som äro berörda i denna motion, man tillämpar samma raskhet i behandlingen som när det gäller hjälpåtgärder åt andra nödställda grupper. Jag tror, att behovet är lika stort i detta fall som i andra, och jag tror, att det är önskvärdt, att statsmakterna tillämpa den största möjliga raskhet, när det gäller att utreda dessa frågor och föreslå de hjälpåtgärder, som kunna anses vara nödvändiga och som utredningarna komma att giva till resultat. Jag väntar mig givetvis icke samma raskhet i behandlingen, som när det är fråga om hjälp till sockerfabrikerna eller betodlarna; men få vi en tiondel av den raskheten, är jag för min del belåten. Jag tror, att de grupper, som stå bakom denna motion, också äro belåtna, om de få det, ty de äro icke så vana vid hjälpåtgärder från statsmakternas sida som vissa andra grupper, och till följd därav äro de också nöjda med det lilla, de kunna få. Med hänsyn härtill och till den välvilliga behandling, som utskottet i övrigt givit denna motion, har jag, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion om uppflyttning i högre löneklass av tre förrådsförvaltare vid flygvapnet. Därvid anförde:

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag har icke deltagit i den förberedande behandlingen av detta ärende, men som jag är fader till den motion, om vilket utskottets betänkande rör sig, så skall jag be att sedan utskottet avlivat mitt barn få lägga en enkel blomma på dess grav.

När flygvapnet 1926 uppsattes, utnämndes tre underofficerare med sergeants lön direkt till förrådsförvaltare vid flygvapnet, alltså med överhoppande av fanjunkaregraden. Samtidigt med befordringen fingo de, i full överensstämmelse med gällande militära avlöningsreglemente, uppflyttning till närmast högre löneklass än den de innehade före befordringen. Samtidigt med denna utnämning befordrades två andra sergearter till fanjunkare och fingo också sin uppflyttning i löneklass i överensstämmelse med avlöningsreglementet.

Tre, respektive fyra år efter dessa händelser befordrades de två sistnämnda fanjunkarna också till förrådsförvaltare vid flygvapnet och fingo den uppflyttning i löneklass, som reglementet föreskriver. De två sista hade på tre, respektive fyra år fått två uppflyttningar i löneklass, under det att de tre förstnämnda fått en sådan uppflyttning. Följden har blivit, att de tre först till förrådsförvaltare utnämnda underofficerarna blivit förbigångna av kamraterna i lönehänseende; deras snabba befordran har kommit att resultera i, att de för avsevärd tid, ja för all framtid komma att i lönehänseende stå efter sina yngre kamrater. Hade vederbörande befäl kunnat förutse dessa konsekvenser, hade saken varit mycket lätt att avhjälpa. Det hade gjorts så, att man den ena dagen befordrat de tre sergearterna till fanjunkare och givit dem det lönetilllägg, de voro berättigade till, och nästa dag befordrat dem till förrådsförvaltare. Då hade saken varit löst.

Nu begär jag i min motion, att riksdagen skall lägga tillräta det missförhållande, som uppstått, genom att förklara dessa tre förrådsförvaltare berättigade att erhålla uppflyttning i en löneklass utöver den, som de för närvarande hava. Flygstyrelsen har föreslagit, att de skulle få räkna sig till godo en extra tjänstetid av tre år, varigenom styrelsen anser, att ett utjämnande skulle äga rum i nu påtalade förhållande. Försvarsväsendets lönenämnd anser detta fall vara av den art, att det bör tagas under omprövning vid första tillfälle, då lönerglementet skall revideras, men att icke i sådana här enskilda fall rättelse bör vidtagas, ty enskilda fall av liknande art finnas inom alla möjliga områden av statsförvaltningen.

Jag har vid flera tidigare tillfällen dragit liknande förhållanden inför riksdagens forum. När riksdagen besluter om ett nytt avlöningsreglemente, är det uppenbart, att hur skickligt man än utformar de paragrafer i reglementet, som skulle gälla, man icke kommer ifrån, att sådana här fall inträffa. Kungl. Maj:t är bunden vid att följa riksdagens uttalanden, som de blivit utformade. Endast riksdagen själv kan lägga till rätta sådana här missförhållanden. När riksdagen beslöt detta avlöningsreglemente, tänkte den sig icke de konsekvenser, som följt i detta fall. Sålunda, vad som kan göras är antingen att riksdagen själv lägger till rätta de misstag, som begåtts, i den mån de föras till riksdagens forum, eller ock att riksdagen ger Kungl. Maj:t ett generellt bemyndigande att göra de smärre avvikelser från reglementet, som äro nödvändiga för att full rättvisa skall kunna göras åt alla.

Under alla omständigheter skulle jag vilja säga, att det synes oriktigt, att den enskilde skall bliva lidande ekonomiskt, därför att en paragraf händelse-

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 19.

*Ang.
ifrågasatt
uppflyttning i
högre löneklass
av tre förråds-
förvaltare
vid flygvapnet.*

Ang.
ifrågasatt
uppflyttning i
högre löneklass
av tre förråds-
förvallare
vid flygvapnet.
(Forts.)

vis blivit formulerad på ett sätt, som icke fullt täcker de intentioner, som lagstiftaren har haft. Hittills har icke riksdagen velat lyssna till mig. Denna gång har emellertid statsutskottet i sin motivering gjort det uttalandet, att utskottet ställer sig på den ståndpunkten, som lönenämnden intagit, med andra ord, att utskottet anser, att detta fall bör uppmärksammas vid första revision av löneordningen. Även om icke de tre nämnda, som nu blivit lidande, bliva hjälpta genom detta, anser jag mig, som frågan ligger till, böra för denna gång nöja mig med detta utskottets uttalande i förhoppning, att riksdagen vid nästa tillfälle kommer att taga ytterligare ett steg på den väg av rättvisa, på vilken riksdagen i dag står i begrepp att taga ett första om ock obetydligt fjät.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Jag hade trott, att detta ärende i kammaren liksom i statsutskottet skulle gå förbi utan debatt. Nu har emellertid den ärade motionären utförligt motiverat frågans innebörd, dock utan att göra något yrkande. Det sistnämnda förhållandet hade kanske bort föranleda mig att icke taga upp någon debatt i frågan, men med hänsyn till det uttalande, som gjordes av den ärade motionären i slutet av hans anförande, anser jag mig dock böra säga några ord.

När den ärade motionären antyder, att det förhållande, som påvisas i hans motion, är något alldeles säreget inom statsförvaltningen, begår han ett stort misstag. Som bekant tillkommo föreskrifterna i avlöningsordningen, att befordran för vederbörande skall medföra en förbättring i lönehänseende, vid den revision av kommunikationsverkens avlöningsordning, som beslutades av 1919 års riksdag, och bestämmelsen har influtit i sedermera antagna avlöningsordningen. Jag var ledamot av den kommitté, som utarbetade förslaget till löneordning och som också utarbetade förslaget till avlöningsordning för kommunikationsverken. Vid utarbetandet av dessa bestämmelser förutsåg man fullväl, att fall skulle kunna inträffa, att en tjänsteman som befordrades i två etapper från en löneställning till en annan, fick en bättre löneställning än om han befordrades i ett slag från denna sin första löneställning till den nya. Man försökte då, i de ursprungliga bestämmelserna, att förhindra möjligheterna för dessa snabba uppflyttningar på det sättet, att man föreskrev, att i de fall då två befordringar ägde rum under loppet av tre år, vederbörande skulle vid den senare befordringen icke äga rätt till sneddnung i lönehänseende, utan skulle då få nöja sig med att allenast erhålla samma löneklass och löneställning, som han intagit omedelbart före befordringen. Dessa föreskrifter medförde emellertid, att det blev ojämnheter i lönehänseende, så att av två tjänstemän, som befordrats ungefär på samma sätt men där den ene av dem hade befordrats två gånger inom en tydrymd av tre år, den senare fick en sämre löneställning än den förre. Detta förhållande orsakade särskilt vid kommunikationsverken en hel del ojämnheter, vilka föranledde statsmakterna — Kungl. Maj:t och riksdagen — att borttaga denna restriktion i avlöningsbestämmelserna. Men hela tiden har det varit självklart, att när befordringen, som i detta fall, icke skett inom en tydrymd av tre år, skulle den medföra en bättre löneställning för den, som i flera små steg hoppar mellan lönegraderna, än för den, som tar ett stort steg inom lönegraderna. Det är sålunda icke möjligt, för så vitt man vill bibehålla den princip, som införts, nämligen att alltid en löneförbättring skall inträda samtidigt med att befordran sker, att undvika dessa ojämnheter, för såvitt man icke genomför en sådan ändring av reglerna för tilldelande av löneställning vid befordran, att denna påverkas, icke såsom nu av löneklassernas förhållande till varandra i den förra och den nya tjänsten, utan av lönegradernas större eller mindre avstånd från

varandra, och att sålunda dessa i två etapper gjorda uppflyttningar i löneställning skola kunna uppvägas av en större sådan.

Jag ser icke någon möjlighet att åstadkomma den rättvisa, som den ärade motionären vill sträva efter, på det sättet, att man skulle besluta att tillägga tre år utöver de verkliga. Jag förstår icke, hur man kan tänka sig ett bifall till en dylik framställning, och det är närmast det, som det är fråga om i den föreliggande motionen. Eftersom, säger motionären, tre befattningshavare på grund av här påvisade förhållanden fått en sämre löneställning än två andra, vilka tvenne andra befordrats i två etapper, medan de förstnämnda trenne befordrats i en etapp, skall man ge de först utnämnda tjänstemännen tre tilläggs-tjänstår utöver de verkliga. Det synes mig vara fullständigt otänkbart att kunna förmå statsmakterna att besluta något sådant. Jag tror sålunda icke alls, att den revision av bestämmelserna, som försvarsväsendets lönenämnd pekat på, kan åstadkomma några som helst förändringar i detta avseende, och det är närmast detta, jag velat få sagt till kammarens protokoll, för att det skulle stå som motvikt till vad den ärade motionären framhållit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckt motion om en särskild ersättning för växlingstjänst vid statens järnvägar; och anförde därvid:

Herr Spångberg: Herr talman! Riksdagen beslöt i fjol att tillerkänna sådan personal, som är huvudsakligen sysselsatt i växlingstjänst vid statens järnvägar, en extra ersättning med 45 öre per dag. Villkoret för erhållande av denna ersättning var, att växlingstjänsten skulle pågå i sex timmar per dag. Genom denna sista bestämmelse utestängdes en stor del av den personal, som i huvudsak sysslar med växlingstjänst, från rätten att erhålla någon ersättning alls för detta arbete. Den motion, som jag och mina partikamrater här väckt och som ligger till grund för föreliggande utskottsutlåtande, avser att göra det möjligt för dessa, som i huvudsak äro sysselsatta med dylik växlingstjänst, att erhålla den ersättning, som riksdagen i fjol faktiskt beslöt att de skulle få.

Utskottet har tagit synnerligen lätt på denna motion. Det framgår av föreliggande utskottsutlåtande, att frågan överhuvud taget inom utskottet icke har

Ang.
ifrågasatt
uppflyttning i
högre löneklass
av tre förråde-
förvallare
vid flygvapnet.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
särskild ersätt-
ning för väx-
lingstjänst
vid statens
järnvägar.

Ang.
ifrågasatt
särskild ersätt-
ning för väx-
lingstjänst
vid statens
järnvägar.

(Forts.)

blivit föremål för någon saklig behandling. Utskottet anför i stället som skäl för avslag, att då riksdagen så sent som nästlidet år fastställt grunder för ersättning vid växlingstjänst, anser sig utskottet redan av detta skäl ej kunna tillstyrka, att på enskild motion beslut nu skulle fattas om ändring i dessa grunder. Jag undrar, om det av utskottet anförda skälet ur sakliga synpunkter verkligen kan anses vara ett bärande skäl för avslag på den hemställan, som gjorts i min motion. Gentemot utskottet måste jag säga, att jag icke finner det av utskottet åberopade skälet hållbart. I det fallet skulle man få lov att säga sig: hur gammal skall en orättvisa bli, för att det skall vara tid på att ändring vidtages, om ett beslut, som riksdagen fattat, verkar orättvist mot en stor del människor. Jag undrar, om det icke vore skäl att på så tidigt stadium som möjligt få ändring till stånd därvidlag.

För övrigt när jag ser på de skäl, som här åberopats, att riksdagen så sent som i fjol fattat beslut, då kan jag icke undgå att erinra vederbörande representanter för olika partier, som underskrivit detta utskottsutlåtande, om hur många gånger det här i kammaren framhållits, då ett beslut fattats, beträffande vilket det redan från början uppenbarligen varit klart, att det till sina konsekvenser icke verkar rättvist, att det är bättre att få igenom detta förslag, även om det är dåligt, än att icke få något, och att sedan vem som helst kan komma och få förbättringar till stånd. Så har man upptagit och avfärdat de skäl, som därvidlag anförts. Men när det som i detta fall föreligger ett förslag till ändring, då heter det, att riksdagen har så sent som i fjol fattat beslut därvidlag och att det därför icke kan ifrågakomma någon ändring. Ja, det har här i föregående debatter av flera talare nämnts ett gammalt slagord »de obotfärdigas förhinder». Det är alldeles tydligt, att detta ord varit berättigat förut, och om jag begagnar detsamma än en gång på detta utskottsutlåtande, så är det lika berättigat. Det är intet annat än en metod, som utskottet använt för att så billigt som möjligt kunna få fram ett avslagsyrkande på olika förslag, som det icke vill ge sig in på att sakligt behandla. Mig förefaller det emellertid ganska naturligt, att man borde, då en fråga föreligger till behandling och då en motion väckts, taga ställning till denna motion just med utgångspunkt från de sakliga synpunkter, som kunnat anföras.

I detta fall skulle då bli fråga om hur det beslut, som riksdagen i fjol fattade, verkat för olika befattningshavare i växlingstjänst. Erfarenheten visar då, att stora grupper bli utestängda från någon ersättning. Och om man, som riksdagen gjorde i fjol, i princip ger sin anslutning till att detta arbete är av den art, att särskild ersättning bör utgå, skulle jag tro, att man måste beteckna konsekvenserna av detta beslut som mycket orättvisa för dem, som bliva utan ersättning, detta icke minst med tanke på att här gäller det icke en befordring. En befordring innebär många gånger lättnad i arbetet och mindre ansvar. Men här gäller det ett hårt arbete, som är mycket ansvarsfullt och därtill mycket tungt. Detta har för övrigt i fjol framhållits i den proposition, som då låg till grund för riksdagens beslut, både av järnvägsstyrelsen och av kommunikationsverkens lönenämnd. Den sista framhåller bland annat — jag tillåter mig här citera några rader —: »Växlingsarbetet, som måste utföras i det fria, oberoende av rådande klimatiska förhållanden, är rent fysiskt sett synnerligen ansträngande, är på grund av sin natur förenat med stort ansvar och innebär dessutom för den tjänstutövande stora risker för olycksfall. Tjänstgöringen vid vagnväxlingen är ock ägnad att försaka befattningshavarna ökning i kostnaderna för den personliga utrustningen i följd av den uppkommande starka slitningen av kläder och särskilt av skodon.» Efter uppräknandet av alla dessa skäl kommer man till det resultatet, att starka billighetsskäl tala för att den personal, som sysselsättes vid denna speciella tjänstegren, på något sätt ekonomiskt kompenseras för den större påfrestning i skilda hänse-

enden, för vilken den är utsatt. Detta finnes alltså intaget i fjol i den proposition, som då låg till grund för riksdagens beslut i frågan.

Jag framhöll, då denna fråga i fjol behandlades, att det skulle kunna tänkas, att på grund av den rätt så svaga eller rättare oklara formulering, som bestämmelserna rörande grunderna hade, en mängd stationskarlar kunde bli sysselsatta med dylikt arbete exempelvis $5\frac{1}{2}$ timmar året runt varje tjänstgöringsdag utan att få ett enda öres kompensation. Jag har fått mina farhågor alltför besannade. Att grunderna voro ganska oklara, som jag tillät mig påstå, har framgått vid de olika remisser till olika institutioner inom statens järnvägar, som denna fråga varit föremål för. Under vissa förhållanden kan man tänka sig, att en stationskarl den ena dagen är sysselsatt under sju timmar i växlingstjänst och den andra dagen under fem timmar. Då räknar man genomsnittet av dessa båda dagar, och han får betalt för båda dagarna, både för den, då han varit sysselsatt fem timmar, och för den, då han varit sysselsatt sju timmar. Men om han sysselsatts i växlingstjänst $5\frac{1}{2}$ timmar om dagen, får han ingen ersättning. Jag har fått uppgift om hur en stationskarl varit sysselsatt ända till 5 timmar och 45 minuter i dylik tjänst men, på grund av att det fattas 15 minuter, har han aldrig blivit i tillfälle att få denna kompensation. Man kan tänka sig, att en stationskarl är sysselsatt i växlingstjänst tio dagar och att han genom denna bestämmelse, att timantalet skall uppgå till sex timmar om dagen, får för 60 timmar en extra ersättning av 45 öre per dag, medan en annan stationskarl, som är sysselsatt i dylik tjänst under 300 dagar med fem timmar om dagen, vilket gör 1 500 timmar i dylik tjänst, icke erhåller ett öres kompensation, efter det beslut, som riksdagen i fjol fattade rörande principerna därvidlag. Jag skulle tro, att det måste framstå som synnerligen orättvist, då man på detta sätt från denna ersättning utestänger en rad tjänst innehavare, som, såsom jag anförde, kan komma att sysselsättas i dylik tjänst mångdubbelt längre tid än andra, som erhålla kompensation.

Varför vi här föreslagit åtta öre per timme i stället för 45 öre per dag, beror på, att vi ansett det vara riktigare, att var och en i förhållande till den tid, under vilken han är sysselsatt med ifrågavarande tjänstgöring, får den ersättning, som riksdagen faktiskt i fjol i princip beslöt skulle utgå för detta arbete.

Jag ber, herr talman, att med framförande av dessa synpunkter få yrka bifall till motionen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag hoppas, att kammaren håller mig räkning för att jag fattar mig så kort som möjligt. Vi ha i utskottet ingalunda forbisett de synpunkter, som motionären framfört, vid behandlingen av denna motion. Men vi ha tyckt oss finna, att synnerligen goda skäl tala för den ståndpunkt, vi intagit, då det riksdagsbeslut motionen rör icke hunnit tillämpas ett enda år, att vi böra vila på hanen och se, hur det verkar. I övrigt har jag samma uppfattning beträffande järnvägsmännen, som jag tidigare tillkännagivit gentemot herr Edoff Andersson och det förbund, som han företräder med olika yrkanden, att en sådan sak bör förberedas mellan fackförbundet och vederbörande arbetsgivare.

Herr talman, det är, vad jag har att säga, när jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang.
ifrågasatt
särskild ersätt-
ning för väx-
lingstjänst
vid statens
järnvägar.
(Forts.)*

§ 16.

Bankoutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld föredrogs nu.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omnämnda ärendet.

§ 18.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 59, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 19.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 130, angående vissa understöd från den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom;

nr 131, angående rätt att avyttra Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 tillhöriga bankaktier;

nr 132, angående förvärv för Gripsholms slotts räkning av visst markområde; och

nr 142, angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor.

Dessa propositioner bordlades.

§ 20.

*I fråga om
pensionsrätt
för viss sjuk-
sköterske-
tjänst.*

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om beredande av pensionsrätt för viss sjukskötersketjänst; och yttrade därvid

Fröken **Wellin**: Herr talman! Anledningen till att denna motion blivit framlagd har varit, att vederbörande myndigheter ansett sig på grund av ordalydelsen i reglementet för pensionsanstalten av formella skäl förhindrade att bifalla en ansökan från vederbörande arbetsgivare-huvudman om anslutning till pensionsanstalten av tjänsten i fråga. Att motionen icke kunde gå längre än att anhålla om en utredning, ligger i sakens natur.

Nu har emellertid, såsom jag fattat utskottsutlåtandet, inom utskottet rått den uppfattningen, att den utredning, varom i motionen gjorts framställning, skulle kunna ske utan någon skrivelse från riksdagens sida. Det är ju så, att utskottet tillerkänner Kungl. Maj:t en större rätt i detta fall, än vad som vederbörande myndigheter ha gjort. Det är ju då icke mot själva avsikten med ifrågavarande motion, som utskottet har vänt sig, utan utskottet har endast anvisat en annan väg för att nå syftet med motionen. Jag vill i detta fall betyga min tacksamhet mot utskottet för den välvilja, som utskottet härigenom visat motionen. Huvudsaken är ju att få ärendet avgjort genom saklig prövning och att frågan icke skall stupa på rent formella hinder.

Om nu riksdagen, vilket jag vill hoppas, följer utskottets uttalande i detta fall — och jag hoppas, att jag också har rätt tolkat utskottets mening — så

förmodar jag, att saken får en både rättvis, opartisk och saklig prövning, när vederbörande gör sin framställning till Kungl. Maj:t, och därför, herr talman, har jag intet yrkande att göra.

*I fråga om pensionsrätt för viss sjukskötersketjänst.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckta motioner angående delaktighet i statens pensionsanstalt för sekreteraren och föreståndaren för centralbyrån hos jordbrukarungdomens förbund.

I fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för sekreteraren och föreståndaren för centralbyrån hos jordbrukarungdomens förbund.

I förevarande utlåtande, avgivet över två till bankoutskottet hänvisade motioner, nr 53 inom första kammaren av herrar *Linders* och *Johan Bernhard Johansson* och nr 127 inom andra kammaren av herr *Lilliecreutz m. fl.*, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för sekreteraren och föreståndaren för centralbyrån hos jordbrukarungdomens förbund, hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Ljung: Herr talman! Den motion, som behandlas i föreliggande utskottsutlåtande, har, såsom av utskottsutlåtandet framgår, i denna kammare framburits av herr Lilliecreutz. Då han är förhindrad att deltaga i kammarens förhandlingar i dag, skall jag, som också undertecknat motionen, i enlighet med hans önskan be att få säga några ord angående motionen och utskottsutlåtandet i fråga.

När man läser detta utskottsutlåtande, får man den uppfattningen, att utskottet har velat men icke vågat. Utskottet har tydligen funnit starka skäl tala för ett bifall till motionen i fråga. Det har uppenbarligen funnit framställningen behjärtansvärd och sålunda egentligen velat tillstyrka bifall till densamma. Men så har tveksamheten gripit utskottet, och det har stannat för ett avslagsyrkande. Jag vill nu på motionärernas vägnar säga ett tack till utskottet för den goda viljan, men samtidigt nödgas jag emellertid beklaga, att den goda viljan i detta fall icke resulterat i handling.

Vad är det som föranlett utskottets avslagsyrkande? Jo, utskottet säger på följande sätt: »Med hänsyn till de konsekvenser, som sannolikt skulle kunna föranledas av ett beslut om delaktighet i statens pensionsanstalt för den i motionerna avsedda befattningen, finner utskottet det vara tveksamt, huruvida sådan delaktighet bör medgivas.» Det förefaller mig, när jag läser detta, som man därur kan utläsa utskottets mening sålunda, att egentligen är framställningen av sådan art i och för sig, att den bort bifallas.

Det är sålunda endast de eventuella konsekvenserna, som utgöra hinder för ett tillstyrkande av motionen. Då kan man fråga: vilka skulle dessa konsekvenser kunna bli? Såvitt jag kan förstå, äro de av två olika slag. Den ena är den, att andra liknande föreningar skulle kunna åberopa ett bifall till framställningen som motivering för att också få vara med. Är då manne denna risk så stor? Såvitt jag känner till förhållandena på jordbruksområdet, vågar jag påstå, att den icke kan anses vara det. Där finnas ju redan några större statsunderstödda föreningar, utsädesföreningen, mosskulturföreningen, betes- och vallföreningen, och bland annat även svenska smörprovningarna, som tidigare hava beviljats sådan rätt till delaktighet för sina tjänstemän i pensionsanstalten. Jag tror knappast, att det nu finns någon statsunderstödd förening med så omfattande verksamhet som jordbrukarungdomens förbund, som ännu icke har beviljats sådan pensionsrätt.

I fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för sekreteraren och föreståndaren för centralbyrån hos jordbrukarungdomens förbund.

(Forts.)

Det må i detta sammanhang erinras om, att såväl föregående års riksdag som innevarande års riksdag beviljat statsanslag på 35 000 kronor till föreningen i fråga. När man vidare betänker, att föreningens stadgar äro godkända av Kungl. Maj:t, samt att Kungl. Maj:t insätter en ledamot i styrelsen och ett ombud vid revisionen för föreningen, så torde man med skäl kunna säga, att denna förening nått en sådan stadga och fasthet, att det är rimligt och naturligt, att dess befattningshavare i viss, mycket begränsad omfattning, som det här gäller, skulle kunna få denna pensionsrätt.

Den andra konsekvensen, som skulle kunna befaras, vore väl den, att om föreningen beviljades pensionsrätt för en befattningshavare, skulle det kunna tänkas, att det sedan krävdes sådan pensionsrätt för flera befattningshavare hos föreningen. Emellertid förhåller det sig så, att de övriga befattningshavare, som äro anställda hos jordbrukarungdomens förbund, knappast kunna sägas vara anställda under sådana villkor, att det skulle kunna ifrågakomma en sådan reglering av deras tjänster, som erfordras för erhållande av pensionsrätt. Det är dessutom att lägga märke till, att det är ett centralt ämbetsverk, nämligen lantbruksstyrelsen, som skall fastställa regleringen för varje sådan tjänst, och det är endast i den omfattning, som lantbruksstyrelsen godkänner sådan reglering, som det kan ifrågakomma, att pensionsrätt för densamma beviljas. Det förefaller mig sålunda, som om det i reglementet för statens pensionsanstalt finns sådana garantier emot de befarade konsekvenserna, att farhågorna därför synas överdrivna. Jag kan sålunda icke finna, att denna av utskottet uttalade farhåga för konsekvenserna är av den art, att den bör utgöra ett hinder för bifall till den föreliggande framställningen.

Jag vill slutligen framhålla, att det även är mycket starka, reella skäl, som tala för ett bifall till framställningen. Det är så, att den befattningshavare det här gäller, nämligen förbundets sekreterare, samtidigt föreståndare för dess byrå, har under många år varit föreståndare för en lantmannaskola och samtidigt skött denna befattning i jordbrukarungdomens förbund vid sidan om befattningen vid lantmannaskolan. Han är för närvarande föreståndare för lantmannaskolan i Bollnäs. Under de två å tre senaste åren har han åtnjutit tjänstledighet från sistnämnda befattning, som uppehålles av en tillförordnad föreståndare. Det är emellertid uppenbart, att ett sådant förhållande måste välla ett osäkerhetstillstånd vid skolan, ty det är givetvis ett önskemål för den tillförordnade föreståndaren att bli vanligt innehavare av tjänsten, samtidigt som det är ett önskemål för skolans styrelse, att det skall bli ordnade förhållanden i detta avseende. Det blir också ett osäkerhetstillstånd inom förbundet när icke den, som är dess ledande kraft, sekreterare och föreståndare kan anse sig helt och hållet vara bunden vid befattningen i fråga. Härtill kommer ytterligare den behjärtansvärda omständigheten, att befattningshavaren i fråga har stor familj och på grund därav icke kan anse sig berättigad avstå från den rätt till familjepension, som är förenad med hans nuvarande ställning som ordinarie föreståndare för en lantmannaskola.

Med hänsyn till alla dessa omständigheter förefaller det mig, att så starka skäl föreligga för ett bifall till den gjorda framställningen, att jag för min del icke tvekar, herr talman, att yrka bifall till de i ärendet väckta motionerna.

Herr Paulsen: Herr talman! Motionärerna i denna fråga nämna i sin motion, att förbundsstyrelsen redan i slutet av år 1930 ingått till lantbruksstyrelsen med begäran om att denna sekreterare måtte bli delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning, men att lantbruksstyrelsen ännu icke svarat något på denna framställning. Under sådana förhållanden står det åtminstone för mig fullkomligt klart, att har icke lantbruksstyrelsen på ett helt år vidtagit

några som helst anstalter för att bereda denne sekreterare möjlighet att komma in i statens pensionsanstalt, så beror detta på att lantbruksstyrelsen icke vågat sig på eller icke velat detta och därför icke vidarebefordrat framställningen till Kungl. Maj:t. Av den anledningen har heller icke något förslag i ärendet från Kungl. Maj:ts sida kunnat komma in till riksdagen. Den där saken begripa naturligtvis även motionärerna mycket väl, och därför hava de vänt sig med en motion direkt till riksdagen i förhoppning att riksdagen skulle vara medgörligare än lantbruksstyrelsen visat sig vara.

Jag tror emellertid för min del — och den ståndpunkten har ju även utskottet intagit — att det skulle vara ganska farligt för riksdagen att gå in för yrkandet i denna motion. Man vet nämligen aldrig, vilka konsekvenser ett beslut i denna riktning skulle draga med sig. Det är nog klokt, att motionärerna invänta svar från lantbruksstyrelsen eller, om man icke tror, att man någonsin får ett sådant, att de direkt vända sig till Kungl. Maj:t med det förslag, som de nu här framställt. Visar det sig då, att saken är berättigad och icke drar med sig några farliga konsekvenser, så kommer väl Kungl. Maj:t i sinom tid till riksdagen med frågan. Och då föreligger ju frågan i ett helt annat skick, än om vi nu skola behandla den här på grundval av en motion.

Jag vill till sist säga, att herr Ljung ville lägga in något i utskottets uttalande, som vi icke alls inom utskottet avsett. Utskottet har ansett, att denna fråga fick man gå till Kungl. Maj:t med. Det förelåg nämligen ingen utredning, som gjorde det möjligt, enligt utskottets mening, att nu i riksdagen fatta beslut i ärendet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 22.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om pension åt förutvarande förste kanslisten hos första kammaren H. Modigh.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 23.

Å föredragningslistan var vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om fyllnadspension åt vaktmästaren hos första kammaren W. E. Willberg.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion nr 55 hade herrar *von Geijer* och *Thulin* föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att till vaktmästaren hos första kammaren *W. E. Willberg* skulle från och med ingången av år 1933 från riksgäldskontoret utgå under hans återstående livstid en fyllnadspension av 600 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Lindström* och *Paulsen*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte medgiva att till vaktmästaren *Willberg* finge, utöver honom författningen tillkommande pension, från och med kalenderåret näst efter det, varunder han sista gången tjänstgjorde hos riksdagen, under hans återstående livstid från förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus utgå en tilläggspension av sexhundra kronor.

I fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för sekreteraren och föreståndaren för centralbyrån hos jordbrukardomens förbund.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt fyllnadspension åt vaktmästaren W. E. Willberg.

Ang.
ifrågasatt
fyllnads-
pension åt
vaktmästaren
W. E.
Willberg.
(Forts.)

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Här gäller det en vaktmästare i första kammaren, som haft anställning där i 34 år. Han har även innehaft anställning i riksgäldskontoret och uppbär för närvarande därifrån en pension på 1 760 kronor jämte dyrtidstillägg. Om jag räknat ut dyrtidstillägget rätt, går pensionen i sin helhet upp till 1 968 kronor.

Man brukar ju, åtminstone i regel, icke pensionera befattningshavare här i riksdagen, vilka innehaft anställning på annat håll och därifrån uppbära pension. Och den regeln kan naturligtvis vara fullkomligt riktig. Men man har ändå under de senare åren gjort undantag från denna regel. Dessa undantag hava då berott på att man ansett, att den befattningshavare, det gällt, icke haft så stor pension, att han kunnat ordentligt leva därav. Den här mannen är ju en gammal trotjänare, och jag vill säga, att man har alltid vissa skyldigheter gent emot gamla trotjänare. Anser man nu, att han icke bör ha något härifrån därför att han uppbär pension från annat håll, så vill jag säga, att han har tjänat här i 34 år, så tycker jag det icke vara mer än rimligt, att man ökar på den lilla pension, han har från annat håll. Jag gillar icke detta sätt, att man tar in i riksdagens tjänst personer, som tidigare hava annan tjänst, men det böra icke de befattningshavare lida för, som under så många år hava innehaft anställning hos riksdagen. Jag anser det för min del vara fullkomligt riktigt, att vi bevilja denne man den lilla pension på 600 kronor, som är föreslagen i vår reservation. Det har också första kammaren redan med mycket stor majoritet beslutat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är bifogad utskottets utlåtande.

Herr Höglund i Göteborg: Herr talman! Jag hade icke trott, att herr Paulsen skulle gå upp i denna fråga, och hade han det icke gjort, då hade jag icke heller gjort det, det hade räckt att yrka bifall till de olika förslagen, och därför är jag nödsakad att gå upp och med anledning av herr Paulsens reservation försvara min ställning till frågan.

Jag vill erinra andra kammaren om, att den 1925 på förslag av bankoutskottet skrev följande:

»Den hos riksdagen, dess kamrar och utskott samt kansli anlidade personalen innehar såsom bekant icke fast anställning utan antages i mån av behov tillfälligt för varje riksdag. I stor utsträckning bestrides ifrågavarande arbete av statstjänstemän, vilka vid sidan av och med tillfällig ledighet från sin statstjänst åtaga sig anställning hos riksdagen mot en ersättning, som i allmänhet torde överstiga avlöningen vid innehavande statsbefattning. Att en även under längre tid innehavd anställning i riksdagens tjänst i och för sig skulle kunna anses berättigade till erhållande av särskild pensionsförmån bör under sådana förhållanden av principiella skäl icke ifrågakomma. Utskottet måste därför ställa sig i hög grad betänksamt mot varje förslag, som kan vara ägnat att medföra prejudicerande verkan i sådan riktning. I de enstaka fall, då riksdagen tidigare beviljat pensioner åt befattningshavare, som under lång tid innehaft anställning hos riksdagen, torde anledningen därtill enligt utskottets förmenande närmast vara att söka antingen i att befattningshavarens verksamhet ansetts hava varit av särskild betydelse för riksdagens arbete eller att befattningshavaren funnits vara i behov av något understöd.»

Nu hava reservanterna byggt sin reservation på just det förhållandet, att riksdagen vid olika tillfällen har beviljat en del av sina tjänstemän pension. Jag vill då erinra om huru stora de pensioner voro, som kommit dessa till del som varit i vaktmästares ställning. År 1904 beviljades en vaktmästare 400 kronor, vilket omsatt i nyreglerad pension motsvarar 792 kronor. Han hade

som f. d. vaktmästare hos riksgäldskontoret en pension på 720 kronor oreglerat belopp, motsvarande en nyreglerad pension av 1 116 kronor. År 1907 beviljades en vaktmästare hos andra kammaren O. G. Karlsson, som hade 25 tjänstgöringsår, en pension på 500 kronor, oreglerat belopp, det motsvarande nyreglerade beloppet är 900 kronor. Han åtnjöt ej någon annan pension. År 1909 fick en vaktmästare hos lagutskottet med 21 tjänsteår 500 kronor. Han hade heller ingen annan pension. Postvaktmästare Vistrand vill jag erinra om, som så att säga sjuknade på sin post, fick 1 000 kronor om året, men han hade heller icke någon annan pension. Härav framgår, att ingen av dessa, som förut fått pension, tillnärmelsevis hade uppnått det belopp, som den nu ifrågavarande vaktmästaren för närvarande åtnjuter från statsverket. Herr Paulsen hade räknat ut, att det uppgick till 1 968 kronor, och skulle han tillerkännas dessa 600 kronor, skulle han få en pension av 2 568 kronor per år. I riksgäldskontoret är denne man i sjätte eller högsta löneklassen. Han har 275 kronor plus dyrtidstillägg med 33 kronor, alltså 308 kronor i månaden. En vaktmästare hos riksdagen åtnjuter dagarvode med 8 kronor, vilket för månaden motsvarar 240 kronor plus dyrtidstillägg 72 kronor. Han har också dessutom ett tillägg som riksdagen beviljat av 1 krona 30 öre per dag, varför dyrtidstillägg icke utgår. Alltså uppgår totalavlöningen per månad till 349 kronor. Skillnaden i avlöning utgör alltså 41 kronor per månad. Jag menar för min del, att hade det gällt en vaktmästare som i huvudsak endast haft denna tjänst att lita till, så hade jag icke haft något att erinra emot ett beslut om pension, men nu gäller det här i alla fall en person, som har full pension från det verk, där han haft tjänst, från riksgäldskontoret. Här skulle det ju på sätt och vis bli en dubbelpension, och då får man, som utskottet sagt, förfara med stor försiktighet.

Det har sagts, att detta icke kan hava någon prejudicerande verkan. Men det torde väl i alla fall riksdagen få erfarenhet av, den dagen då förnyade framställningar komma, och då menar jag att om det blir fallet, att riksdagen då avklipper möjligheterna för även andra grupper att få tilläggspensioner, blir detta så mycket större orättvisa. Jag kan alltså icke vara med om att tillstyrka en pension i detta fall. Jag vill bara erinra om, att när vi förut haft frågor, som berört tjänstemännen, har det gällt att icke ens den lilla minsta förmån kunde tillerkännas dem. Vi hava för några år sedan behandlat sjukkassereformen. Då ville man icke ens vara med om att inränga stats-tjänstemännen i de olika sjukkassorna, på det de icke skulle komma i åtnjutande av statsbidrag.

För övrigt må jag säga, att reservanterna hava haft rätt så svårt att finna motivering för sitt förslag. De tala om betungande nattjänstgöring. Ja, hur många tusen är det väl icke som hava det. Herr Spångberg hade nyss ett anförande om dem som äro i växlingstjänst, som kanske under hela sin tjänstetid varit i växlingstjänst och den mesta tiden under natten; de hava sannernligen icke så stora pensioner som denne man har, som nått högsta lönegraden i sin grupp inom riksgäldskontoret. Jag är icke den som motsätter mig en förbättring, där det verkligen är ömmande omständigheter, men här kan jag icke få fram, att det finns några ömmande omständigheter för denne, som i alla fall åtnjuter en normal pension, som tusentals människor i statens verk få lov att finna sig i, utan utsikter att få pensionstillägg. Det säges, att det är naturligtvis dyrbarare att leva i en stor stad, och därför bör man tillerkänna dem mera, men om någon av dessa av mig omnämnda befattningshavare skulle göra en sådan erinran, så svarar man dem, att därtill är ingen anledning, ni har pension, ni kan flytta vart ni vill till exempel till billigare ort. Jag anser, att i detta fall får man använda sitt sunda förnuft och gå med utskottet, och hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

*Ang.
ifrågasatt
fyllnads-
pension åt
vaktmästaren
W. E.
Willberg.
(Forts.)*

Ang.
ifrågasatt
fyllnads-
pension åt
vaktmästaren
W. E.
Willberg.
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag brukar sällan uppträda i frågor som dessa, men då jag kommer att rösta för reservationen, har jag gärna velat motivera detta med ett par ord. Jag förstår mycket väl alla betänkligheter, som resa sig inför konsekvenserna, men det förefaller mig, med hänsyn till vederbörandes höga ålder och långa tjänstetid, att det föreligger ett sådant fall, där man knappast behöver åberopa alla dessa konsekvenser, och där man kan utan någon risk behandla det som ett särskilt fall och låta de mänskliga synpunkterna fälla utslaget. Jag hemställer därför om bifall till reservationen.

Herr **Lovén**: Herr talman! Då det talas så mycket om denna lilla pension, så vill jag säga, att en liten pension kan vara ett relativt begrepp. Det finns tusentals tjänstemän som icke komma upp till denna pension, och i varje fall tycker jag, när pensionen uppgår till 2 000 kronor, skulle den vara tillräcklig. Här finnas så många andra fattiga människor, som det är så svårt att få några hundra kronor till, att jag trots herr Hanssons tillstyrkande icke kan vara med om detta förslag. Om nu första kammaren har varit så generös, så anser jag det icke vara skäl för andra kammaren att följa första kammaren. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Paulsen, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 24.

Härefter upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 11, angående regleringen av utgifterna för budgetåret 1932/1933 under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 23 och 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 25.

Slutligen föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående begravningshjälp efter avliden pensionstagare av marinens stammanskap; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 26.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., nämligen:

nr 434 av herr *Lindmark m. fl.*; och

nr 435 av herr *Olsson i Berg m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 27.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Anderson** i Storegården, som *Interpellation.* anförde: Herr talman! Sveriges jordbrukare ha i dessa dagar sina ögon riktade på regeringen mer än på långliga tider. Den utveckling, som jordbrukskrisen tagit, kan utan överdrift sägas hota bondeklassens trygga bestånd, därest ingen snar vändning inträffar. Missmodet och förtvivlan sprida sig till allt större delar av landsbygden. Lantmännens hopp står till statsmakterna. Av regering och riksdag vänta de den hjälp, som ännu kan lämnas: av regeringen, som sitter inne med administrationens resurser, vänta de oförskräckta initiativ och av riksdagen redobogen vilja att samverka med regeringen till krisens lindrande och nödens avvärjande. De många opinionsmötena ute i landet just nu vittna bäst såväl om orons och betryckets växande utbredning som förväntningarna till regering och riksdag.

Främst i två hänseenden spörjer man efter regeringens ställning och insatser.

Interpellation. Den nuvarande krisen eller överskottskrisen har för vårt lands vidkommande sitt egentliga upphov i den internationella marknadens överhopande. De därmed åtföljande prisfallen samt våra avnämareländers avstängningsåtgärder, Tysklands senaste smörtullförhöjningar och valutatullar, Frankrikes liknande valutaskyddsåtgärder och kontingentering, Englands hotande smörtull såsom ett första led i den nya ekonomiska självförsörjningspolitiken, vars krönande torde inträffa vid imperiekonferensen i sommar — allt detta har i större eller mindre utsträckning medverkat till att försvåra vår export av animaliska produkter eller hotar att lägga nya hinder för vår avsättning på utlandsmarknaden. Vart denna avstängningspolitik slutligen skall leda och vilka nya svårigheter därmed kunna upprullas för vår jordbruksnäring kan ingen skönja. Sveriges möjligheter att hävda sig i striden om våra exportmarknader äro tvivelsutan begränsade, icke blott traktaträttsligt utan även reellt. Icke förty frågar man sig, vilka åtgärder regeringen på diplomatisk eller annan väg vidtagit för att tillvarata Sveriges intressen. Denna fråga måste ställas av alla, som vare sig inom eller utom riksdagen med stigande bekymmer följt den handelspolitiska utvecklingen under de sista månaderna. Våra diplomatiska åtgöranden under denna tid beröra en hel samhällsklass och därmed hela vårt land alltför intimt för att de skola kunna träda i skuggan i den allmänna diskussionen. För visso skulle det hälsas med tillfredsställelse både i riksdagen och ute i landet, om regeringen i detta hänseende ville lämna den offentliga redogörelse, som med hänsyn till frågans grannliga natur kan vara möjlig. Eventuellt kunde med tillämpning av § 56 riksdagsordningen en dylik redogörelse lämnas riksdagen inför lyckta dörrar, därest regeringen skulle finna ett öppet meddelande i ämnet kunna vara ägnat att försvåra fortsatta förhandlingar och därmed skada jordbrukets och landets ekonomiska intressen. Liksom den finska riksdagen nyligen hållits underkunnig om vederbörande regerings förhandlingar med främmande makter i samma fråga, vore det även i Sverige önskvärt att riksdagen och helst även allmänheten erhöle de upplysningar angående den svenska regeringens förhandlingar, som frågans utomordentligt allvarliga vikt påkallar.

Den andra fråga, som nu är i var mans mun vid dryftandet av jordbrukskrisens problem, är regeringens program angående omedelbara åtgärder till jordbruksnäringens stödjande. Sedan riksdagens början har läget i stället för att förbättras snarare förvärrats. Den prisstegring å smör, som de båda föregående veckorna noterats, har åter förbytt i ett prisfall. I motsats till vad man ville tro vid tiden för riksdagens samlande planerar England redan före Ottawakonferensen införande av en smörtull, och nyssnämnda prisstegring torde huvudsakligast ha härrört från spekulationen och lagringen i England före tullbeläggningen. Verkan av denna bebådade åtgärd måste befaras bli ökade svårigheter att utvinna ett lönsamt pris på det svenska smöret. Likaledes ha köttpriserna avsevärt nedgått på sistone och därmed lagt en ny sten på jordbrukarnas börda; man observerar även i januaristatistiken för utrikeshandeln den starka nedgången i exportkvantiteten kött. Den nyss beslutade lilla diskontosänkningen har icke heller givit de gäldbundna och hårdast ansatta jordbrukarna den önskvärda lindringen i deras räntetunga. Mot bakgrunden av dessa tillväxande svårigheter inställer sig frågan, huruvida regeringen är beredd att vidtaga de utomordentliga åtgärder, som erfordras för att bringa jordbruket undsättning. Både inom denna kammare och runt om i landet är uppmärksamheten förväntansfullt riktad på regeringen. Även under öppet erkännande av begränsningen av statens hjälpresurser och svårigheten att utfinna och genomföra behövliga stödåtgärder vill man dock icke släppa hoppet att regeringen med utnyttjande av administrationens alla krafter skall kunna finna åtminstone några utvägar, som kunna bidra till krisens lättande eller i varje fall

förebygga dennas förvärrande. Regeringen torde med desto större oräddhåga kunna förbereda en utomordentlig stödaktion, som den väl vet att den kan påräkna anslutning från stora grupper inom riksdagen för varje ändamålsenlig och verksam åtgärd. Därest regeringen snarast kunde så långt sig göra låter bringa något meddelande om sin allmänna uppfattning i jordbruksfrågan och sina tilltänkta planer, skulle detta kunna dämpa mycket av den nuvarande oron bland landets jordbrukare och skänka dem en tillförsikt, vilken är icke minst nödvändig för att möta krisens deprimerande tryck. *Interpellation.*
(Forts.)

I anslutning till vad jag här anfört anhåller jag sålunda att till hans excellens statsministern få rikta följande frågor, därav den första till äventyrs endast utförligare kan besvaras inför lyckta dörrar:

1) Vilka mått och steg har regeringen vidtagit för att tillvarata det svenska jordbrukets exportintressen med anledning av avstängnings- eller skyddsåtgärder, som främmande makter genomfört eller stå i begrepp att genomföra till allvarligt förfång för vår jordbruksnäring?

2) Överväger regeringen vidtagande av några sådana utomordentliga stödåtgärder åt jordbruket, som påkallas av den animaliska produktionens förvärrade läge, och är regeringen beredd att till pågående riksdag framlägga förslag härom?

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 28.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av i väckta motioner framställda förslag om höjning av tullen å vissa ätbara rötter och om införande av en säsongtull å färska körsbär; och

nr 15, i anledning av väckta motioner om tull å fårkött;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter;

nr 13, i anledning av väckt motion angående skyldighet för handelsidkare att opartiskt betjäna allmänheten; och

nr 15, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till åstadkommande av mera hygieniska och billigare bostäder; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändringar i gällande lagstiftning angående allmänna vägar;

nr 17, i anledning av väckt motion om statsbidrag åt mejeriförbund och liknande sammanslutningar;

nr 18, i anledning av väckta motioner om viss gottgörelse åt häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och förre landstingsmannen C. M. Paulsson i Stens-torp;

nr 19, i anledning av väckt motion om ersättning till hemmansägaren H. P. Larsson i Långforssel för vissa honom åsamkade förluster;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa mindre lägenheter från kronoegendomar m. m.;

nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande bestämmelser för älgskadefonden;

nr 23, i anledning av väckt motion om uthålligt skogsbruk å större enskilda skogar;

nr 24, i anledning av väckt motion angående beredande av lättnad åt av vägunderhåll särskilt betungade fastighetsägare;

nr 25, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om enskilda vägar; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa lägenheter under Offers gård i Västernorrlands län.

§ 29.

Justerades protokollsutdrag.

§ 30.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hedlund</i> i Häste	under	5	dagar	fr. o. m.	denna dag,
» <i>Pehrsson</i> i Bramstorp	»	5	»	»	den 29 febr.,
» <i>Ström</i>	»	3	»	»	» 1 mars,
» <i>Alströmer</i>	»	4	»	»	» 1 »
» <i>Andersson</i> i Rasjön	»	3	»	»	» 28 febr.,
» <i>Hedlund</i> i Östersund	»	4	»	»	» 29 »
» <i>Kilbom</i>	»	2	»	»	» 29 »
» <i>Spångberg</i>	»	2	»	»	» 1 mars,
» <i>Heiding</i>	»	3	»	»	» 29 febr.,
» <i>Pettersson</i> i Bjälbo	»	3	»	»	» 1 mars och
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	»	5	»	»	» 29 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4:55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.